ISLANDSKE BAJKE

BISERI
42

ISLANDSKE NARODNE BAJKE

Izbor i prevod:
Mirko Cvetkov
Ilustracije:
Milan Perišić
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1968

GILITRUT

Ispod Ostrvskih stena, u istočnom delu Islanda, živeo negda vredan i preduzimljiv mlad seljak. Oko njegove kuće bilo je svuda dobre paše, a on je imao mnogo ovaca.

U vreme kad počinje ova pripovetka tek se bio oženio. Žena mu je bila mlada, ali lenja i nikakva kućanica. Ništa joj se nije radilo i za kućanstvo je brinula vrlo malo. Njemu se to nije sviđalo, ali da promeni stanje — nije mogao.

U jesen joj preda gomilu vune i zamoli da je u toku zime izgrebena, oprede i otka. Ona se tome ne obraduje bogzna kako; vreme je prolazilo a njezine se ruke ni ne dotakoše vune, mada ju je muž često podsećao na tkanje.

Jednog dana, kad je bila sama, bane joj u kuću nekakva nezgrapna visoka stara žena i zamoli je za malo malostinje.

— A da li bi mi ti zauzvrat mogla nešto uraditi? — zapita je ona.

— Pa, bih! — odgovori starica. — A šta bi to trebalo da bude?

— Da mi ogrebenaš, opredeš i otkaš vunu — reče žena.

— Dobro, daj je ovamo! — odgovori starica.

Na to žena donese grdno veliku vreću vune i preda je starici. Ova dohvati vreću, baci je na leđa i reče:

— Doći ću ti s otkanom vunom prvog letnjeg dana.

— A šta tražiš kao nagradu za rad?

— Ne tražim mnogo — odgovori joj starica. — Trebaće samo da triput pogađaš moje ime i treći put da ga pogodiš, pa ću biti namirena.

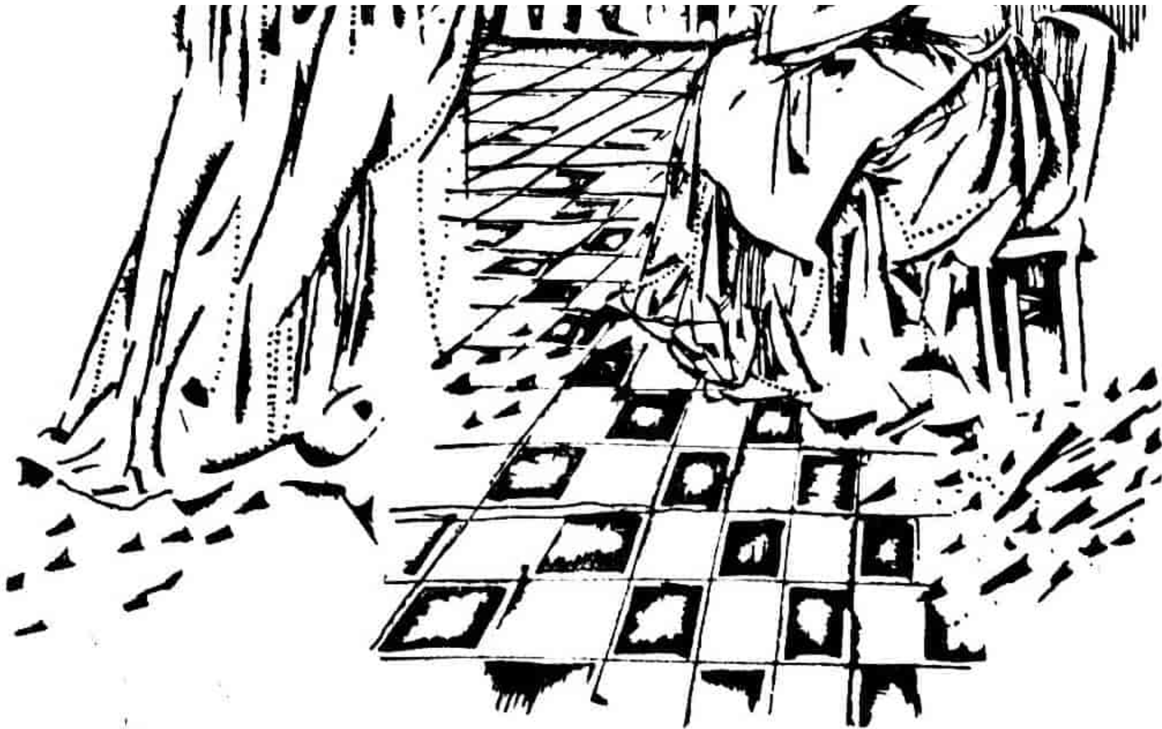
Žena na to pristade i starica ode.

Zima je prolazila i seljak je često pitao ženu šta je s vunom i gde je. Ona mu naposletku odgovori neka se za to ništa ne brine: prvog letnjeg dana doznaće već šta je s vunom. Muž je posle prestane o tom zapitkivati, i tako dođe i poslednji zimski mesec.

Tada žena počne da razmišlja kako li glasi ime one starice. Ali ni posle sveg razmišljanja ne pronađe način na koji bi to mogla da odgonetne. Zbog toga se sneveseli i postade sumorna. Muž opazi da se sasvim promenila i uzme je moliti da mu kaže šta joj je. Ona mu onda ispriča celu istinu. Muž joj se uplaši i reče da je zlo uradila, jer ona starica mora da je trolovka koja hoće da je odnese.

Jednom joj muž ode tore u krš i dođe do jedne velike šljunkovite humke. Bio je utonuo u misli brinući svoje brige, kad začuje odjek udaraca pod humkom. Pođe za zvukom i dođe do jedne raseline. Zaviri u nju i ugleda nekakvu veliku ženu gde sedi za razbojem. Prednje vratilo držala je između nogu i revnosno udarala o njega brdom, govoreći pri tom za sebe:

„Hehe, hoho! Žena za koju tkam ne zna kako mi je ime. Hehe, hoho! Ime mi je Gilitrut, hoho! Gilitrut, Gilitrut — tako mi je ime, hehe, hoho!“

Tako je neprekidno govorila, smejala se i revnosno udarala o vratilo.

Seljak se veoma obraduje ovom doživljaju. „To je“, rekao je u sebi, „ona starica koja je jesenas posetila moju ženu.“

Ode kući i na jednom komadiću hartije pribeleži ime Gilitrut; ženi, pak, ne reče o tome ni reči.

Tako dođe poslednji zimski dan.

Žena mu je bila veoma zabrinuta i nije se tog dana ni oblačila. Seljak ode k njoj u sobu i zapita je da li je doznala ime starice kojoj je dala vunu na tkanje. Ona odgovori da nije doznala i reče da živi u samrtnu strahu. On joj na to kaže kako ne treba da se boji, jer nema razloga za strahovanje; pruži joj pribelešku s imenom starice i isprića joj sve što je video i čuo gore među stenjem.

Ona uzme pribelešku, ali je sva drhtala od straha; bojala se da to možda nije pravo ime starice. I onda stane moliti muža da se nađe

pored nje kad stara bude došla. Ali joj muž reče:

— Ne, neću da budem kraj tebe. Nisam bio pored tebe ni kad si joj predala vunu da ti je otka, pa je najbolje da ne budem kraj tebe ni kad joj budeš davala nagradu za njezin rad.

I to rekavši, ode za poslom.

Tako osvane prvi letnji dan. Žena je ležala sama u postelji; osim nje, nikog nije bilo ni u kući ni oko kuće. Odjednom začuje nekakvu tutnjavu i težak bat nogu. To je dolazila starica čiji izraz lica nije sada bio nimalo ljubazan. Stara tresne o zemlju oveći denjak tkanine i reče:

— No, kako mi je ime? Dede, da čujem kako mi je ime?

Premrla od straha, žena odgovori:

— Signi?

— To li mi je ime? To kažeš da mi je ime? Dede, domaćice — produži starica — odgonetaj još jedanput!

— Aza? — reče žena.

— Aza veliš da mi je ime? — upita stara. — Aza, Aza, tako kažeš da se zovem? Dede, domaćice, odgonetaj još jedanput!

— Da ti možda nije ime Gilitrut? — upita je žena.

Na to se stara tako prepadne da se s treskom sruši na zemlju. Onda se digne i ode; niko je posle toga nikad nije video.

Žena se neizmerno obraduje što se ovog čudovišta tako jeftino otarasila. Od toga časa ona postade sasvim druga žena. Radila je vredno i bila brižljiva i štedljiva domaćica, a vunu je posle toga sama grebenala, prela i tkala.

ČUDOTVORNA KOSA

Jedan mlad čovek iz južnih krajeva Islanda pošao put severa da se tamo za vreme kosidbe zaposli. Kad se u severnoj oblasti našao na granici naseljenih krajeva, spusti se iznenada gusta magla, te skrene s puta i pođe pustopoljinom. Utom nastane mećava i zastudi. Čovek sjaše, sapne konje i razapne šator.

U času kad je otvorio torbu s namirnicama i počeo jesti, uđe mu u šator nekakva zapuštena, pregladnela, riđa kuja. Čovek se iznenadi ugledavši odjednom kuju na mestu gde nikako nije mogao očekivati da će videti kakvu životinju.

Kuja je bila tako ružna i čudnovata da se čovek od nje čisto uplašio, ali joj je ipak dao da jede koliko god je htela. I ona je alapljivo jela, a onda je klisnula napolje u noć i maglu.

Ne misleći dalje na kuju, čovek nastavi da užina, a kad se najeo, metne sedlo pod glavu i legne da spava. Sanjao je kako mu je došla u šator nekakva visoka i već u godinama žena. Ona mu reče:

— Hvala ti, mladi čoveče, na dobročinstvu koje si učinio mojoj kćeri. Nije mi u moći da te nagradim kako si zaslužio. Hoću ipak da uzmeš ovu staru kosu koju ćeš naći ovde ispod sedla. Nadam se da će ti ta kosa biti od vajde. Ona će uvek dobro da pokosi sve što god bude zahvatila. Ne smeš je nikada kovati u vatri, jer ti onda neće više valjati. Budeš li kad morao da je naoštriš, možeš je oštriti, ali samo gladilicom.

Potom žena iščezne.

Kad se mladi čovek trgnuo iza sna, vidi da se magla digla, da je dan i da je sunce već visoko odskočilo. Prvo što mu je valjalo učiniti bilo je da odsapne konje i spremi se da nastavi put. Šator i ostale

stvari natovari na teretna konja, a kad je sa zemlje podigao sedlo za jahaćeg konja, nađe pod njim jednu upola istrošenu, zarđalu kosu. Seti se sna, te brižljivo stavi i nju s drugim stvarima i pođe. Sve je dalje teklo dobro: ubrzo je našao pravi put i idući njim prolazio je naseljenim krajevima.

Ali kad je stigao u severnu oblast, ni u koga da nađe posla: svi vlasnici imanja su imali utvrđene pogodbe s kosačima i već je bila prošla jedna sedmica otkako se počelo kositi.

Međutim, čuje da jedna žena nije još nikog uzela u službu. Ona je bila bogata, a, po mišljenju ljudi, umela je i drugo šta a ne samo jesti. Ona obično nije ni uzimala nikog da joj kosi seno. U nje bi kosidba redovno počinjala nedelju-dve dana posle drugih, pa ipak je u većini slučajeva stizala da sav posao svrši u isto vreme kad i ostali. A kad bi i uzela slugu, nikad ga nije zadržala u službi duže od jedne sedmice, niti mu je za rad dala kakvu bilo platu.

Ljudi su mu tu ženu prikazali onakvom kakva je zaista bila, ali kako ni u koga drugog nije mogao naći posla, ode k njoj i zamoli je da ga uzme u službu. Ona ga primi ljubazno i reče kako će mu dati da joj kosi seno nedelju dana.

— Ali — kaže mu — platu ti za tvoj rad neću dati doli u slučaju da za nedelju dana nakosiš toliko sena koliko ja u subotu ne budem mogla da skupim i ograbuljam.

Njemu se takva pogodba učini sasvim dobrom, te se lati posla. Uzme kosu koju mu je poklonila huldrovka i utvrdi da se njom odlično kosi; nikad je nije morao da oštri. Tako je kosio bez prekida punih pet dana.

Služba mu se sviđala, i žena, njegova poslodavka, bila je dobra prema njemu. Jednom je otišao u njezinu kovačnicu i video tamo silestvo kosišta, grabulja i kosa. Vrlo se začudio ovolikom obilju oruđa.

„Bogme ova moja poslodavka ne oskudeva u priboru za košenje i ograbuljanje“, pomisli.

Kad je u petak legao da spava, usni kako je opet došla ona huldrovka i rekla mu:

— Mnogo si sena već nakosio, ali tvojoj gazdarici neće biti potrebno puno vremena da sve to skupi i ograbulja. I ako te sutra grabuljanjem bude prevazišla, oteraće te. Zbog toga, ako misliš da ono sena što si ga nakosio neće za nju biti dovoljno, otidi u kovačnicu, uzmi kosišta koliko za dobro nađeš, namesti i pričvrsti za njih kose, ponesi ih u polje, pa ćeš videti šta će da bude.

Onda huldrovke u snu nestane, on se probudi i uzme da kosi.

Ujutru dođe njegova poslodavka noseći petoro grabulja. Ona mu reče:

— Mnogo si sena nakosio; više, mnogo više nego što sam mislila da ćeš uraditi.

Onda ona razmesti grabulje ovde-onde po livadi i počne da skuplja seno na gomilice. On vide kako je ona u stanju da mnogo ograbulja, a i ostale grabulje grabuljale su uporedo s njom, mada osim nje nikog drugog nije bilo ko bi njima rukovao.

Kad se približilo podne i kad je video da nakošene trave neće biti dovoljno za petoro grabulja, ode u kovačnicu, uzme nekoliko kosišta i učvrsti na njih kose. Potom se vrati u polje, pa razmesti ove kose po nepokošenom delu livade. I kako je kosio on, tako su i te kose kosile za njim same, i pokošeni deo livade brzo se povećavao.

Tako je trajalo celo popodne do pred veče i nakošena sena bude dovoljno. Uveče pak pođe njegova gazdarica kući ponevši sve grabulje. Zamoli i njega da pođe s njom i reče mu kako on zna više nego što je ona mislila i kako će od toga što zna imati koristi; može, kaže mu, ostati kod nje dokle god hoće.

I on ostane kod nje. Dobro su izlazili jedno s drugim na kraj. Nakosili su natenane, skupili i sadenuli mnogo sena, a kad je posao bio do kraja obavljen, ona mu da veoma veliku platu i on se vrati kući.

I iduće godine, kao i nekoliko godina posle toga, odlazio je k njoj i služio za vreme kosidbe.

Posle je sam preuzeo jedno imanje na jugu, bio vredan čovek, sposoban za svaki posao kojeg se latio, brz i vešt pomorac. Svoje seno kosio je uvek sam i nikad nekom drugom kosom, nego uvek samo onom koju mu je poklonila huldrovka. I mada je radio sam,

stizao je da sve poslove na svojoj livadi obavi isto tako brzo kao i oni kojima su drugi pomagali.

Jednog letnjeg dana ode na more da peca ribu. Upravo tog dana dogodi se da jedan sused dođe k njegovoj ženi i zamoli je da mu da na poslugu kosu: svoju je, reče, slomio, pa se našao u neprilici, jer bi hteo da kosi. Žena ode da potraži kakvu kosu, ali ne nađe nikoju drugu nego samo onu dobru, muževljevu, staru. Da je susedu, ali ga opomene da je ne sme kovati na vatri, jer to njen muž nikad ne čini.

Seljak joj obeća da će njezinu opomenu imati na umu i ode.

Ali on tom kosom ne mogade preseći ni slamku. Zbog toga se naljuti i uzme da je oštri gladilicom. Kad ni to nije pomoglo, ode u kovačnicu, stane da je lupa čekićem, a posle je htede da usija na vatri. Ali čim ju je metnuo u vatru, rastopi se kosa kao da je od voska i od nje postade samo najprostija gvozdena troska.

Seljak ode k ženi i ispriča joj šta se dogodilo. Nju ta vest veoma uznemiri; bojala se muža, jer je znala da će se jako naljutiti na nju kad bude čuo da nema više njegove dobre kose. Tako je i bilo. Ali se nije čulo da se zbog toga odveć dugo ljutio. On je samo prilepio ženi jednu ćušku, i to je bila prva i poslednja ćuška koju je svog veka dobila od njega.

MEDVEDICA

Jednom u zimsko doba dogodilo se na Grimsoju da se ugasi vatra: ni nad čijim dimnjakom nije se vio dim i ni u kojoj kući na ostrvu nije se mogla naći zapaljena svetiljka.

Vreme je tih dana bilo tiho, a mraz tako jak da se moreuz Grimsoja zamrznuo i činilo se da je led svuda toliko očvrsnuo da bi snažni i posebni ljudi već mogli po njemu preći preko, na kopno.

I tako stanovnici ostrva reše da pošalju nekoliko ljudi na kopno po vatru i za izvršenje tog zadatka izaberu trojicu najokretnijih ostrvljana.

U zoru, kad se videlo da je nebo vedro, krenu ova trojica ka zaleđenom moreuzu, a drugi su izišli da ih isprate, požele im srećan put i što brži povratak s vatrom.

U pripovetki se ništa ne priča o njihovom putovanju do mesta nasred moreuza, gde more na jednom uskom pojasu nije bilo zaleđeno. Vodeni pojas je bio tako dugačak da mu se krajevi nisu mogli sagledati, a toliko širok da su ga samo dvojica od njih srećnim zaletima uspeli da preskoče, dok se treći nije odvažio na opasan skok. Ona dvojica rekoše drugaru kako su jedva jedvice preskočili vodeni pojas, a njega posavetuju da se vrati na ostrvo. I nastave put bez njega.

Ali treći ostade na ivici vodenog pojasa gledajući za njima. Teško mu je bilo pomiriti se s mišlju da se vrati nesvršena posla i da pođe duž pojasa ne bi li možda našao mesto na kojem je uži.

Ali se u toku dana nebo natušti i s juga stignu bura i kiša. Led počne da puca i da se kreće i on se naposletku nađe na santi koja je

polako plovila iz moreuza k otvorenu moru. Pred veče udari mu santa o jedan ledeni breg; on brzo skoči sa sante i popne se na nj.

Pogledavši desno i levo vidi da se na ovom ledenom bregu blizu njega nalazi jedna medvedica koja je ležala sa svojim mečićima. On je već bio upola utrnuo od studeni, k tome i gladan, a sad mu pred medvedicom uđe još i strah u kosti.

Kad je medvedica ugledala čoveka, posmatrala ga je koji trenutak, zatim ustala, prišla mu, obišla oko njega dvaput-triput i dala mu znak da legne uz njene mečiće. On učini tako sa strahom u srcu. Onda životinja legne i sama, prostre se pored njega i podoji ga zajedno sa svojim malima.

Tako prođe noć. Kad je sutradan svanulo, ustane medvedica i udalji se malo od ležišta, a njemu da znak da joj priđe. On joj priđe. Ona mu onda legne pred noge i pokretom glave navede ga na to da je uzjaše. Onda medvedica ustane i uzme se drmati i tresti sve dotle dok nije spao s nje. Ona je, kako mu se činilo, bila zadovoljna a on se čudio ovom opitu.

Prošla su tri dana; noću je ležao uz njene male i sisao mleko medvedice, a jutrom davala mu ona znak da je uzjaše i tresla se dotle dok ne bi spao s nje.

Četvrtog jutra on se održao na njoj ma koliko da se tresla. Pred veče siđe medvedica s ledenog brega i s njim na hrptu zapliva k ostrvu.

Kad je čovek dospeo do obale, sjahao i stao nogom na zemlju, da medvedici znak da ide za njim. On pođe napred i uputi se svojoj kući. Čim je stigao, pomuze najbolju kravu i da medvedici sveža, još topla mleka koliko god je mogla da popije. Zatim ode u tor, izabere među najboljim ovcama dve, zakolje ih, čvrsto priveže rogove jedne za rogove druge i prebaci pogace preko hrpta medvedice tako da leže na njoj ravnomerno. Ona se vrati na more i otpliva k svojim mečićima.

I tada nastane veliko veselje na Grimsoju. Jer dok su stanovnici ovog ostrva gledali s divljenjem i čuđenjem za medvedicom, od kopna se ukaza lađica koja je uz povoljan vetar plovila k ostrvu. Svi su se nadali da će u njoj da ugledaju ovoja dva izaslanika kako im se vraćaju s vatrom.

BUKOLA

Živeli negda u skromnoj kolibi starac i starica i imali sina od koga nisu očekivali mnogo dobra. U kolibi ih nije bilo više od troje. Od stoke imali su samo jednu kravu, koju su zvali Bukolom.

Jednom njihova Bukola dobije tele i starica joj pomože u njezinom teškom času. Kad se krava otelila i kad je sve prošlo dobro, ode stara u kolibu. Vrativši se ubrzo u staju, ne nađe u njoj Bukole — nestala je. Stari je stanu da traže, prvo oko kolibe, a posle dalje i dalje, nadaleko i naširoko, ali krave ne bi te ne bi, i oni se vrate kako su i pošli: bez nje. Ožalošćeni i ojađeni, narede sinu da ode u traganje i ne izlazi im pred oči pre no što bude kravu našao i s njom se vratio kući.

Tako mu spreme poputninu i nove cipele, te momče krene na put idući nasumce, kako su ga oči vodile. Išao je dugo i dugo, a onda je seo da užina. Posle užine uzvikne:

— Bukolaaa! Mukni mi, ako si još živa!

Na to mu iz velike daljine dopre do ušiju mukanje krave kao odazov, te nastavi put; išao je dugo i dugo i sve dalje i dalje. Onda je opet seo da užina i posle užine uzviknuo:

— Bukolaaa! Mukni mi, ako si još živa!

Na to čuje opet Bukolu kako mu se odziva mukanjem, sad iz nešto manje daljine no ranije.

Onda je opet išao dugo i dugo i sve dalje i dalje, dok nije dospeo na jedno veliko brdo. Tamo sedne da ruča a potom uzvikne:

— Bukolaaa! Mukni mi, ako si još živa!

Na to se krava odazove mukanjem koje je dolazilo odozdo, ispod njegovih nogu. On se uze spuštati nizbrdo i ugleda ubrzo jednu veliku pećinu. Uđe unutra i nađe Bukolu privezanu za direk. Odreši je, povuče za sobom i pođe kući.

Kad je tako išao s Bukolom neko vreme, vidi seljačko momče kako za njim juri jedna grdno velika divkinja, a zajedno s njom i jedna manja divovica. On tada reče:

— Šta nam je sad činiti, Bukola moja?

Bukola mu odgovori:

— Iščupaj mi iz repa jednu dlaku i položi je na zemlju!

On tako učini, a krava onda reče dlaci:

— Opčinjujem te i zapovedam: neka od tebe postane tako velika reka da je niko ne uzmogne preći i da je samo ptice mogu preleteti.

I očas od dlake postade golema neprelazna reka.

Kad divkinja dođe do reke, zaustavi se i reče:

— Neće ti to pomoći, lopužo jedna!

I okrenuvši se maloj, naredi joj:

— Pohitaj, devojče, kući i dovedi očeva velikog vola!

Divsko devojče otrči kući i vrati se s ogromnim volom. Vo odjedared ispi svu reku.

Seljačko momče uvidi tada da će ga divkinja uhvatiti, jer je silno zapela da ga stigne. I okrenuvši se kravi zapita je opet:

— Šta nam je sad činiti, draga moja Bukola?

— Iščupaj opet iz mojeg repa jednu dlaku i položi je na zemlju — kaže mu krava.

On tako uradi, a ona onda izgovori dlaci:

— Opčinjujem te i zapovedam: postani tako velika rasplamsala lomača da niko ne uzmogne preći preko tebe doli ptice nebeske!

I dlaka se smesta pretvori u rasplamtelu lomaču. Kad divkinja stiže do nje, zastade i reče:

— Neće ti ni to pomoći, lopužo jedna! Dede, devojče, pohitaj kući i dovedi još jednom očeva velikog vola!

Divsko devojče ode kući i vrati se s volom. Vo izlije iz sebe svu vodu što ju je iz reke bio ispio, i tako ugasi lomaču.

Tada seljačko momče vide da će ga divkinja ubrzo stići, jer je koračala divovokim koracima, i reče kravi:

— Šta nam je sad činiti, draga moja Bukola?

— Iščupaj iz mojeg repa još jednu dlaku i položi je na zemlju — kaže mu krava. A onda reče dlaci:

— Opčinjujem te i zapovedam: postani tako veliko brdo da niko ne uzmogne preći creko tebe doli ptice u letu!

Na to od dlake postade odjednom veliko brdo, tako visoko da preko njega seljačko momče ništa drugo nije moglo da vidi do vedro nebo iznad sebe.

Došavši do brda, divkinja zastade i reče:

— Ni to ti neće pomoći, lopužo jedna! — Devojčetu pak reče: — Dede, poteci kući i donesi veliko svrdlo moga oca!

Divsko devojče potrči i vrati se sa svrdlom. Divkinja uzme da buši krov brdo i dugo je morala da buši dok nije probušila brdo i ugledala svetlost s druge strane rupe. Onda se brzo uvuče u nju da pređe na drugu stranu brda. Ali rupa nije bila za nju dovoljno široka, ona se u tom tesnacu zaglavi i naposletku pretvori u kamen, koji kao kamen i ostade tamo do dana današnjeg.

I momče stiže tako s Bukolom kući; njegovi stari roditelji silno se obradovaše kad videše da se vraća s njihovom dobrom kravom, i bili su srećni i presrećni.

KRALjEVIĆ LINI I SIROMAŠNA SIGNI

U jednoj državi bili negda kralj i kraljica. Imali su sina, koji se zvao Lini. Lini je već dečakom bio vrlo snažan i odličan borac.

Priča se osim toga i to da su u jednoj trošnoj kolibi u istoj državi i u isto vreme živeli starac i starica, koji su imali kćer. Ona se zvala Signi.

Jednog dana pođe kraljević Lini s očevim dvorjanima u lov. Kad se lovačka družina htede pred veče vratiti kući, spusti se odjednom tako gusta magla da dvorjani izgube kraljevića. Dugo su ga dozivali i tražili, ali niti se on odazivao, niti su ga oni mogli naći. Tako se bez njega vrate kući i u kraljevskoj dvornici ispričaju kralju nemili događaj.

Kralj se na tu vest veoma ožalosti. Pošalje mnoge ljude na sve strane da traže kraljevića Linija i sni su ga tražili i tražili, ali, na žalost sviju, bez ikakva uspeha. Kralj je od jada toliko oboleo da je pao u postelju. A izdao je proglas da će onom ko mu bude doveo sina dati pola države.

Čuje za taj proglas i Signi i zamoli roditelje da joj spreme malo poputnine i par novih cipela. A kad joj je molba bila ispunjena, pođe ona na put.

Posle nekoliko dana putovanja dospe Signi do jedne pećine i nađe u njoj dva kreveta sa dva pokrivača, od kojih je jedan bio protkan srebrnim nitima, a drugi zlatnim. Zatim otkrije da u krevetu sa zlatotkanim pokrivačem leži kraljević koga je pošla da traži. Htela je da ga probudi, ali on se nije budio. U njegov drveni krevet bile su urezane nekakve rune,1 ali ih ona nije umela pročitati. Onda se sakrije iza vrata na ulazu u pećinu.

Utom se začuje jaka tutnjava i dve goleme divkinje rupe u pećinu. Jedna od njih odmah reče:

— Pih! Ovde se oseća miris čoveka.

Druga reče da miris jamačno potiče od kraljevića. Potom priđu njegovu krevetu i izgovore ove reči:

„Zapevajte, labudovi,
probudite nam Linija!"

Na to labudovi zapevaše i Lini se probudi. Mlađa ga divkinja upita hoće li da jede. On reče da neće. Ona ga zatim upita hoće li da je uzme za ženu. On postojano odgovara1še da neće. Na to ona vikne:

„Zapevajte, labudovi,
uspavajte Linija!"

Labudovi zapevaše i Lini usni. Potom legnu i njih dve u krevet sa srebro-tkanim pokrivačem.

Ujutro probude divkinje Linija i ponude ga jelom, ali ga se on ne htede ni da dotakne. Onda ga mlađa upita hoće li da je uzme, a on i sad reče kao i raiije da neće. Na to ga njih dve ponovo uspavaju i posle toga odmah odu.

Kad je po njihovu odlasku proteklo neko vreme, iziđe Signi iz skrovišta i na način koji je naučila od divkinja probudi kraljevića. Oni se usrdno pozdrave i on je zapita za novosti. Signi mu ispriča sve i o svemu što je znala i čula, pa i o bolu i tugovanju njegova oca za njim. A zatim zapita ona njega šta se to s njim dogodilo.

Kraljević joj kaže kako su ga, čim ga je magla odvojila od dvorjana s kojima je onog dana lov lovio, pograbile dve divkinje i dovukle u svoju pećinu. Jedna bi ga, kao što je Signi čula, htela da primora da je uzme za ženu, ali on je postojano odbijao da je uzme.

— A sad bi — reče na to Signi — trebalo da joj odgovoriš, kad te večeras opet bude pitala, kako hoćeš da je uzmeš za ženu, ali samo pod uslovom da ti objasni šta znače one rune urezane u krevet i šta njih dve rade obdan.

Kraljeviću se taj predlog učinio vrlo dobrim.

Onda donese drvenu ploču, te igrahu triktrak do pred veče. A kad je počelo da se smrkava, ona ga uspava, pa se zatim povuče u ovoje skrovište.

Nije dugo potrajalo, kad začuje kako dolaze divkinje. Čim su ušle u pećinu, potpale vatru i starija uzme da sprema večeru, a (mlađa priđe kraljevićevu krevetu, probudi ga i zapita hoće li da večera. On reče da hoće. A kad je svršio s večerom, upita ga hoće li je uzeti za ženu. On odgovori da hoće ako mu bude rekla šta znače rune urezane u krevet. Ona mu na to odgovori kako na krevetu stoje upisane reči:

„Poleti, krevete,
poleti, odnesi me kud želim!“

To mu je drago da čuje, veli kraljević, ali mu mora reći i to kud njih dve odlaze i šta rade obdan.

Love divljač i ptice, reče divkinja, a kad ne love, sede pod jednim hrastom i loptaju se svojim životnim jajetom.

Kraljević zapita, dalje, je li to nešto čime se mora pažljivo rukovati i igrati se vrlo oprezno. Ona na to kaže kako se to jaje ne sme razbiti, jer kad bi se razbilo, one bi obadve tog časa umrle.

Kraljević se njezinim odgovorima pokaza zadovoljan i dobro raspoložen, ali reče da se oseća umornim i da bi hteo da se do sutra još odmara. Divkinja se s tim saglasi i opet ga uspava.

Kad je sutradan osvanulo, probudi divkinja kraljevića i ponudi ga da jede, što on odmah prihvati. Ona ga zatim zapita ne bi li danas izišao s njima u šumu, na šta on odgovori da bi radije ostao kod kuće. Onda se divkinje oproste s njim, uspavaju ga i odu.

Nakon malo vremena, priđe Signi krevetu, probudi kraljevića i zamoli ga da ustane.

— Mi ćemo — reče mu — poći sad u šumu do mesta gde se nalaze divkinje. Ti ćeš da poneseš džilit i čim se one počnu da loptaju svojim životnim jajetom, džilitnućeš se na jaje. Samo imaj u vidu da ti život zavisi od toga hoćeš li jaje pogoditi ili nećeš.

Kraljeviću se njezin predlog učini vrlo dobar, te se obadvoje popnu na krevet i izgovore reči:

„Poleti, krevete,
poleti, odnesi nas u šumu!“

na što krevet poleti s njima u šumu i spusti se tek kod hrasta.

Tamo čuju kako se divkinje glasno smeju. Signi reče kraljeviću da se uspuže na hrast, što on odmah i uradi. A kad se popeo, vidi gde pod hrastom sede obadve divkinje i loptaju se zlatnim jajetom dobacujući ga jedna drugoj. On se džilitnu, pogodi jaje i razbije ga. U isti čas prućiše se divkinje, skončaše obadve i pena im izbi na usta.

Tada kraljević i Signi odlete na krevetu u pećinu, potovare na oba kreveta dragocenosti divkinja i dolete do kolibe starih devojčinih roditelja gde ih najusrdnije dočekaju i gde provedu noć.

Sutradan ode Signi kralju i zatraži obećanu nagradu. Kralj je sumnjao u to da mu je ova siromašna devojka našla sina, ali joj naposletku reče da će joj dati obećanu nagradu ako je istina to što mu kaže.

Onda mu Sipni dovede kraljevića. Kralj se sav topio od radosti. A kad mu je sin ispričao šta]e bilo s njim i kako ga je ova oiromašna devojka spasla, kralj mu je da za ženu i priredi veliku svadbu.

Lini i Signi živeli su dugo kao muž i žena i jako su se voleli.

I to je pripovetki kraj.

TRITIL, LITIL I PTICE

Bili negda kralj i kraljica u svojoj državi i jedan stari siromašak i njegova žena u svojoj kolibi.

Kralj je imao jedinicu kćer koju je nežno voleo. Ali se zbude žalostan događaj da mu kćeri nestane, i nigde da se nađe, ma koliko da se za njom tragalo.

Tada kralj svečano obeća da će kćer dati za ženu onom ko je bude pronašao i doveo u dvor. Bilo je mnogo mladih ljudi koji su želeli da se ožene kraljevom kćerju te pošli da je traže, ali našao je nije nijedan i svi su se vratili kući nesvršena posla.

O onom starom siromašnom čoveku može se reći toliko da je imao tri sina i da je dvojicu starijih nežno voleo, dok su najmlađeg i roditelji i dva starija brata omalovažavali u svemu i na svakom koraku.

Kad su se sinovi siromašnog čoveka zamomčili, reče najstariji kako je naumio poći u široki svet da stekne bogatstvo i počasti. Roditelji mu to odobre, spreme svome prvencu poputninu i nove cipele i on krene na put.

Putovao je dugo i dugo, dok nije došao do jednog brežuljka. Tamo zastane da se odmori i užina. Dok je tako jeo, priđe mu jedan čovečuljak, malen — malešan, i zamoli ga za koji zalogaj. Ali mu siromašnog seljaka sin ne dade ništa već ga otera.

Onda je opet putovao dugo i dugo, dok nije došao do drugog brežuljka. Zastane da se odmori i užina. Tamo mu, poskakujući, priđe jedan još manji i čudovišniji čovečuljak i zamoli za koji zalogaj. Ali mladić ne dade ništa ni njemu, nego ga otera.

I kad je opet dugo i dugo putovao, dođe do jednog proplanka u šumi gde zastane da se odmori i ruča. Dok je tako ručao, doleti iz šume jato ptica i sleti tik kraj njega. Ali se on naljuti na ptice, mahne srdito rukom i one se rasprše.

Naposletku dođe siromahov sin do jedne velike pećine. Uđe, ali ne ugleda u njoj nikoje živo stvorenje. Odluči da sačeka povratak žitelja ove pećine. I kad je bilo uveče, uđe u ovo svoje obitavalište jedna strašno velika divkinja. On je zamoli za odobrenje da ostane obnoć kod nje, a ona reče da mu to odobrava ako pristane da sutra obavi posao koji mu bude odredila. Pošto mu se njezin predlog svideo, ostane i provede noć kod nje.

Ujutro mu divkinja naredi da do večeri izbaci iz pećine ove đubre; ne bude li taj posao obavio, platiće životom. I to rekavši ode.

Ali kad se siromahov sin latio lopate da otkopa i izbaci đubre iz pećine, zabije mu se lopata u zemlju i nikako je ne mogade iz nje iščupati. I kad se divkinja vratila uveče kući, pećina, dabogme, nije bila očišćena. Nimalo ne oklevajući, učini divkinja ono što je rekla da će učiniti: ščepa ga i ubije, tako da o njemu u ovoj pripovetki neće više biti govora.

I drugi sin siromaha i njegove žene naumi poći u svet da stekne bogatstvo i počasti. Kaže kako mu se više ne ostaje kod kuće otkako mu nema starijeg brata, koji je, jamačno, već postao veliki gospodin kod kojeg kralja. Roditelji se s tom njegovom odlukom saglase i spreme mu poputninu i nove cipele.

O njemu nema da se kaže ništa drugo doli to da je putovao i isto postupio, i na kraju platio glavom onako kao i njegov stariji brat.

Kod roditelja je ostao još jedino najmlađi im sin, ali njemu ni posle odlaska braće nije bilo bolje no ranije. Tako i on zamoli roditelje za odobrenje da ode od kuće.

— Bogatstvo i počasti — reče im — neću tražiti; ja ću samo pokušati da se nekako probijem u svetu, da vam više ne budem teret kakav sam dosad bio.

Stari se s njegovom odlukom saglase, spreme mu poputninu i cipele — mada sve to nešto skromnije no starijim sinovima — i tako

on krene od kuće udarivši, slučajno, istim putem kojim su mu putovala braća.

Kad je došao do prvog brežuljka, reče u sebi:

„Ovde su se odmarala moja braća. Tako ću učiniti i ja.“ Sedne i počne užinati.

Utom se pojavi onaj čovečuljak, mali-majušni, i zamoli ga za koji zalogaj. Siromahov sin ga ljubazno pozdravi, pozove ga da sedne pored njega i jede s njim koliko god hoće. Kad su užinali, reče čovečuljak:

— Pozovi me ako kadgod dospeš u nevolju. Ime mi je Tritil. — A onda odskakuće do brežuljka i iščezne.

Potom siromahov sin pođe dalje, i putovao je dok nije došao do drugog brežuljka, gde reče:

„Ovde su se odmarala moja braća; zastaću ovde i ja.“ Tako sedne, maši se torbe s namirnicama i počne da užina.

Utom priđe k njemu jedan čovečuljak još manji od onog prvog, i zamoli ga za koji zalogaj. Siromahov sin ta ljubazno pozdravi, pozove ga da sedne kraj njega i jede s njim koliko god hoće. Kad su užinali, reče mu čovečuljak:

— Pozovi me ako kadgod dospeš u nevolju. Ja se zovem Litil. — A onda, hodajući tako kao da se tocilja po ledu, ode i iščezne.

Potom siromahov sin nastavi put i dođe do onog proplanka u šumi. Tamo reče u sebi:

„Ovde su se odmarala moja braća; tako ću da učinim i ja.“ Te sedne i prihvati se jela.

Utom doleti do njega vanredno veliko jato ptica, koje su verovatno bile veoma gladne, jer su se tiskale da mu budu što bliže. On uzme malo hleba, izdrobi ga, izmrvi, i stane da baca mrve među ptice. Kad su ptice pokupile sve mrve i mrvice, jedna od njih progovori:

— Pozovi nas ako kadgod dospeš u nevolju. Kaži samo: „Dođite, ptice moje!“ —A onda ptice odlete i iščeznu.

Siromahov sin pođe dalje, dok nije naposletku stigao do pećine kao pre njega braća mu. Uđe u pećinu, ali ne nađe u njoj nikoje živo stvorenje. Vide samo leševe svoje braće gde vise o svodu kraj

samog ulaza. Taj prizor ne obećavaše mu ništa dobro, ali on ipak odluči da sačeka žitelja ove pećine.

Nije dugo potrajalo, kad se na ulazu pojavi velika divkinja. Siromahov sin je zamoli za odobrenje da ostane kod nje. Ona reče da može ostati ako uradi ono što mu bude naredila. On pristane na to, i tako s njom provede noć u pećini.

Ujutro mu divkinja naredi da u pećini očisti đubre; ako — reče — ne bude to uradio do njezina povratka uveče, ubiće ga. I to rekavši ode.

Siromahov sin uzme lopatu, ali kad ju je malo zabo u zemlju da skine s nje đubre i izbaci ga napolje, ne mogade je više izvući iz zemlje. Postade mu jasno kakva ga je nevolja snašla i šta ga čeka ako se iz nje ne iskobelja. I onda u veliku strahu uzvikne:

— Dođi mi u pomoć, dragi Tritile!

U istom trenutku stvori se Tritil pred njim i zapita ga šta želi. On mu kaže šta je i kako je. Na to se Tritil obrati budaku i lopati i zapovedi:

— Ti, budače, raskopavaj, a ti, lopato, skupljaj đubre i izbacuj ga!

Tada budak počne da kopa a lopata da okuplja đubre i izbacuje ga napolje. Nije dugo potrajalo, kad sve đubre u obitavalištu divkinje bude pokupljeno i izbačeno tako da je pećina sve blistala od čistoće. Onda Tritil ode.

Kad se divkinja uveče vratila i videla čistu pećinu, okrenula se siromahovu sinu i rekla:

— Momče, momče, u ovu stvar nisu umešani samo tvoji prsti. Ali nek' ovog puta bude tako!

Onda su u noći spavali, a kad je svanulo naredi mu divkinja da njezine posteljne stvari izloži sunčanju, sve perje izvadi iz jastuka, iznese na sunce i posle vrati u jastuke. Ali ako bude videla, kad uveče dođe kući, da je nestalo makar jedno jedino pero, ubiće ga. I to rekavši ode.

Siromahov sin iznese posteljne stvari i prostre ih. Divkinja je imala u postelji tri jastuka,

a kako je vreme bilo bez vetra i ćuha, i sunce sijalo, rašije navlake, izvadi iz njih perje i raširi ga na sunce. Ali odjedanput, kad je to najmanje očekivao, podiže se vihor, tako jak da sve perje poleti, kovitlajući se, u visine i nijedno perce ne ostade na mestu.

Mladić tada shvati kakva ga je nevolja snašla i u očajanju vikne:

— Dragi Tritile i dragi Litile, i sve mo]e drage ptice, dođite da mi pomognete!

Na njegov očajnički krik dođu odmah Tritil i Litil i veliko jato ptica sa svim perjem što je bilo razvejano. Tritil i Litil pomognu mu da ga ubaci u navlake i navlake zašije. Zatim uzmu iz svakog jastuka po jedno pero, svežu ih skupa i kažu siromahovu sinu da ta tri pera zabije divkinji u nos kad mu bude rekla da su joj iz jastuka nestala tri pera. A onda odu svi: Tritil i Litil i sve ptice.

Čim divkinja uveče stiže kući, baci se na postelju, i to tako da se sva pećina zatresla. Onda počne da pipa po jastucima, i kad ih je sve opipala reče mladiću da će sad da ga ubije, jer joj je iz svakog jastuka nestalo po jedno pero. On na to izvadi pera iz džepa, zabije joj sva tri u nos i reče:

— Evo ti sva tri tvoja pera!

Divkinja je izgledala zadovoljna i reče:

— Momče, momče, u ovu stvar nisu umešani samo tvoji prsti. Ali nek' i ovog puta bude tako!

Onda prođe i ta noć, koju je siromahov sin proveo s divkinjom u njezinoj pećini.

Ujutro mu kaže kako mu je tog dana zadatak da ubije jednog od njenih volova, drob mu skuva, kožu ostriže, od rogova izreže kašike, i sve to uradi do večeri. U nje je, kaže, pedeset volova i ona je odredila kojeg vola treba da uzme, ali on mora sam da pogodi koji je to vo na kojeg ona misli.

— Ako — reče mu — obaviš taj posao do večeri, onda sutra možeš ići kud hoćeš. Kao nagradu za tvoj trodnevni rad daću ti od moje imovine tri stvari, i to one koje sam budeš izabrao. Ali ako današnji zadatak ne budeš svršio do večeri, ili izabereš kojeg drugog vola a ne onog na kojeg ja mislim, onda ću te ubiti.

I po svojem običaju, divkinja posle toga ode.

Siromahov sin stajao je zbunjen i nemoćan, a onda uzvikne:

— Dragi Tritile i dragi Litile, dođite mi obadvojica u pomoć!

I čim je to rekao, već ih je ugledao obadvojicu gde dolaze vodeći za sobom jednog grdno velikog vola. Odmah ubiju vola; siromahov sin stane da kuva drob, Tritil sedne i uzme da striže kožu, a Litil da reže rogove i pravi od njih kašike. S poslom se brzo odmicalo te bude gotov na vreme.

Siromahov sin isprića Tritilu i Litilu šta mu je divkinja obećala kao nagradu ako do večeri svrši posao. Oni mu na to kažu da izabere ove tri stvari: onu što se nalazi iznad njezine postelje, zatim 'kovčežić što stoji kraj njezine postelje i naposletku ono što se nalazi ispod zidova pećine. Siromahov sin im obeća da će učiniti po njihovu savetu, ljubazno ih pozdravi i oni odu.

Divkinja se uveče vrati kući i kad vide da je sve svršio, reče mu:

— Momče, momče, u ovaj posao nisu umešani samo tvoji prsti. Ali neka bude tako! — Onda su u noći spavali.

Ujutro ga divkinja pozove da, po njezinu obećanju, izabere ono što želi kao nagradu za svoj rad. A posle toga — reče —slobodan je i od volje mu da ide kud hoće.

— Kad je tako — kaže joj mladić — onda hoću ono što se nalazi iznad tvoje postelje, zatim kovčežić kraj tvoje postelje i naposletku ono što se nalazi ispod zidova pećine.

— Momče, momče — reče stara — u ovaj izbor nisu umešani samo tvoji prsti. Ali neka bude tako!

A onda mu da zasluženu nagradu: ono što se nalazilo iznad njezine postelje bila je nestala kraljeva kći, kovčežić što je ležao kraj njezine postelje bio je u stvari ogroman kovčeg, pun i prepun zlata i dragocenih stvari, a ono što se nalazilo ispod zidova pećine bila je morska galija s poprečnim motžama za jedra i s jedrima, lađa koja je plovila sama od sebe kud je čovek hteo.

Siromahov sin odnese kovčeg na lađu, odvede na nju kraljevu kćer, razapne jedra i otplovi kući, u državu kralja, oca mlade princeze. Privede kralju njegovu kćer i isprića mu sve, onako kako se zbivalo i zbilo.

Kralj se veoma čudio doživljajima siromahova sina i neizmerno se radovao što mu se vratila kći. Priredi za nju i njenog oslobodioca veliku gozbu koja se svrši veridbom a posle svadbom kraljeve kćeri i siromahovog sina. Siromahov sin postane prvo starešina zemaljske odbrane i kraljev ministar, a posle smrti kralja, svoga tasta, njegov naslednik, vladalac cele države. A vladao je dugo i dobro sve do svoje smrti.

I tu je pripovetki kraj.

ZAČARANI DIV

Živeli negda u svojoj državi kralj i kraljica i imali lepu kćer koja se zvala Igagibjerg. A nedaleko od kraljevskog dvora prebivali su u svojoj kolibi jedan star seljak i njegova žena. Oni su imali sina kome je bilo ime Asmund.

Pripovetka kaže da je Asmund stalno odlazio k lepoj Inpibjergi i da se kralj zbog toga veoma ljutio. Rekao je dečaku kako će narediti da ga posle tri godine ubiju ako mu dotad gae bude odgovorio na pitanje: šta on, kralj, misli u sebi dok mu ovo govori.

Na te kraljeve reči ode Asmund roditeljima i zamoli ih za poputninu i nove cipele, jer, veli, hoće da pođe k mudrom divu Kolu na Nipusteni, da ga upita za savet. Teška srca, puste ga roditelji da ide.

U poznu večer dođe dečak do jednog seljačkog imanja, koje su držala dva brata, obadvojica stariji ljudi. Zamoli ih da prenoći u njihovu domu. Oni ga prime, a on im ispriča šta je naumio.

Braća ga uzmu svojski da odvraćaju, jer Kol je, rekoše mu, najpoganiji div, opak kako se samo zamisliti može; još niko dosad nije se od njega živ vratio.

Ali, uprkos tome, Asmund ostade pri svojem naumu, a kad se rastajao s njima, braća ga zamole da u njihovo ime pozdravi Kola i zapita ga ko im to stalno krade ovce. Momčić obeća da će pitati diva, a potom pođe dalje.

Uveče dođe Asmund do kuće jedne siromašne žene. Zamoli je da prenoći u njezinu domu. Ona ga primi, a on joj ispriča šta je naumio. I ona ga svojski od tog odvraćaše. Ali kako je onipak ostajao pri onom na šta se odlučio, ona ga na rastanku zamoli da upita Kola

kud joj se delo deset ključeva što ih je držala na jednoj alki, a onda ih pre tri godine prekonoć nestalo. On joj to obeća, pa pođe dalje.

Treće večeri dođe momčić do kuće jedne udovice i zamoli je za prenoćište. Ona ga primi, a on joj ispriča kud je naumio. Kad je i njezin savet da ne ide k tome divu ostao uzaludan, ona ga na rastanku zamoli da zapita diva zbog čega joj već tri muža neko ukrade prve bračne noći. Pre no što je pošao od nje, ona mu pokloni jednu veliku sekiru rekavši mu da za stepenasto usecanje strme stene mora imati sekiru, jer inače neće moći dospeti do divove pećine. Onda se rastanu, i on pođe dalje.

Naposletku stiže do strme Nipustene, sekirom useče na njoj stepenike sve do vrha, dođe do divove pećine i uđe u nju. Div nije bio kod kuće i Asmund se sakrije pod njegov veliki krevet. U poznu večer vrati se div iz lova kući. Čim uđe u pećinu, stane svuda po njoj da njuška govoreći glasno kako se u pećini sigurno nalazi neki čovek i pozove nezvana tosta da smesta iziđe preda nj.

Asmund se na to izvuče ispod kreveta i stade preda nj. Kol reče kako će ga odmah ubiti, na šta momčić odgovori da ništa nema protiv, jer da je upravo toga radi i došao u njegovu pećinu. On bi samo hteo da mu pre toga postavi tri pitanja, kako su mu naredila dva brata, sirota žena i udovica. I onda saopšti divu njihova pitanja.

Div reče kako ne želi da mu na ta pitanja sad odgovori, nego će mu odgovore dati sutra ujutro, a dotad još može da poživi.

Onda ga div zapita kako mu je milije da prespava noć: sam na zemlji ili zajedno s njim, u njegovu krevetu. Asmund reče da mu je ovo potonje milije, i tako zajedno s divom odspava mirno celu noć u krevetu.

Ujutro ga div izvede napolje i reče mu da će ga sad ubiti. Asmund se mirno dade položiti na zemlju i samo zamoli diva da mu odmah odseče glavu. Na to se div nasmeje i reče kako se pred njim još nikad dosad nije pojavilo tako srčano momče kao što je on. Svi drugi strašno su se bojali smrti. Zbog toga hoće da ga nagradi, te mu sad poklanja život.

Tad Asmund saopšti divu pitanje što mu ga je kralj postavio i Kol mu na to pitanje odgovori:

— Ono što je kralj mislio, bilo je to da će mu možda on, Asmund, seljakov sin, postati jednom zet. — Ako bi se dogodilo da kralj sada kaže kako to nije istina i kako nije imao na umu tu misao, neka mu zapreti da će ga ubiti. Onda će kralj već priznati da je upravo to i tako mislio.

Dalje mu reče da je s trojicom muževa one udovice bilo ovako:

Na njezinu majuru živi sakrivena jedna opaka divkinja i ta joj prve bračne noći otme svakog novog muža i proždere ga;

deset ključeva naći će siromašna žena u severnom kutu svoje bašte gde je jedne noći pre tri godine spavao nekakav skitnica;

a što se tiče krađe ovaca one braće, s tim je ovako: oni potkradaju jedan drugog.

Zatim Kol dade Asmundu jedan rog i reče mu da pije iz njega kad se bude našao u nevolji. Dade mu osim toga i jedno kratko koplje i posavetova ga da njim proburazi kralja ako ne bude hteo da prizna istinu. A onda Kol pođe zajedno s njim da ga isprati jedan deo puta; na rastanku ga usrdno zamoli da ga pozove u svatove kad se bude venčavao s kraljevom kćerju Ingibjergom.

Tako se rastanu i Asmund ostavi za sobom Nipustenu. A kad je prispeo do one udovice, ona je upravo nameravala da se uda za četvrtog muža. Zamoli mladića da bude u njezinim svatovima i on na to pristane.

U noći, posle udovičina venčanja s novim mladoženjom, uvi se Asmund u debelu životinjsku kožu i leže pred njihovu bračnu postelju. O ponoći, kad je sve spavalo, čuje gde dolazi užasna divkinja. Pre nego što je digao ruku na nju, potegne brzo iz onog roga što ga je dobio od Kola, baci preko divkinje kožu u koju se bio uvio i odvuče je iz kuće i dvorišta.

Napolju je divkinja već bila pripremila kazan i nož, jer je htela da zakolje mladoženju. Asmund dohvati nož i ubije divkinju, donese drva, potpali vatru i baci je u kazan.

Za učinjeno delo žena ga sutradan bogato nagradi, a onda se rastanu.

Kad je prispeo do kuće one siromašne žene, kaže joj gde može naći ključeve, a posle, došavši onoj dvojici starijih ljudi, braći, reče im

da im ovce nestaju tako što potkradaju jedan drugog.

Oni se na to razdraže, besno se pobiju i dođu glave jedan drugom. Asmund uzme sve njihove dragocenosti i vrati se u kraljevu državu.

Otišavši kralju, saopšti mu šta je tada mislio. Kralj najpre reče da njegov odgovor nije tačan, ali kad mu mladić upre koplje u prsa i zapreti da će ga proburaziti, priznade istinu. Valjalo je da se Asmund prvo obuči u svima viteškim veštinama, a kad je svojim odlikama stekao slavu i počasti, otpočnu pripreme za njegovo venčanje s kraljevom kćeri Ingibjergom.

Tada se Asmund seti svojeg obećanja i pozove Kola u svatove. Div dođe i svi se ljudi u prvi čas uplašiše kad ga videše. Ali ga mladoženja pozove da sedne pored njega i ponudi ga obiljem jela i pića.

Div tada zatraži od Asmunda nagradu za dobre savete što mu ih je dao kad je bio kod njega u pećini na Nipusteni, i to tako da prve noći spava sa Ingibjergom u istoj postelji. Asmund na to pristane; s tim se naposletku saglasi i kraljeva kći kad se div zakleo da je se neće ni dotaći a da Asmund može da stražari celu noć kraj postelje sa svećom u jednoj a mačem u drugoj ruci.

Dalje je sve teklo onako kako je bilo dogovoreno, i u noći vidi Asmund da na podu leži divska koža a u postelji spava jedan lep kraljević. Spalivši prvo divsku kožu, uzme Asmund da prska kraljevića vinom dok ga nije probudio.

Tada kraljević zahvali mladom bračnom paru što su ga spasli i reče im da ga je ona opaka divkinja, koju je Asmund ubio, bila začarala u diva Kola. Po njezinoj kletvi, on je morao da ubije svakog koji bi mu došao i pokazao da se boji smrti.

MERDELA

Živeli negda jedan vojvoda i vojvotkinja. Odavno su se bili uzeli i jako se voleli, ali mada su želeli da imaju dece, nije im bilo dano da imaju makar jedno jedino. Zbog toga su bili veoma žalosni.

Jednom vojvotkinja ode u lepu orahovu šumu da se prošeta. Tamo je savlada umor i ona zaspi.

U snu joj se pojave tri visoke žene u crnim haljinama. Ona ih oslovi i zapita kako se zovu. Žene nazvaše sebe crno-riskinjama i izjaviše kako one ne moraju nju da pitaju za ime, jer vrlo dobro znaju ko je ona i šta želi da ima, i spremne su da joj pomognu.

Neka, rekoše, samo ode na jedan potok u blizini, pojede pastrmku koju će tamo da upeca, pa će roditi dete; a one se unapred smatraju od nje pozvanima da dođu detetu na krštenje.

Onda žene iščeznu i vojvotkinja se probudi.

Ona učini onako kako joj je u snu rečeno, ode na potok, upeca pastrmku, pojede je i oseti uskoro da je zanela. A kad se navršilo vreme, rodi vanredno lepo žensko dete.

Nastojnici kuće odmah narede da spremi sve za doček crnoriskinja. Ali je ova bila tako nehatna da je postavila sto sa samo dva pribora za obed, i kad su sestre došle, najmlađa ostane neposlužena.

Dve starije sestre dadu odmah detetu materino ime Merdela i odrede da bude lepa kao sunce, kad plače da roni suze od čista zlata, i da se uda za kraljevića.

Treća sestra nije, doduše, mogla da izmeni odredbe starijih sestara, ali, pošto je bila ljuta, doda njihovu blagoslovu kletvu: da

Merdela prve bračne noći postane vrabica, i da te i sledeće dve noći samo na po jedan čas uzmogne skinuti vrapčiju kožu. Posle toga da zasvagda ostane vrabica, ako se treće noći ne bude ko našao da joj uzme vrapčiju kožu s perjem i spali je.

Onda tri sestre odu.

Tako se na Merdeli najpre ispuni blagoslov dveju starijih sestara. Bila je vanredno lepa, sve njezine suze bile su čisto zlato, vojvoda je postao bogat čovek, a o njoj se svuda raščulo; naposletku pojavi se jedan kraljević i isprosi je.

Ali je tada došlo vreme da se ispuni i kletva treće sestre.

Blizu vojvodskog dvora, u jednoj trošnoj kolibi, živeli su u to vreme jedan star čovek i stara žena i imali kćer koja se zvala Helga. Stara je bila dojilja Merdelina i Helga ju je kao sestru po mleku veoma volela.

Kad joj je valjalo poći s kraljevićem, povede Merdela i Helgu. I da bi izbegla ono na šta ju je osudila kletva najmlađe crnoriskinje, pokuša uz put da kraljeviću podmetne Helgu za nevestu. Ali on nešto posumnja i — da bi bio načisto — opali i jednoj i drugoj nekoliko vrućih šamara. Na to se one rasplaču, ali su samo suze prave neveste bile zlatne.

Međutim u noći pođe devojkama za rukom da promene mesta, i dok je Helga ležala u kral>evićevu zagrljaju, pretvori se Merdela u vrabicu i odleti.

Sad je trebalo da Helga do zore naplače kraljeviću punu maramicu zlatnih suza, što ona nije mogla. I zato ubode kraljevića trnom sna, ustane, ode do brežuljka i izgovori:

„Dođi mi, mila Merdela,
doleti, draga seetrice!
Čekam te, lepa devojko,
da suze tvoje pokupim u svoju belu maramu
— zorom da zlato pokažem."

Na to vrabica doleti, uzme ljudski lik i stane da plače, a sve su joj suze bile čisto zlato. Posle jednog časa pretvori se opet u vrabicu i odleti. Helga se vrati u postelju i legne uz kraljevića. Ujutru mu pokaže zlato, i tako je sve bilo u redu.

Kao te prve noći, tekli su događaji i druge i treće noći. Ali treće noći nije Helga zabola trn sna dovoljno duboko; kraljević se u snu uznemiri, počne da se vrpolji i trn mu ispadne iz košulje. On se probudi i primeti kako se Helga, o kojoj je mislio da mu je prava žena, izvlači iz postelje i nekud odlazi. Potekne krišom za njom i vidi šta se događa između nje i vrabice.

Tada kraljević shvati veze cele ove povesti, priskoči brzo k mestu gde je ležala vrapčija koža s perjem, spali je i tako oslobodi Merdelu začaranosti.

Onda se ponovo proslavi svadba i sve je dalje teklo na najbolji način. Merdela i kraljević živeli su vrlo srećno i imali su mnogo dece.

KRALjICA VILENjAKA

Gore među brdima živeo negda na svojem imanju jedan seljak. Ime mu se nije očuvalo, a ne zna se ni naziv naselja gde je prebivao.

Bio je samac, ali mu je kao domaćica služila u kući jedna žena koja se zvala Hilda , s čijem se poreklu ništa nije znalo. Ona je upravljala poslovima seljakova doma, a sve kućevne radove obavljala je brzo i vešto. Sve sluge i sluškinje na majuru volele su je, a voleo ju je i seljak, mada niko nije nikad primetio da odnosi između njega i nje prelaze granice pristojnosti. Ona je u stvari bila staložena žena, prilično povučena u sebe, a ipak u ophođenju prijatna sa svima s kojima je imala bilo kakva posla.

Domaće seljakove prilike bile su vrlo dobre, izuzimajući slučaj sa čobanima. Seljak je imao veliko stado ovaca i verovao je da bi mu kuća ostala bez kamena temeljca kad ne bi imao čobanina. A mučno je bilo naći čoveka koji bi mu čuvao ovce. Ne, možda, zbog toga što bi bio odveć strot prema njemu, ili što bi domaćica uskraćivala čobaninu ono što mu je pripadalo. Ne, nego samo zbog toga što nijedan čobanin nije mogao da ostari u njegovoj službi: prvog dana Božića našli bi ga u postelji mrtva.

U ono vreme vladao je u celoj zemlji običaj da se služba u crkvi održava i na Badnji dan, i zbog toga se smatralo svečanom dužnošću da se ide i tada u crkvu, isto onako kao na službu prvog dana Božića.

Ljudima koji su prebivali na majurima po brdima, daleko od crkve, nije, međutim, bilo lako da se spreme, ostave kuće i pođu u crkvu dok je zvezda stajala između jutra i sredine dana; a u toga seljaka obično ni čobani nisu dolazili kući ranije.

Nije, doduše, bilo potrebno — kao što je inače bio običaj u božićnoj noći i u noći uoči Malog božića — da i neko od njih čuva kuću i stara se oko nje dok se svi drugi ljudi s majura nalaze u crkvi. Jer otkako je Hilda došla k seljaku, uvek bi se sama ponudila da preuzme brigu oko čuvanja kuće. Tako je ona u isto vreme i spremila sve što je bilo potrebno za praznik, skuvala jelo, uredila stan, pobrinula se za sve što je bilo u kući i oko kuće i odlazila na počinak tek u poznu noć. Dešavalo se katkad da su se ljudi već iz crkve vratili kući, polegali i zaspali, a ona bi tek tada završila svoj posao i legla.

Kad se tako nareďalo više godina, a u svakoj bi prvog dana Božića seljakov čobanin iznenada osvanuo mrtav, počelo je o tome da se govori po majurima i seljak se nađe pred velikom teškoćom — posle svakog novog smrtnog slučaja sve većom — da dobije novog čobanina. Ali sumnja o krivici za ove smrtne slučajeve nije padala ni na njega ni na nekog od njegovih slugu, jer su svi čobani poumirali tako da se nikakve rane ili priređe nisu mogle da vide na njihovim leševima.

Seljak naposletku reče kako ne može više da uzima na dušu novog čobanina kojeg kod njega neminovno čeka o Božiću smrt. A sudbina njegova stada i imovine neka bude kakva bude.

Kad se seljak ovako u sebi prelomio i čvrsto odlučio da nikog ne traži i ne uzima za pastiri, dođe mu jednog dana otresit i snažan čovek i ponudi se da služi kao čobanin. Seljak mu reče:

— Nije mi tvoja služba tako neophodna di bih te morao uzeti.

Stranac ga zapita:

— Da li si već uzeo čobanina za iduću zimu?

Seljak mu odgovori:

— Ne, nisam — i kaže mu kako se čvrsto trošio da ubuduće nikog za tu službu uopšte ne uzima. — Čuo si valjda — kaže mu dalje — kako su nesrećno svršili moji čobani.

— Čuo sam — reče stranac — ali mi njihov udes ne uliva nikakav strah.

Na to seljak popusti, jer ga je stranac uporno molio i navaljivao da ga primi u službu i uzme za čobanina.

Tako prođe neko vreme. Seljak i čobanin bili su vrlo zadovoljni jedan drugim; svi ljudi na seljakovu imanju zavoleli su novog čobanina, se ponašao vrlo lepo i bio smeo i postojan u snima svojim činima i pothvatima.

Do Božića nije se ništa dogodilo, a o Božiću bilo je onako isto kao o svakom Božiću: na Badnji dan seljak se sa svojim ljudima spremao di pođe u crkvu. Kod kuće je ostala samo domaćici, a čobanin kod stada. Tako seljak ode ostavivši njih dvoje same.

Bilo je predveče kad je čobanin, kao redovno, došao kući, i kad je pojeo svoju kašu pošao na na počinak. Tada mu dođe na um kako bi možda bolje bilo da — ako se šta dogodi — bude budan a ne da zaspi; i tako je ležao budan, mada nije osećao nikakav strah.

Kad je već protekao veći deo noći, čuje kako se ljudi vraćaju iz crkve, večeraju malo i odlaze na spavanje. Još nije primetio ništa naročito. Ali kad je izgledalo da su već svi zaspali, oseti i sam takav dremež da je jedva izdržao budan. Bio je veoma umoran, što nije bilo nimalo čudnovato posle dana provedena u tegobnu poslu.

Pomislivši na to kako bi bilo zlo po njega ako dopusti da ga savlada san upravo u času kad u kući svi spavaju, napregao je svu snagu volje da se održi budan. I ne bi zadugo, kad čuje da mu neko prilazi postelji. Mislio je da vidi domaćicu Hildu koja je došla da obavi ovde nekakva svoja posla. Učinivši se kao da je utonuo u dubok san, oseti kako mu ona meće nešto u usta. To je bila uzda: Hilda se spremala na noćni izlet, i on je mirno pusti da ga zauzda, pričvrsti kajase kako joj je bilo najpogodnije, digne ga iz postelje, baci mu se na leđa i potera ga u trk.

Jurio je tako s njom na leđima dok nije dospeo do nekakve jame ili, kako mu se činilo, do jedne proseline. Tamo ona skoči na kamen, ostavi kajase da vise, spusti se u proselinu i nestane mu s očiju.

Njemu dođe nezgodno i čudno što je Hilda iščeznula na takav način da nije mogao da zna šta je i kako je dalje s njom, ali se namah uveri da neće moći da pođe za njom dok god je zauzdan uzdom u koje ima toliko čarolijske sile. Zbog toga legne i uzme da trlja uzdu o onaj kamen na koji je Hilda bila skočila. Čim se uzda malo izlizala, spadne mu sama s glave; on je ostavi tamo gde je spala i potekne za Hildom u proselinu.

Činilo mu se da se nije spustio duboko u zemlju kad opet ugleda pred sobom Hildu: ona je već bila dospela do jedne divne livade i prelazila je preko nje.

Po onom što je te noći doživeo, bude čobaninu jasno da ova žena nije obično žensko čeljade kakvim su je smatrali gore na zemlji, među ljudima. A bude mu jasno i to da će ga ona ubrzo primetiti ako na ovakvoj čistini pođe ustopce za njom.

I zato, da ne bi bio primećen, izvadi iz džepa kamen koji ga je činio nevidljivim i, držeći ga u levoj ruci, potekne za njom što je brže mogao.

Idući dalje livadom, nađe se pred velikim i sjajnim dvorom; Hilda pođe stazom koja je vodila k njemu. Utom ugleda čobanin gomilu ljudi kako izlazi odande i dolazi Hildi u susret. Na čelu te gomile nalazio se čovek, koji se među svima izdvajao sjajem svoje odeće; čobaninu se činilo da joj je to muž, jer ju je, prilazeći joj, pozdravio dobrodošlicom tako usrdno kako se pozdravlja samo najmilija žena. Oni drugi, koji su se nalazili u pratnji poglavice, pozdraviše je radosno kao svoju kraljicu. Sa poglavicom došla su joj u susret i dva malo odraslija deteta; to su joj, očevidno, bila deca, jer su se, klićući od radosti, izljubila s njom kao s majkom.

Kad su joj članovi poglavičine pratnje odali počasti kao kraljici, doprate je svi s kraljem na čelu u dvoranu gde se priredi svečani prijem. Nju su prvo odveli u zasebno odeljenje da se presvuče. Tamo su joj obukli haljine vladarice i okitili ruke zlatnim grivnama i prstenjem.

Čobanin pođe za pratnjom u dvoranu, držeći se sve vreme malo postrani, tamo gde je bilo najmanje ljudi, ali ipak tako da je mogao dobro da uoči sve što se zbiva. Toliko raskoši i sjaja kao u ovoj dvorani nije svog veka nigde video.

Odmah se počelo s unošenjem i prostiranjem stolova. Koji trenutak posle toga, ugleda čobanin Hildu kako ulazi u dvoranu obučena u prekrasne haljine o kojima je maločas bilo reči. Svakom članu pratnje određeno je mesto za stolom; ona, pak, kao kraljica, zauzme počasno mesto pored kralja, a svi ostali članovi pratnje posedaše na svoja mesta s obe strane stola.

Gozba je trajala sasvim kratko vreme, a onda stolove raspreme i iznesu, mladi ljudi i devojke, željni igre, počnu da igraju, drugi se pak uzmu da zabavljaju kako im je bilo najpogodnije, dok su kralj i kraljica sedeli i razgovarali. Njihov razgovor učinio se čobaninu čas kao radostan, čas, opet, kao brižan.

Dok je kralj razgovarao s kraljicom, dođu im tri deteta, mlađa od ona prva dva, burno se radujući majci. Kraljica Hilda se najnežnije pozdravi s decom, uzme najmlađe u krilo i stane da ga miluje. Ali se dete odjednom uznemiri i uzjoguni. Ona ga spusti na zemlju, skine s prsta jedan prsten i da mu ga da se igra, na što se ono opet razveseli i počne da zabavlja prstenom kao igračkom; naposletku mu ta igračka ispadne iz ruku. Čobanin, koji je stajao blizu deteta, hitro se sagne, dohvati prsten i metne ga u džep, a da to niko ne primeti. Svima se, međutim, učinilo čudnovatim što se prsten nikako nije mogao da nađe, mada su ga dugo tražili.

Kad se noć približila kraju, poče se kraljica Hilda spremati za odlazak, a svi koji su bili u dvorani stadoše je moliti da još ostane među njima; bili su veoma ožalošćeni kad su videli kako hoće da ode.

Čobanin je opazio da na jednom mestu u dvorani sedi jedna stara-prestara žena. Bilo je strašno gledati je. Ona je bila jedina koja se nije obradovala dolasku kraljice Hilde i jedina koja je nije molila da ostane kad se spremala da ode.

Kad je kralj video kako je Hilda spremna da pođe i kako ni njegova molba ni molba sviju drugih ne može da je privoli da ostane, priđe starici i reče:

— Povuci, majko, svoje kletve i usliši mi molbu da moja kraljica ne bude više daleko od mene i da naši sastanci ne budu odsad tako kratkotrajni kao što su sada!

Na to stara žena odvrati veoma ljutito:

— Sve moje kletve moraju ostati odsad kao i dosad, i ništa me ne može umekšati da ih povučem!

Kralj na to ućuti i brižan—neveseo priđe kraljici, zagrli je i poljubi i blagim rečima zamoli još jedanput da ipak ne ode. Kraljica reče kako joj kletve njegove majke, njene svekrve, zabranjuju da postupi

drukčije. Kaže mu zatim kako je zbog težine tih kletvi veoma malo verovatno da će se s njim češće moći viđati: ubistva izvršena radi njezinih sastanaka s njim već su se toliko nagomilala da neće ubuduće moći da ostanu neobjašnjena i da će ona zbog svojih dela iskusiti jednog dana zasluženu kaznu, mada je ta dela počinila nerado.

Dok se ona tako jadala mužu, čobanin, videvši šta je i kako je, iziđe iz dvorane i preko livade krene pravce k proselini, a onda kroz nju opet gore na put. Čudotvorni kamen, koji ga je dole u podzemnom svetu činio nevidljivim, sakrije, zauzda se čarolijokom uzdom i čekaše da dođe Hilda.

Ne bi zadugo, kad kraljica Hilda zaista dođe, sama i veoma žalosna. Objaše odmah čobanina i potera ga kući. Kad su stigli, položi ga opet u njegovu postelju, skine mu uzdu, a onda i sama ode da spava.

Mada je čobanin za sve ovo vreme bio budan, najbudniji, činio se da spava dubokim snom, kako Hilda ne bi ništa primetila. A kad je ona, posle događaja te noći, otišla na počinak, smatrao je da ne mora više biti na oprezi i primoravati sebe i dalje na nesanicu, nego slatko zaspi i — kako se moglo očekivati —spavaše dubokim snom do jutra, i preko jutra.

Sutradan ujutro seljak se pre svih ostalih u majuru diže iz postelje jer mu je ležalo na srcu da vidi čobanina: strepio je u duši da će umesto božićne radosti doživeti žalost da ga u postelji nađe mrtva, onako kako je ranije bivalo.

Dok se on oblačio, razbudili su se i drugi ljudi u kući i majuru i obukli se. Seljak priđe prvi k postelji svoga čobanina i dotakne ga rukom. Osetivši da je živ, veoma se obraduje.

Na to se probudi i čobanin, bodar i vedar, i obuče se. Dok se on oblačio, zapita ga seljak pred svima da li mu se u toku noći šta dogodilo. Čobanin odgovori:

— Ne, nije se ništa dogodilo. Samo sam sanjao nekakav vrlo čudnovat san.

— Kakav si to san sanjao? —, upita seljak.

Čobanin uzme tada da priča povest te svoje noći, od trenutka kad mu je Hilda prišla k postelji i zauzdala ga, pa dalje, ređajući jedno za drugim sve reči i sve događaje onako tačno i živo kako ih se sećao.

Kad je završio svoju povest, svi su sedeli ćuteći, osim Hilde, koja reče:

— Sve što si ispričao je laž, ako nečim stvarnim ne uzmogneš dokazati da se zaista zbivalo tako kako si ispripovedao.

Čobanin se njezinim rečima ne dade zbuniti nego izvadi iz džepa prsten što ga je u noći podigao s poda u domu vilenjaka i reče:

— Mada mi nije dužnost da san dokazujem, ipak smatram srećnim slučajem što imam u ruci nesumnjiv dokaz da sam prošle noći bio među vilenjacima. Je li ovo prsten s tvojeg prsta, kraljice Hilda, ili nije?

Hilda odgovori:

— Tako je kako kažeš, i bog neka te blagoslovi zato što si me oslobodio ropstva na koje me je osudila moja svekrva; ali protiv svoje volje i nerado izvršila sam zlodela koja mi je ona naredila da izvršim.

Zatim kraljica Hilda stane da priča svoju povest:

— Ja potičem od jednog nižeg roda vilenjaka, ali sadašnji kralj u našem svetu zaljubio se u mene i ožegao se mnome protiv volje svoje majke.

— To je tako ogorčilo moju svekrvu da je obrekla sinu samo kratkotrajno radovanje sa mnom i odobrila da se tek s vremena na vreme smemo i možemo da sastanemo.

— Meni je odredila da živim među ljudima kao sluškinja. Ali je s tim bila skopčana i nesreća da o svakom Božiću prouzrokujem smrt jednog čoveka na taj način što bih ga, dok je u božićnoj noći spavao, zauzdala i jašući ga prelazila put koji sam noćas prešla gaa svom čobaninu — da bih posetila kralja, svoga muža.

— To je trebalo da traje tako sve dok se moje zlodelo ne otkrije te me ljudi zbog njega ubiju, ili — dok ne budem oslobođena svekrvine kletve. A osloboditi me je mogao samo neki smeon čovek koji bi u božićnoj noći pošao za mnom u svet vilenjaka i odande doneo dokaz da je zaista u njemu bio, video i čuo ono što se tamo te noći zbivalo.

— Tako sad znate da su ovi čobani, otkako sam ovde, poumirali o Božiću mene radi, ali se nadam da mi se neće upisati u greh dela koja sam bila primorana da učinim protiv svoje volje, jer nijedan od bivših čobana nije našao moj put pa iz radoznalosti pošao za mnom i dospeo u dom vilenjaka. To je učinio samo ovaj hrabri čovek. On je taj koji me je oslobodio robovanja među ljudima i skinuo mi s glave tešku kletvu. Ja ću ga zato docnije i nagraditi.

— Sad više ne smem da ostanem među vama; hvala vam svima na dobroti; čežnja za mojima goni me da se vratim svojem domu.

I kad je to rekla, iščeznula je, i niko je više među ljudima nije video.

Čobanin se u proleće oženio i okućio, a to je i mogao jer ga je seljak, kad je prestao da služi kod njega, veoma štedro nagradio, a osim toga i sam nije bio bez imovine. Kraju u kojem je živeo bio je od velike koristi i ljudi su mu se svagda obraćali za savet i pomoć. Bio je tako omiljen i tako srećan da su se ljudi prosto čudili kako je to mogućno — verovali su da u njega svako živinče ima dve glave.

On je pak govorio da za sve svoje blagostanje ima da zahvali kraljici Hildi.

DIVKINjA U KAMENU ČAMCU

Bili negda kralj i kraljica i imali sina koji se zvao Sigurd. Sigurd je još detetom bio snažan, spretan u telesnim vežbama i igri i lepa lika i oblika.

Kad je otac već bio dobro zakoračio u staračko doba i počeo da postaje trom, porazgovara sa sinom i reče mu kako je vreme da se ogleda te nađe devojku koja bi mu priličila za ženu. Jer, reče, on mu neće još dugo moći da bude od koristi, a njegova čast kao kralja bila bi najlepše ukrašena tek kad bi mu se on, njegov sin i naslednik, oženio sebe dostojnom devojkom.

Sigurd odgovori ocu da je s njegovim predlogom potpuno saglasan i zapita ga kuda je najbolje da pođe i potraži svoju buduću nevestu i ženu.

Otac mu odgovori da u jednoj stranoj zemlji — i pokaže mu gde se nalazi ta zemlja — živi kralj koji ima lepu i ljupku kćer. Ako Sigurd nju dobije za ženu, onda će se najbolje oženiti.

Tako se otac i sin rastanu i Sigurd se uzme da sprema za put, u zemlju u koju ga je otac uputio.

Kad je tamo prispeo, ode kralju i zaprosi ruku njegove kćeri. Kralj mu je rado obeća, ali zatraži od Sigurda da, koliko god je to mogućno, ostane kraj njega, svoga budućeg tasta, Jer on je, veli, toliko onemoćao da je skoro nesposoban za vladanje.

Sigurd na to pristane, pod uslovom da sa kraljevom kćerju, svojom budućom ženom, ode kući ako dobije vest da mu je otac umro. Jer i otac mu je, reče, čovek u godinama, star i slab.

Onda se Sigurd venča s kraljevom kćerju, proslavi svadbu i u vladarskim poslovima postane desna ruka svoga tasta. Sa ženom je živeo u velikoj ljubavi, a njihova bračna zajednica postala je još prisnija kad im se posle godinu dana rodio sinčić, lepo i ljupko dete.

Vreme je prolazilo i sin mu je već bio navršio dve godine, kad Sigurdu stiže vest da mu Je otac umro. On se spremi za odlazak u stari zavičaj i sa ženom i detetom otplovi na jednoj lađi.

Posle jednog dana plovidbe vetar se potpuno stiša i lađa zastane kao da je ukopana. Njih dvoje, Sigurd i žena, sedeli su sami na palubi, jer su svi ljudi s lađe otišli dole, polegali i spavali. Oni su dugo sedeli i razgovarali držeći sinčića kraj sebe. Onda Sigurd postane odjednom tako sanjiv da više nije mogao da izdrži nego ode dole u sobu i legne da spava. Kraljica ostane na palubi sama s detetom i igraše se s njim.

Kratko vreme po odlasku kralja Sigurda na spavanje, ugleda kraljica na moru nešto crno što se kreće i sve više bliži lađi. Slika tog crnog pokretljivog predmeta postala je kraljici ubrzo sasvim razgovetna: to je bio nevelik čamac u kojem je sedelo i veslalo nekakvo stvorenje nalik na čoveka. Čamac pristade uz lađu i kraljica vide da je od kamena; trenutak-dva posle toga stvori se na lađi jedna ružna, opaka divkinja. Kraljica se od pojave divkinje tako prepala da nije mogla ni progovoriti niti se maknuti s mesta i poći da probudi kralja i njegove ljude.

Divkinja priđe kraljici, istrgne joj dete iz ruku i položi ga na pod palube, a zatim svuče s nje sve skupocene haljine, tako da je kraljica stajala pred njom još samo u lanenoj košulji; onda sama obuče njezine haljine i uzme ljudski, i to kraljičin lik i oblik. Zatim ščepa kraljicu, posadi je u kameni čamac i reče:

— Opčinjujem te da ne možeš menjati ni brzinu ni pravac dok ne stigneš do mog brata u podzemnom svetu!

Nevoljno i nemoćno sedela je kraljica u kamenu čamcu koji se odmah otisnuo od lađe, zaplovio pučinom i brzo odmicao.

Kad se kameni čamac nije više s lađe mogao da dogleda, počeo je kraljev mali sin da plače, i ma koliko da se divkinja trudila i zauzimala da ga stiša, on se nije umirio.

Ona onda s detetom u ruci siđe u lađu gde je kralj spavao i probudi ga grdeći ga i ružeći kako se nimalo za nju ne brine, kako ju je ostavio na palubi samu s detetom, dok on dole sa svojim ljudima čmava i hrče.

Reče mu kako je od njega lakomisleno i bezobzirno što nije poslao gore na palubu makar jednog čoveka da stražari, te da ga koliko-toliko obavesti o onom što se događa dok on ovako bezbrižno spava. Tako je, reče, i došlo do toga da ne može više da umiri dete i zbog toga se odlučila da siđe s njim dole, tamo gde spada; a i inače se, već može preći na posao, jer je vetar pogodan za plovidbu.

Kralj se veoma iznenadi što kraljica ovako glasno i gnevno razgovara s njim, jer nikad ranije nije tako govorila. Ništa joj ne prigovori nego ljubazno primi njezine opore reči: kosnulo ga je to što se žali i jadikuje i zbog toga uzme da umiri rasplakanog sinčića. Ali ga ni on nije lako mogao da stiša.

Pošto je zaista već duvao povoljan vetar, naredi kralj ljudima da razapnu jedra. Tako lađa opet zaplovi, i plovila je brzo koliko god je to bilo mogućno.

O tome kako je bilo za vreme plovidbe, ne govori se u pripovetki sve dok lađa nije doplovila do zemlje u kojoj je Sigurd do očeve smrti bio naslednik kraljevskog prestola, a sada nekrunisani kralj.

Čim je lađa pristala, ode Sigurd u dvor. Dvorjani su još bili u žalosti za pokojnim kraljem, ali im se lica razvedriše kad videše da je Sigurd srećno prispeo i da je zdrav i čio. On odmah bude proglašen za novog kralja te primi u ruke znake kraljevske vlasti.

Ali bi se mali kraljević i posle uvek rasplakao kad god bi ga njegova tobožnja mati uzela u krilo ili u naručje, mada je ranije bio vrlo mirno, veselo i ljupko dete. Kralj zbog toga izabere među dvorskim službenicama jednu ženu da mu sinčiću bude dadilja, i kad god je mali kraljević bio kod nje i uz nju, nije se ni drao ni jecao nego je, kao pre, bio mirno i umiljato dete.

Posle puta preko mora kralju se činilo da se ženi preokrenula narav, i to ne na dobru stranu. Nalazio je da je, pre svega, pakosna, zla i svađalica, a nikad ore toga nije primetio da u nje ima i takvih osobina. I ma koliko da je polagala na to da se barem naoko ponaša pristojno, onako kako bi dolikovalo jednoj kraljici, primetili su pored

kralja i mnogi drugi da se u njoj ne ogleda žena dobra i plemenita osećanja.

U dvoru su služila i dva mladića, jedan od osamnaest, drugi od devetnaest godina. Oni su rado i strasno igrali igru trik-trak i često bi igre radi ostajali za daskom do duboko u noć. Njihova soba nalazila se tik uz kraljičinu i tako se češće dešavalo da oslušnu šta se zbiva U njoj.

Jedne noći osluškivali su pažljivije no inače. Prislonili su uho na jednu pukotinu zadnjih vrata i jasno čuli kako kraljica govori:

— Ako budem samo malo zevnula, biću kao gizdava moma; ako zevnem upola, biću upola divkinja; ako pak budem veoma jako zevnula, onda ću biti velika divkinja.

I to rekavši, ona u istom trenutku morade tako jako razvaliti vilice i zevnuti da je odjedanput postala grozna divkinja. Istog časa pojavi se iz poda u njezinoj sobi jedan troglavi div s valovom punim mesa. Pozdravi kraljicu kao sestru i metne pred nju valov. Ona se naklopi na meso i ne prestade da grabi i ždere dok nije potpuno ispraznila valov.

Dvojica mladića videli su sve ovo od početka do kraja, ali nisu mogli razabrati šta su i o čemu su razgovarali troglavi div i divkinja, brat i sestra. Čudili su se njezinoj strašnoj proždrljivosti i bili utoliko više zapanjeni što je ona inače, kad je sedela s kraljem za trpezom, vrlo malo jela.

Kad je do kraja smazala sve ono što je bilo u valovu, iščezao je troglavi div na isti onakav način na koji se bio pojavio i kraljica uzme opet ljudski lik i oblik.

Kao što je u pripovetki već ispričano, mali kraljević dobio je dadilju. Tek je ova jedne večeri bila upalila sveću, uzela malog kraljevića i držala ga na rukama, kad se na podu njezine sobe odigoše nekolike daske i odmah zatim pojavi u njoj jedna lepa žena u lanenoj košulji. Oko struka imala je gvozdeni obruč za koji je bio privezan gvozdeni lanac čiji se kraj, koliko se moglo oceniti, nalazio negde dublje u zemlji.

Žena priđe dadilji, uzme joj dete iz ruku, pritisne ga nežno na grudi, a onda joj ga vrati opet. Potom, ne izgovorivši ni jedne jedine

reči, iščezne na isti onakav način na koji je došla, i pod se nad njezinom glavom opet zatvori.

Dadilja se veoma uplašila, ali o događaju nije rekla nikom ništa.

Sutradan uveče bilo je isto tako: u tankoj beloj lanenoj košulji došla je, na isti način kao prethodne večeri, ista žena, uzela dete, pritisla ga nežno na grudi i vratila ga dadilji. Pre nego što je iščeznula, rekla je glasom punim bola i tuge:

— Dvaput je bilo, još samo jedanput, onda nikad više! — Potom je nestala ispod poda.

Sad, kad je čula ove ženine reči, dadilja se uplašila još više no prošle večeri. Pobojala se da je mali kraljević ugrožen, mada joj se strana žena učinila dobrom i mada se prema detetu držala tako nežno kao da je njeno rođeno.

Čudnovato joj se činilo što je neznana žena rekla:

„Još samo jedanput, onda nikad više“.

„Tim je“ — mislila je dadilja u sebi — „valjda htela reći da joj od tri dana, kad joj je dopušteno da dođe, ostaje još samo jedan, pošto je dvaput već bila.“ I ona stoga zaključi kako je najbolje da ode kralju i izvesti ga o događaju.

Tako i uradi: ode kralju, ispripoveda mu sve šta je i kako je bilo i šta je strana žena na kraju rekla, i zamoli ga da i sam dođe iduće večeri u njezinu sobu u vreme kad se žena obično pojavljuje. Kralj obeća da će doći.

Iduće večeri, nešto malo pre određena časa, dođe kralj u dadiljinu sobu i sedne na stolicu držeći u ruci go mač. Utom se kao ranije izdigoše daske na podu i u beloj lanenoj košulji pojavi se, isto onako kao prethodne dve večeri, ista ona dadilji neznana žena sa gvozdenim obručom oko struka i gvozdenim lancem vezanim za obruč.

Kralj poznade odmah svoju ženu i u magnovenju sevne mu u glavi misao da preseče lanac što je visio o gvozdenom obruču. I kad tako uradi, nastade dole pod zemljom takav lom da se čitav kraljevski grad zatresao; svako je u tom trenutku pomislio da će se od ovog trusa srušiti i dvor i sve kuće oko dvora. Naposletku stiša se podzemna buka i lomnjava i ljudi se pribraše.

Tada kralj i kraljica poleteše jedno drugom u zagrljaj, a posle prvog uzbuđenja od sreće i radosti ispriča kraljica kralju sve što je doživela: kako je divkinja u kamenu čamcu doplivala do lađe kad su svi spavali, kako joj je svukla haljine i sama ih obukla i kako ju je začarala.

Kad iz kamena čamca, koji je sam od sebe plovio, nije više mogla da dogleda lađu, primetila je da je čamac nosi ka nečem mračnom, dok nije došla do jednog troglavog diva. Taj je odmah nasrnuo na nju. Ali ona se svom snagom branila od njegova nasrtaja.

Onda ju je div neko vreme držao zatvorenu u jednoj osamljenoj kući, preteći joj da je nikad neće pustiti iz nje ako ne bude pristala da bude njegova žena. Dolazio je tamo svaki drugi dan, pretio joj i molio je.

Ona je za to vreme razmišljala šta da radi da bi se oslobodila iz njegovih ruku. I onda mu je rekla kako pristaje da bude njegova žena ako joj dopusti da tri uzastopna dana sme videti svoga sina gore na zemlji. On joj je to dopustio, ali bi joj svatda privezao oko struka lanac, a drugi kraj lanca vezivao oko sebe.

Strašna buka i lomljava, koje su nastale kad je kralj presekao lanac, potiču valjda odatle što je div ljosnuo koliko je dug kad je zategnuti lanac odjedanput popustio i sručio se na njega. Jer njegov stan nalazi se tačno ispod ovog dvora i biće da je div razbio lubanju kad je pao i kad je nastala ona silna buka; kad se dvor zatresao, on je valjda bio na izdisaju.

Kraljica reče još i to kako je svojom pojavom u dvoru u toku tri uzastopne večeri htela da im pruži priliku da je spasu. Zbog toga je tražila i dobila odobrenje od diva da se u toku tri uzastopna dana pojavi u dvoru i vidi sina. Srećna je i presrećna što joj je kralj, njen muž, doznao na vreme za to, brzo shvatio šta mu valja činiti i spavao je.

Sad je kralju bilo sasvim jasno zašto mu se žena s kojom je jedno vreme živeo zajedno, jer je imala lik i oblik njegove prave žene, činila uvek tako čudnovato neljubazna i nemila. Naredi da se divkinji navuče na glavu vreća i da bude kamenovana, a potom njezin leš veže konjima za repove i raznese.

Tek posle toga ispričaše i ona dva mlada dvorjanina šta su jedne noći videli. O tome, rekoše, nisu smeli ranije ni da zucnu, jer su se bojali osvete lažne kraljice.

Tada se kraljevoj pravoj supruzi ukažu sve počasti koje su joj kao istinskoj, a docnije i veoma poštovanoj i omiljenoj kraljici pripadale. Dadilju malog kraljevića udali su kralj i kraljica za jednog od velikih poglavica u zemlji i obdarili je divnim darovima.

IMENjACI

Bili negda kralj i kraljica i imali kćer po imenu Ingeborg i sina koji se zvao Rint. Velmože su obično hrabre već od malena, ali ovaj kraljević nije se nimalo odlikovao hrabrošću niti je imao smisla za viteške veštine.

Jednog lepog dana, kad mu je bilo dvanaest godina, uzjaše kraljević Ring konja i u pratnji dvorjana ode u šumu da se razonodi.

Vraćajući se u dvor, ugledaju izletnici jednu košutu sa zlatnim prstenom na čelu. Kraljević zaželi da se košuta, ako je ikako mogućno, uhvati. Dvorjani poteknu za njom i jurili su dok im konji od silne trke nisu popadali; naposletku se srušio i kraljevićev konj.

Utom se odjednom spusti gusta magla i košute nestane izletnicima s vida. Goneći je, bili su se veoma udaljili od naselja i zalutali; sad im je valjalo pronaći put za povratak u dvor. S početka su išli svi zajedno, ali se posle rastaviše jedan od drugog i svaki od njih pođe pravcem kojim je mislio da će najpre izbiti na pravi put.

Odvojivši se od pratilaca kraljević Ring je išao nasumce, čas desno čas levo, dok se nije našao na jednom proplanku, u šumi nedaleko od mora. Tamo ugleda nekakvu ženu gde sedi na stolici držeći pred sobom jedno bure.

Uputivši se k njoj, kraljević je učtivo pozdravi; pozdravi i ona njega vrlo ljubazno. On joj priđe sasvim blizu i zagledavši u bure smotri na njegovu dnu jedan izvanredno lep zlatan prsten. Nije mogao da odvoji oči od njega i silna ga želja obuzme da ima taj prsten.

Žena to vidi i reče mu kako primećuje da mu se prsten veoma sviđa i kako želi da ga ima.

On joj odgovori da zaista pogađa njegovu želju.

Može ga imati, veli mu ona na to, ako ga izvadi iz bureta.

On joj zahvali i reče kako mu neće pasti teško da ga izvadi. Nagne se odmah nad bure koje mu se nije činilo nimalo duboko i pruži ruku da dohvati prsten.

Ali što je on više pružao ruku, bure je postajalo sve dublje; a kad se toliko nagnuo nad njim da je gornjim delom tela već bio u njemu, žena ustane, gurne ga, tako da se glavačke sruči u bure i reče mu kako sad može da boravi u buretu kao gost.

Onda metne poklopac na bure, dobro ga zatvori i učvrsti, pa ga otkotrlja u more.

Boravak u buretu činio se kraljeviću malo ugodnim. Dobro je osetio da se bure otisnulo od obale i da ga teraju morski valovi. Nije znao koliko je dana tako plovio, dok naposletku nije primetio da mu bure udara o nekakvo stenje. Tome se veoma obraduje, jer se nadao da je naišao na zemlju a ne na kakav osamljen morski greben. Dođe mu na um dobra misao da izbije buretu dno. Mogao se, doduše, pribojavati da na ovaj način neće dospeti na zemlju, ali se ipak na to odluči, jer je umeo da pliva. Tako izbije buretu dno, i kako su stene uza samo more bile niske i ravne, pođe mu za rukom da ispliva i stane na čvrsto tlo.

Samo nešto dalje od mesta na kojem se našao uzdizalo se visoko brdo i da bi mogao da osmotri zemlju do koje su ga doterali morski talasi, valjalo je da se popne na brdo, što nije bilo nimalo lako. Ipak, prošavši nekoliko puta po njegovu podnožju, pronađe najpogodniji način da se na nj uspuže.

Popevši se na vrh brda, baci kraljević pogled svud oko sebe i vidi da je dospeo na nekakvo ostrvo. Ono je bilo šumovito i plodno; na njemu je bilo i odličnih jabuka, i svugde, gde god bi kročio, osećao se dobro i prijatno.

Kad je tamo proveo nekoliko dana, začuje odjednom silnu tutnjavu .u šumi. On se toliko uplaši da potrči dublje među drveće da bi se sakrio. Utom ugleda jednog diva kako mu prilazi krupnim koracima. Ne znajući od straha šta će, prostre se kraljević na zemlju tamo gde se našao.

Došavši do njega, div stane i posmatraše ga neko vreme, a onda ga uzme u ruke, odnese ga kući i postupaše s njim neobično dobro i blago; posle ga predade svojoj ženi koja je ležala bolesna.

Div joj reče da je ovog dečaka našao u šumi i da ga ona može držati kraj sebe celu nedelju dana. Njoj je to palo kao ostvarenje jedne lepe želje i ona uzme da miluje kraljevića i ljubazno razgovara s njim. Ostao je kod njih, bio dobre volje, uredan i poslušan, čineći sve što su od njega tražili. Iz dana u dan oni su zbog toga bili prema njemu sve ljubazniji.

Jednoga dana pokaže mu div sve sobe u kući, a samo mu jednu ne pokaže. To u kraljevića izazva želju da sazna šta se krije u toj sobi, jer je mislio da u njoj možda leži sakriveno veliko blago. I kad je div bio jednom u šumi, pokuša da vidi šta ima tamo; otvori vrata samo upola, uđe i smotri u sobi nešto živo, nekakvo stvorenje koje se treslo, trčalo po sobi i nešto govorilo.

On se trgne, izleti natraške iz sobe i brzo zatvori vrata: od straha su mu se odsekle noge. Kad ga je strah malo prošao, pokuša još jedanput da uđe u sobu, jer je rad bio čuti šta kaže ono stvorenje unutra. Ali sad bi isto što i prvi put: spopadne ga strah te opet izleti napolje.

Naposletku se naljuti na samog sebe i odluči da se pribere što je više mogućno. Uđe u sobu po treći put i zatvori vrata za sobom kako bi primorao sebe da ostane u njoj i čuje ono što je želeo čuti. Tada vidi da se u sobi nalazi jedan čupav pas koji je govorio:

— Izaberi mene, kraljeviću!

Njega i sad spopadne strah te brzo iziđe iz sobe. U sebi je pomislio:

„Pa ovo baš nije osobito veliko blago!“ Ipak su mu se reči što ih je čuo u sobi dobro užlebile u glavu.

Ne zna se koliko je vremena ostao kraljević kod diva i divkinje, tek jednoga dana dođe mu div i reče kako hoće da ga preveze na kopno, jer, veli, on, div, neće još dugo živeti. Zahvali kraljeviću na dobrim uslugama i kaže mu kako od njegove imovine može da izabere šta hoće i odmah će dobiti od njega ono što želi.

Kraljević mu usrdno zahvali i reče kako su njegove usluge divu i divkinji bile odveć neznatne da bi ih trebalo nagraditi. Ali ako div smatra neophodno potrebnim da ga nečim nagradi, on bi izabrao za sebe stvorenje koje se nalazi u onoj njegovoj sobi.

Div se na to sneveseli i reče:

— Izabrao si ono što predstavlja desnu ruku moje stare žene. Ali, uprkos tome, neću da poreknem što sam rekao, ni da prekršim zadatu ti reč i obećanje.

Onda ode i dovede psa. Kad je pas, silno se radujući i skačući, dotrčao, kraljevića je spopao takav strah da je jedva došao k sebi i malo se ohrabrio.

Potom ode div s kraljevićem i psom na more gde je ležao divov čamac od kamena, koji jedva da je bio toliki da u njega stanu njih dvojica i pas. Uđu u čamac i div zavesla.

Kad su došli na kopno, stane div ljubazno da razgovara s kraljevićem i reče da njemu, kraljeviću, pripada kao nasledstvo sve što on, div, ima na ostrvu. Može da dođe i uzme sve to posle pola meseca, jer dotad će biti mrtvi i on i divkinja, njegova žena. Kraljević mu srdačno zahvali i na tom i na svemu drugom, pa se onda div vrati kući a kraljević pođe u unutrašnjost zemlje; on niti je znao koja je to zemlja, niti se usuđivao da oslovi psa.

Kad su tako išli neko vreme, progovori pas:

— Ti kao da nisi rad znati kako se zovem, pa me za ime ni ne pitaš?

Kraljević ga onda zapita:

— A kako se zoveš?

Pas reče:

— Najbolje je da me zoveš Snati-Snati. Mi sad idemo u jednu kraljevinu i ti treba da zamoliš kralja za odobrenje da ostaneš kod njega preko zime, kao i da ti da jednu malu sobu za tebe i mene.

Posle toga kraljević se sve manje pribojavao psa. Dođe u onu kraljevinu i zamoli kralja za odobrenje da ostane kod njega preko zime. Kralj mu to rado odobri.

Kad su kraljevi ljudi videli psa, stanu da se smeju i zadirkuju ga. Na to im kraljević reče:

— Preporučujem vam da moga psa ne dražite, inače biste se mogli s njim rđavo provesti.

Tako kraljević ostane kod kralja i kralj je uvažavao njegove savete. Posle nekog vremena činilo se da se kralju svidelo što mu je došao, jer ga je odlikovao svojom pažnjom mimo druge.

Jedan kraljev savetnik zvao se Red. Kad je taj video da kralj uvažava kraljevića i odlikuje ga mimo sve ostale, počne ga mučiti zavist.

Razgovarajući jednog dana s kraljem, Red mu reče kako ne razume toliku ljubaznost koju kralj ukazuje ovom čoveku, strancu, koji se ni u kojoj veštini ne ističe mimo druge. Kralj na to odvrati da je mladić tek odskora kod njega, te nije imao prilike da pokaže šta je sve kadar učiniti. Red mu tada predloži da njih dvojicu, njega, Reda, i kraljevića, pošalje sutra u šumu u seču drva, pa će se videti ko je od njih dvojice jači i veštiji.

To Snati-Snati čuje i ispriča kraljeviću. A onda ga posavetuje neka zamoli kralja da mu da dve sekire; drugu da ima za slučaj ako mu se prva bude prebila.

Sutradan izjutra pošalje kralj Reda i kraljevića Ringa u šumu u seču drva. Primivši kraljevo naređenje, izjave oba dvojica kako su spremni da ga izvrše. Kraljević dobije dve sekire, a onda njih dvojica odoše svaki svojim putem.

Kad je kraljević došao u šumu, uzme Snati jednu sekiru i počne zajedno s njim da obara i seče drva.

Pred veče dođe kralj da, po Redovu predlogu, osmotri šta je koji od njih dvojice u toku jednodnevnog rada učinio i koliki je posao obavio. Videvši da je kraljevićeva gomila isečenih i složenih drva za polovinu viša od Redove gomile, kralj reče:

— Ja sam upravo i mislio da Ring nije slabić. Još nisam video da je neko obavio ovoliki posao za jedan dan.

Posle toga kralj je uvažavao kraljevića još više no ranije, a to je samo pojačalo Redovu zavist i zlu volju. Jednog dana ode opet kralju i kaže mu:

— Pošto je Ring takav junak, zamoli ga da ubije ona dva žrtvena bika tamo u šumi i donese ti uveče njihove rogove i kože.

Kralj na to reče:

— Ne čini li ti se da je takav nalog opasan? To bi značilo upropastiti čoveka, jer niko se nije živ vratio ko se usudio da nasrne na ove bikove.

Ali Red odgovori kako se samo jedanput mre i kako za junaka ne može biti ništa prijatnije ni uzvišenije nego da, izlažući se opasnosti, pruži dokaz svojeg junaštva. Kralj će utoliko više imali razloga da ta ceni i uvažava ako bude izvršio i ovo junačko delo.

Redovim upornim nastojanjem kralj se, mada vrlo nerado, dade ipak obrlatiti i tako jednog dana zamoli kraljevića da za njega ubije bikove u šumi i donese mu uveče njihove rogove i kože.

Ne znajući, dabome, da su to bili divlji bikovi, kraljević se pokaže spremnim da učini po kraljevoj volji i želji, i pođe odmah u šumu. Red se tome veoma radovao, jer je već bio uvrstio kraljevića među pokojne.

Kad bikovi opaziše kraljevića, pojuriše k njemu: jedan je bio grdno velik, drugi manji. Kraljević se strašno uplaši, dok mu Snati reče:

— Kako ti se sad ovo sviđa?

— Bogme nikako; zlo je — odgovori kraljević.

Snati mu na to veli:

— Ako ovo treba da se dobro po nas svrši, onda nam ne ostaje ništa drugo nego da navalimo na bikove. Ti udari na manjeg, a ja ću na onog drugog.

U isti čas jurne Snati na golemog bika i ubrzo ga savlada. Prvodeći se, pođe kraljević k manjem, i kad je Onati dotrčao bik je već bio oborio kraljevića na zemlju. Ne časeći časa, pritekne Snati svom gospodaru u pomoć.

Sada se bace na drugi deo posla, i kad je Snati već bio gotov s velikim bikom, kraljević je svoga tek upola odrao.

Uveče, pošto je sav posao oko bikova bio priveden kraju, valjalo je odneti do dvora njihove rogove i kože. Kraljević se slabo uzdao da će sam moći sve to da nosi. Snati mu reče neka mu samo baci na

leđa kožu velikog bika i sve rogove a on će to već odneti do dvorske kapije. Kraljević rado primi njegovu ponudu, uprti psu na leđa sve osim kože manjeg bika, a nju i sebe odvuče sam. Pred dvorskom kapijom ostavi sve, ode kralju i zamoli ga da pođe s njim do kapije i tamo mu preda kože i rogove žrtvenih bikova.

Diveći se njegovu izvanrednom junaštvu, kralj reče kako mu nema ravna i najusrdnije mu zahvali na junačkom delu. Posle toga kraljević je uvek sedeo kralju uz koleno; svi su ga veoma poštovali i smatrali najvećim junakom; čak ni Red nije ništa mogao reći protiv njega, mada se u sebi nije odricao namere da mu naudi i ukloni ga.

I tako mu jednoga dana dođe na um pogodna misao. Ode kralju i kaže mu kako bi imao da o nečem s njim razgovara. Kralj ga zapita šta bi to bilo, a on reče kako su mu opet pali na pamet veličanstveni zlatni ogrtač, krasna zlatna daska za igru i divno blistavo zlato što su kralju nestali pre godinu dana.

Kralj ga zamoli da ga na to ne podseća, ali ga Red zapita nije li i njemu, u vezi s tim nestalim dragocenostima, dolazila na um jedna misao. Kralj zapita kakva bi to misao bila, i Red reče:

— Očevidno je — veli — da je Ring neobično velik junak. — On, Red, veruje da bi takav junak mogao da izvrši svaki zadatak kojeg bi se primio. Tako misleći, došla mu je na um misao da predloži kralju neka zamoli Ringa da te nestale dragocenosti pronađe i donese ih kralju za Božić. Kao nagradu za to delo neka mu kralj obeća svoju kćer za ženu.

Kralj na to odgovori kako mu je vrlo nezgodno da se obrati Ringu s takvom molbom, jer mu nisu znani ni mesto gde bi te nestale dragocenosti mogle da budu ni lica u kojih se ona sada nalaze.

Ali se Red pravio kao da ne čuje kraljeve napomene, i toliko mu je punio uši svojim pričanjem dok kralj naposletku ne pristade da mu usvoji predlog.

Bilo je upravo mesec dana pred Božić kad kralj povede jednom razgovor s kraljevićem Ringom i reče kako ima da mu saopšti jednu svoju vrlo, vrlo veliku molbu. Kraljević ga zapita šta bi to bilo. Kralj reče:

— Moja molba glasi: da mi pronađeš veličanstveni zlatni ogrtač, krasnu zlatnu dasku za igru i divno blistavo zlato što su mi ukradeni pre godinu dana. Ako mi te tri dragocenosti budeš pronašao i do Božića doneo, daću ti svoju kćer za ženu.

Kraljević ga zapita:

— A gde treba da potražim te stvari?

Kralj reče:

— Na to pitanje moraćeš sam odgovoriti, jer ja ti ne znam reći gde se one nalaze.

Posle razgovora s kraljem, kraljević postade ćutljiv, jer mu se činilo da je izvršenje ovog zadatka skopčano s ne savladljivim teškoćama. A kako bi inače divno bilo kad bi mogao da dobije za ženu kraljevu kćer! Snati vide da mu je gospodar u nedoumici i da ne zna šta će dalje i kako će, i reče mu kako ne treba da se muči zbog kraljeve molbe. Neka samo sluša njega, inače će rđavo proći.

Kraljević ga posluša i uzme da se sprema na put. Onda ode kralju i porazgovara s njim, a kad se s kraljem oprosti, Snati reče:

— Sad najpre zađi po okolini i nakupi toliko soli koliko god uzmogneš poneti.

Kraljević učini tako i nabavi veću količinu soli nego što je mogao poneti. Snati reče neka mu samo sve to uprti na leđa i kraljević tako i uradi.

Božić je već bio blizu. Pas]e neprestano trčao pred gospodarem dok nije dotrčao do jednog brda.

— Sad nam se valja popeti na brdo! — reče Snati.

— Bogme to neće biti lako — na to će kraljević.

— Samo mi se čvrsto drži za rep, pa će već ići — reče Snati.

Oida s kraljevićem, koji mu se držao repa, skoči Snati na najniže mesto: kraljeviću se od tog skoka počne da vrti po glavi. Zatim Snati, s njim o repu, skoči naviše i kraljević od tog skoka samo što nije pao u nesvest. Treći put skoči s njim sasvim na vrh brda i kraljević se od tog skoka zaista onesvesti.

Kad je posle nekoliko trenutaka opet došao k sebi, nastave da idu neko vreme po ravnim putevima dok ne dođu do jedne pećine. To je

bilo na Badnje veče. Uđu u pećinu. Nađu jedan otvor, kao prozor divova stana. Pogledavši kroz nj, ugledaju četiri diva gde leže kraj vatre i spavaju. Nad vatrom je visio velik kazan sa kašom.

— Sruči svu so u kazan! — reče Snati kraljeviću.

Kraljević učini tako, na šta se divovi probude. Jedna stara divkinja, najružnija među njima, priđe kazanu, okuša kašu i reče:

— Odakle sad to da je kaša ovako preslana? Juče sam čaranjem dobavila mleko iz četiri kraljevine da nam bude što ukusnija, a sad je slana.

Onda sve četvoro divova posedaju uz činiju i uzmu da jedu; kaša im je prijala. Kad su se najeli, staru divkinju spopadne neizdržljiva žeđ. Zamoli kćer da joj s reke koja je proticala blizu pećine donese vode.

— Ne idem po vodu — reče joj kći — ako mi ne budeš dala divno blistavo zlato da se njim poigram.

— Nećeš ga dobiti — odgovori joj stara divkinja — dok ne skončam.

— Onda skončaj! — reče divska devojka.

— Na! Evo ti ga, glupačo! — rekne stara. — A sad brzo po vodu!

Divska devojka uzme zlato, iziđe s njim napolje i sva visoravan se odjednom obasja od blistavog zlata. Došavši do reke, mlada divkinja legne, nadnese se nad vodu i počne da pije. Kraljević i Snati poteknu za njom, otmu joj zlato i gurnu je, te se glavačke sruči u reku i više se ne pojavi.

Staroj divkinji počne već da biva nepodnošljivo što joj se kći tako zadugo ne vraća s vodom i reče:

— Biće da trčka ovamo-onamo igrajući se zlatom. — Zatim zamoli sina da joj donese koji gutljaj vode.

— Neću da ti donesem vode — kaže joj sin — ako mi ne budeš dala veličanstveni zlatni ogrtač.

— Nećeš ga dobiti pre nego što krepam — reče stara.

— Onda krepaj! — odvrati joj sin.

— Na! Evo ti ga, ružni sine! — drekne stara divkinja. — A sad brzo po vodu!

Sin joj uzme ogrtač i kad je s njim na leđima izišao iz pećine, ogrtač mu je svojim sjajem osvetljavao stazu. Došavši do reke, stane i on da ga je kao pre toga njegova sestra. Kraljević i Snati poteknu za njim, svuku mu i uzmu ogrtač, a njega strmoglave u reku.

Stara divkinja već nije više mogla da izdrži žeđ i zamoli muža da joj donese vode.

— Očevidno je — reče — da su se deca napolju zaigrala. To sam — veli — i slutila kad sam im, na svoju nesreću, popustila i učinila po molbi.

— Ali ti ni ja ne odoh po vodu — reče stari div — ako mi ne budeš dala krasnu zlatnu žaoku za igru.

— Pre ću lipsati nego što ću ti je dati — odgovori mu na to stara.

— E, lepo, onda lipši kad nećeš da mi ispunivši ovu malu želju — reče div.

— Na ti je, nečoveče! — kaže mu na to ona. — Ti si isto tako nedostupan kao ono dvoje mladih skakavaca.

Stari div iziđe s daskom za igru i pođe k reci da pije. Utom ga stignu kraljević i Snati, otmu mu zlatnu dasku i bace ga u reku. Ali pre nego što su se vratili u pećinu, stari div, koji se bio utopio i u vodi povampirio, potekne za njima kao vampir. Snati se okrete i baci na njega, tako isto i kraljević, samo s manje hrabrosti neto Snati. Posle teška rvanja pobediše ga Snati i kraljević po drugi put.

Ali kad su se vratili prozoru, vide kako se stara divkinja miče nameravajući da se izvuče iz pećine. Tada Snati reče:

— Sad nam nema šta drugo nego da uđemo unutra i pokušamo da joj dođemo glave. Jer ako je pustimo da iziđe napolje, nećemo je moći savladati. To je najopakija divkinja od svih koje postoje i nikakvo je gvozdeno oružje ne bode i ne seče.

Onda uđu u pećinu. Ugledavši Snatija, stara divkinja progovori:

— A to ti dođe ovamo, kraljeviću! Ti si mi jamačno video muža i decu.

Snati namah opazi kako stara ima na umu da izvrši neku svoju opaku čaroliju i nasrne na nju s usijanim gvožđem. Kraljević je stalno prelivaše vrelom kašom i tako joj naposletku dođu glave. Potom i diva i nju spale do pepela, pretraže pećinu i nađu u njoj još mnogo

zlata i dragocenih stvari. Uzmu ono što je bilo najbolje i najskupocenije i ponesu sa sobom. Onda pohitaju da sa dragocenostima stignu kralju na vreme.

Tako u pozno doba božićne noći uđe kraljević u dvor i preda kralju tri dragocene stvari. Kralj je bio van sebe od radosti. Čudio se i divio veštini kojom je kraljević izvršio svaki zadatak za čije su se izvršenje tražili i snaga i lukavstvo. Sad je prema njemu bio još ljubazniji nego dotad; reče mu da će mu, kao što je obećao, dati kćer za ženu, s tim da se venčanje obavi još za vreme praznika.

Na najučtiviji način zahvali kraljević kralju za sve dobro što mu je učinio, i kad je u dvorani počašćen jelom i pićem ode u svoju sobu na počinak. Snati mu tada reče kako ga moli za odobrenje da ove noći spava u njegovoj postelji, a kraljević da provede noć dole, na njegovu mestu.

Kraljević odgovori kako rado pristaje da mu ispuni želju i kako može od njega da zahteva mnogo više nego što je to.

Snati skoči tada na kraljevićevu postelju i leže. Ali ne ostade u njoj zadugo. Posle nekog vremena skoči s nje i reče kraljeviću da sad može leći u postelju, samo mora imati na umu da se u njoj ne sme ni najmanje pomicati.

Dalje se u pripovetki priča o Redu, kako je došao u dvor i pokazavši kralju desnu ruku požalio se da mu je odsečena šaka. Reče kako kralj može sad videti kakve su navike u njegova zeta, koji mu je odsekao šaku bez ikakva razloga.

Kralj se veoma naljuti i reče da se smesta mora utvrditi istina: ako je kraljević, a da mu nikakvo zlo nije učinjeno, odsekao Redu ruku, onda mora biti obešen; a ako nije tako, onda će Red morati na vešala.

I tako pozove odmah kraljevića preda se i zapita ga kako je došlo do toga da Redu odseče ruku i da li je to učinio bez ikakve Redove krivice.

Snati je već bio ispričao kraljeviću ko je kriv za ono što se u noći dogodilo. I tako kraljević zamoli kralja da pođe s njim i pogleda nešto što treba da se vidi. Kralj pođe s kraljevićem u njegovu ložnicu i vidi jednu odsečenu mušku ruku gde leži u postelji čvrsto držeći mač.

Kraljević reče da je u noći ta ruka došla kroza zid da ga umori u njegovoj postelji. Tada je on, kraljević, potegao mač i branio se.

Na to kralj presudi i reče da do kraljevića nema nikakve krivice, jer je delo izvršio u samoodbrani, a Red je sam sebi iskopao grob i mora umreti. Tako Red bude obešen, a kraljević se venča s kraljevom kćerju.

Kad su mladenci prve noći pošli na spavanje, zamoli Snati kraljevića za odobrenje da leži kraj njegovih nogu, i kraljević mu to rado odobri. Tako mladenci legnu u postelju, a Snati im legne kraj nogu.

U toku noći čuje kraljević odjednom kraj sebe nekakvo užasno zavijanje i buku. Skoči, brzo upali sveću i ugleda na podu neobično ružnu pseću kožu, a u postelji lepa, mlada čoveka. On odmah spali kožu, a mladića koji je bez svesti ležao u postelji uzme da prska vodom dok se nije osvestio i ustao. Kraljević zapita mladića za ime, a on reče da se zove Ring i da je sin jednog kralja.

Potom uzme da priča kako je kao malo dete izgubio majku, a otac mu se, posle majčine smrti, oženio jednom divkinjom. Ona je dete začarala u psa, i da se nikad ne oslobodi začaranosti doli u slučaju da ga jedan kraljević s istim imenom primi da mu leži u postelji kraj nogu.

A onda nastavi:

— Znajući da si i ti kraljev sin i da ti je kao i meni ime Ring, pa da bi me ti mogao osloboditi začaranosti u psa, išla je za tim da te ukloni s puta. Ona je bila košuta koju si sa svojim pratiocima hteo da uloviš; on je bila žena koju si video gde sedi na proplanku, kraj bureta; ona je bila opaka divkinja koju smo ubili u pećini.

Kad je prošlo svatovsko slavlje, odu kraljevići — imenjaci na brdo i sve blago i dragocenosti iz divske pećine prenesu u dvor. Potom otputuju na ostrvo na kojem je kraljević-mladoženja živeo kod dobrog diva i njegove dobre žene, te i odande prenesu u dvor sve blago što su našli.

Svom imenjaku, koga je oslobodio začaranosti, da kraljević svoju sestru Ingeborg za ženu, kao i svoju očevinu. On pak ostane kod

kralja, svoga tasta, deleći s njim kraljevsku vlast. Posle kraljeve smrti vladao je sam.

KOŽA MORSKOG PSA

Jednom, sasvim rano izjutra, prolazio neki seljak iz Mirdala, na istoku Islanda, kraj stene i došao do jedne pećine. Iz pećine se čulo veselo klicanje — tamo je bila igranka — a pred pećinom je ležala gomila koža morskih pasa. Seljak uzme jednu kožu, odnese je kući i zaključa u sanduk.

Kad je kasnije opet otud prošao, vidi da pred pećinom sedi lepa, naga mlada žena i gorko plače. To je bila ženka morski pas čiju je on kožu odneo i sakrio u sanduku.

Seljak je uzme tešiti, donese joj haljinu, obuče je i odvede kući. Ona ga jako zavoli i on je uzme za ženu. Živeli su u slozi i izrodili mnogo dece. Ali bi ona često odlazila sama na obalu, sedela tamo i gledala u more.

Ključ od sanduka držao je seljak uvek uza se. Ali posle mnogo godina, kad je jednog dana rano izjutra pošao da peca ribu, zaboravi da ga ponese — ostao mu je u krevetu, ispod jastuka, gde ga je držao obnoć. Kad se uveče vratio s pecanja, vidi da je sanduk otvoren: u njemu nije više našao kožu, a u kući nije više bilo žene.

Dogodilo se tako da je žena našla pod jastukom ključ i, obuzeta radoznalošću, stala da pretura po sanduku da vidi šta joj sve muž drži u njemu. Tako je našla svoju morsku kožu. I ne mogavši dalje izdržati, oprostila se s decom, ušla u nju i iščeznula u moru.

Ali pre no što je skočila u more, zapevala Je i zakukala:

„Tako mi je milo i tako mi je bolno:
sedmoro me moje dece u moru čekaju,

sedmoro na zemlji ostavljam.
O, blago meni, o teško meni!“

Seljak je zbog ženina nestanka bio veoma tužan.

Kad je posle odlazio na more da peca ribu, često bi oko njegova čamca plivao morski pas, i izgledalo je kao da gleda u seljaka i da mu iz očiju teku krupne suze.

Od tog vremena imao je seljak sreću i u ribolovu i u svemu.

A kad su mu deca odlazila na obalu, plivao je kraj obale morski pas i izbacivao im iz mora šarene ribe i lepe školjke.

Ali u ljudskom obliku majka im nikada nije došla.

ČETIRI ZLATNA PRSTENA

Bili negda u jednoj državi kralj i kraljica i imali sina koji se zvao Sigurd. Kad je kraljeviću bilo deset godina, oboli kraljica i umre. Kralj je, po starom običaju, sahrani u humci; na toj humci je često sedeo i tugovao za pokojnicom.

Jednoga dana, kad je opet tako sedeo, ugleda neku otmeno obučenu ženu. Upita je za njeno ime. Ona reče da se zove Ingibjerg i začudi se što on tako sam sedi na mogili. Kralj joj na to ispriča sve, a ona, opet, ispriča kralju da je izgubila muža, dodavši kako bi za njih dvoje bilo najbolje da budu zajedno. Kralju se žena svidela, pozove je da pođe s njim u dvor i uskoro potom proslavi s njom svadbu.

Postavši iznova vedar i veseo, kralj je često odlazio na konju u lov, dok je kraljević, koji je veoma zavoleo maćehu, ostajao uvek kod kuće, uz nju. Jedne večeri ona mu reče:

— Sutra treba da pođeš s ocem u lov.

Kraljević joj na to odgovori kako će radije ostati kod kuće, kraj nje, i kad je kralj izjutra pojahao konja, Sigurd se ne htede privoleti dm pođe s ocem. Maćeha mu na to reče kako će se posle kajati zbog neposlušnosti i kako bi bolje uradio da je poslušao njezin savet. A onda ga sakrije pod krevet rekavši mu da ostane tako sakriven dok ga ne bude zvala.

Utom se odjedanaput začuje silna tutnjava, pod se zatrese i, upadajući nogama do članaka u zemlju, uđe u sobu jedna divkinja. Ona reče:

— Da si mi zdravo, sestro Igagibjerg! Je li kraljević Sigurd kod kuće?

— Ne, nije — odgovori Ingibjerg. — On je s kraljem u šumi, u lovu.

Onda postavi za nju sto i donese jela. Kad su užinale, reče divkinja:

— Hvala ti na izvrsnoj užini, najboljoj jagnjetini, odličnom pivu i najboljem piću. A je li kraljević Sigurd kod kuće?

Ingibjerg odgovori opet da nije kod kuće, na što se divkinja oprosti s njom i ode. Onda Ingibjerg pozove kraljevića da iziđe iz skrovišta. Pred veče vrati se kralj iz lova ne doznavši ništa o onom što se tog dana dešavalo u dvoru.

Sutradan ujutro zamoli maćeha kraljevića da pođe s ocem u lov, ali on reče kako mu je milije da ostane kod kuće, pored nje. Kralj ode sam u lov. Ingibjerg sakrije dečaka pod sto, ljuteći se veoma na njega.

Utom se zatrese pod i u sobu uđe divkinja upadajući u zemlju do listova.

— Zdravo da si, sestro Ingibjerg! Je li kraljević Sigurd kod kuće?

— Ne, nije; otišao je s kraljem u lov.

Ona i sad postavi sto za sestru. Kad su užinale, ustane divkinja i reče:

— Hvala ti na odličnim jelima, najboljoj jagnjetini, izvrsnom pivu i najboljem piću. A je li kraljević Sigurd kod kuće?

Ingibjerg reče da nije, na što se divkinja oprosti s njom. Onda se kraljević izvuče ispod stola i maćeha mu reče kako je veoma važno da sutra ne ostane kod kuće. On je, međutim, mislio da neće biti nikakve nezgode ako je ni sad ne bude poslušao.

Sutradan izjutra maćeha uzme da ga moli i preklinje da pođe s ocem, ali on nikako ne htede. A kad je kralj otišao, ona ga sakrije između zida i zidna drvena obloga. Utom joj dođe treća sestra.

Sve je i tad bilo onako kao prethodna dva dana i Ingibjerg reče da je kraljević s kraljem u šumi.

— To je laž! — drekne ova treća i one se uzeše svađati, dok se Ingibjerg nije naposletku svečano zaklela da kraljević nije kod kuće. Onda su užinale i sve je proteklo isto onako kao i ranije. Ali kad je

Ingibjerg ponovo rekla da je dečak s ocem u šumi, uzviknu njena treća sestra gromkim glasom:

— Ako je tako blizu da čuje moje reči, onda neka se upola sasuši i upola sažeže i ne smiri se i ne odmori dok god mi ne bude došao!

I to izrekavši, ode. A kad je Ingibjerg izvukla dečaka iz skloništa, on je bio već upola sažežen i upola sasušen.

— Eto vidiš i sam šta je! — reče mu maćeha. — Nego sad valja brzo raditi pre nego što se otac vrati.

I izvadivši iz sanduka jedno klupče i tri zlatna prstena, da mu ih i reče:

— Kad ovo klupče budeš bacio na zemlju, ono će se kotrljati sve do nekakvih stena. Iz prve će izići jedna divkinja, a to je moja prva sestra. Ona će ti odozgo vikati i reći:

— Pa to je divno! Evo dolazi kraljević Sigurd! Taj će večeras biti u mojem loncu!

— Ali tebe zbog toga ne treba da bude strah. Ona će te onda čakljom privući k sebi. Ti joj isporuči moje pozdrave i predaj joj najmanji od ova tri prstena. Kad bude videla zlato, biće ushićena zbog dara i pozvaće te na rvanje. A kad budeš malaksao, daće ti da piješ iz jednog roga dok god se ne osnažiš toliko da je savladaš. Na to će te zadržati kod sebe do idućeg jutra.

— Isto tako postupiće s tobom i moje druge dve sestre.

— Jedno, pak, treba naročito da zapamtiš: kad ti bude moja kuja dotrčala i položila na tebe šape, i kad joj se niz njušku budu slivale suze, pohitaj kući, jer onda će mi biti život u opasnosti. Nemoj tada zaboraviti na svoju maćehu!

Zatim Ingibjerg baci klupče na zemlju i kraljević Sigurd se oprosti najnežnije s njom.

Klupče se kotrljalo i kotrljalo i tek pred veče stalo pred prvom stenom. Čim je zastalo, vidi Sigurd kako iz stene izlazi jedna divkinja. Ugledavši ga, divkinja uzvikne:

— Pa to je divno! Evo kraljevića Sigurda; on će večeras u moj lonac! Ovamo, druškane; hodi da se porveš sa mnom!

I to rekavši, privuče ga k sebi čakljom.

Oigurd joj isporuči pozdrave svoje maćehe, njene sestre, i preda najmanji zlatni prsten. Ona se na to silno obraduje i pozove ga na rvanje. A kad je primetila da malaksava, dade mu rog da pije iz njega sve dotle dok ne dobi snagu da je rvući se s njom obori.

Sutradan baci opet klupče na zemlju. Ono se kotrljalo i kotrljalo i pred veče zastalo pred drugom stenom. Jedna još veća divkinja iziđe iz stene i ove je teklo kao i prethodnog dana. Kad se Sigurd napio čudotvorna pića iz roga, postao je toliko snažan da je jednom rukom mogao baciti divkinju na zemlju.

Tako je bilo i trećeg dana, s trećom divkinjom. Popivši piće iz roga, Sigurd je dobio toliku snagu da je divkinja, rvući se s njim, pala na kolena. Ona mu tada reče:

— Nedaleko odavde je jezero. Pođi tamo. Tamo ćeš videti jednu mladu devojku s čamcem kako se igra. Sprijatelji se s njom. A evo ti ovaj mali zlatan prsten. Podaj joj taj prsten, to će ti biti od koristi. Ti si sad u punoj snazi, i sve što budeš preduzeo, poći će ti za rukom.

Onda se rastanu.

Sigurd pođe na put i putovao je dok ne prispe do jezera gde nađe devojku i upita je kako joj.je ime. Ona reče da se zove Helga i da joj roditelji stanuju u blizini. On joj pokloni prsten i onda su se igrali do pred veče.

Kad Helga pred veče htede poći kući, Sigurd joj kaže da bi i on rado pošao s njom. Ona na to odgovori kako nikoji stranac ne može ući u njihovu kuću a da njen otac to ne primeti.

Uza sve to ona ga ipak povede sa sobom, ali pre no što su prekoračili kućni prag podigne rukavicu nad njegovu glavu i tako ga očas pretvori u pramen vune, uzme pramen u ruke, uđe u svoju sobu i baci ga na postelju. Utom uleti u sobu njen otac, i stane da se osvrće i traži po svim kutovima sobe vičući:

— Osećam miris čoveka. Šta si to bacila na krevet, kćeri moja?

— Pramen vune — odgovori Helga.

— Biće da miris potiče od vune — reče stari.

Sutradan ujutro, kad je pošla da se igra, ponese Helga sobom pramen vune. Došavši do jezera, podigne rukavicu nad vunu i Sigurd

dobije opet ovoj ljudski lik i oblik. Onda su se njih dvoje igrali i zabavljali vasceli dan.

Kad je bilo uveče, reče mu Helga pre nego što ga je opet pretvorila u pramen vune:

— Sutra ćemo slobodnije moći da se igramo, kako god budemo hteli, jer mi otac ide u crkvu, a mi možemo da ostanemo kod kuće.

Sutradan izjutra ode Helgin otac u crkvu i kad je Sigurd opet dobio svoj prirodni lik i oblik, pokaže mu Helga sve sobe, jer joj je otac ostavio ključeve od svih soba i odeljenja u kući.

Sigurd međutim uoči da se jednim od ključeva nije poslužila i zapita je koje se odeljenje njim otvara. Ona mu odgovori da taj ključ služi u naročitu svrhu.

Utom padne Sigurdov pogled na jedna gvozdena vrata i on usrdno zamoli devojče da mu pokaže i tu sobu. Helga reče da je to zabranjeno, ali naposletku pristane da malo odškrine vrata i tog odeljenja. Sigurd je kazao kako će mu i toliko biti dovoljno, ali kad ih je ona odškrinula, on ih gurne i širom otvori.

Imao je šta i videti. U toj sobi stajao je divno osedlan konj, a o zidu visio zlatom ukrašen mač na čijem su balčaku bile urezane sledeće reči:

„Ko ovog konja jaše i ovaj mač paše, tog će pratiti sreća.“

Sigurd zamoli Helgu da mu odobri da opaše taj mač i na ovom konju projaše jedanput oko kuće. Helga mu odgovori da tako šta ne može da odobri, ali je on moljaše veoma umiljato i ona naposletku popusti i učini mu po molbi i želji. Reče mu još i to da se konj zove Zlatogrivi, a mač Oštroperac. Uz te napomene, doda čak i ovo:

— Evo i jedne grane, jednog kamena i jednog štapa koji idu uz konja i mač. Kad nekoga ko jaše ovoga konja gone, treba samo da baci za sobom ovu granu i ona će se pretvoriti u veliku šumu. A ako ga progonilac i posle toga pristigne, treba samo da udari ovim štapom po beloj strani ovog kamena. Na to će početi da pada tako strašan grad da će gonilac od njega poginuti.

Onda mu na njegovu živu želju odobri da sa svim ovim stvarima samo jedanput projaše oko kuće. Ali kad je Sigurd projahao jedanput oko kuće, obode konja i odjezdi.

Uskoro potom vrati se Helgin otac kući i zatekne kćer u plaču. Zapita je zašto plače, a ona mu isprića sve. Na to se on dade odmah u poteru za mladićem jureći iz sve snage.

Okrenuvši se u jednom trenutku, opazi Sigurd diva gde juri za njim. Brzo baci za sobom granu, i čim ona pade na zemlju stvori se između njega i diva golema neprohodna šuma. Div morade kući po sekiru, da proseče put kroz gustu šumu i nastavi gonjenje.

Kad se Sigurd drugi put okrenuo, div je već bio prošao kroz šumu i sustižući ga dospeo mu tako blizu da samo što se nije dotaknuo repa Zlatogrivog. Sigurd se tada naglo obrne i udari štapom po beloj strani kamena, na šta se s neba sruči tako strašan grad da div pod njim skonča. Da se Sigurd nije tako naglo obrnuo, grad bi se sručio i na njegovu glavu, te bi pod njim i sam poginuo.

Jašući dalje, vidi Sigurd kako mu trči u susret jedan pas. To je bila kuja njegove maćehe. Sva njuška ove verne maćehine kuje bila je oblivena suzama.

Tada Sigurd obode konja i pohita kući što je brže mogao. Stigne na vreme do mesta gde je devet slugu bilo privezalo njegovu maćehu za jedan golem panj spremajući se da je spale.

Sigurd poseče sluge mačem Oštropercem, oslobodi maćehu, posadi je kraj sebe na Zlatogrivog i odjaše k ocu.

Otac mu je bio bolestan od jada i ležao je u postelji danima ništa ne jedući. Ali kad je ugledao sina, pridigao se i bio je van sebe od radosti.

Sigurd mu ispriča sve, šta je i kako jebilo s njim, i kaže mu kako se maćeha pokazala prema njemu kao da mu je rođena mati. Kralj je pak ranije mislio da mu je ona bila došla glave.

Onda Sigurd pojaše Zlatogrivog i ode po Helgu. Posle oca on je postao kralj a Helga njegova kraljica.

Voleli se kao golubovi
i rodili kćeri i sinove,
dobri bili svima i svakome,
— o njima se i sad pripoveda.

PRAVA NEVESTA

Vladao negda u svojoj državi jedan kralj kome niko nije zapamtio ime, niti se zna kako mu se zvala zemlja. Bio je oženjen i imao je kćer po imenu Izolda. Ona je bila vrlo lepa.

U istoj državi bio je i jedan vojvoda. On je imao sina koji se zvao Fertram. Fertram je odrastao u kraljevu dvoru i igrao se često s Izoldom dok su bili mali. Njih dvoje veoma su se voleli. Kad su odrasli, verili su se sa znanjem roditelja.

Utom se dogodi velika nesreća: kraljica oboli i umre. Kralj je mnogo tugovao za njom i dugo bi sedeo na njezinoj grobnoj humki, dok mu naposletku njegovi ministri ne rekoše kako to ne vodi ničemu i kako treba da misli na državu, jer će u njoj, inače, sve poći u sunovrat. Rekoše mu i to kako su spremni da rado krenu na put i potraže ženu kakva mu priliči, te da se ponovo oženi.

Naposletku ga na to nagovore i on izda naređenje da se spremi sve što je potrebno za njihov put; tako oni krenu čim su sve pripreme za polazak bile izvršene.

Kad su se otisli na pučinu, vetar je vas dan bio povoljan, ali onda nastane veoma maglovito vreme i oni lutahu po moru celo leto, dok s katarke ne ugledaše jednog dana nešto crno te upute lađu u tom pravcu. To crno bila je zemlja i oni iziđu na suvo.

Dugo su išli uzduž i popreko dok nisu uvideli da su se iskrcali na nekakvo ostrvo.

Nađu tamo i jednu lepu kuću na čijim je pragu neki čovek cepao drva, a na stolicama pred kućom sedele su dve žene, jedna starija i jedna mlađa. Starija se baš bila češljala: zlatnim češljem češljala je

svoju zlatnu kosu, i kad je čula da dolaze ljudi, prebacila je pramen kose sa očiju i zagladila ga.

Oni učtivo pozdrave obadve žene pitajući zašto na ostrvu ima tako malo ljudi. Starija im ljubazno odgovori i upita ih čega radi su pošli na put. Oni joj onda ispričaju sve onako kako je bilo.

— I nas je zadesila takva nesreća — reče na to starija. — Upravo pre kratkog vremena izgubila sam muža, kralja: došli su u zemlju Vikinzi i ubili ga, dok sam ja s ćerkom i slugom pobegla ovamo.

Oni je zamole da pođe s njima i preuda se za njihova kralja, ali ona reče kako je njihov kralj jedan sasvim običan kralj, dok je njen muž bio kralj koji je vladao nad dvadeset krunisanih kraljeva, tako da bi za nju bilo poniženje da se preuda za njihova kralja. Oni je onda uzmu utoliko više moliti da pođe s njima i ona naposletku popusti i pristane, poklonivši sluzi kuću sa svim onim što je bilo u njoj.

Potom ministri s njom i njenom kćerju krenu natrag u zavičaj: imali su povoljno vreme i plovidba im se nije nimalo otegla.

Kad je kralj video da se vraćaju, dovezao se do obale na zlatnim kolima. Na povratku u dvor kraljica je sedela pored kralja i njega je odmah obuzela velika ljubav prema njoj. Priređena je sjajna svadbena svetkovina i svi veliki knezovi u susednim zemljama i kraljevinama pozvani su u svatove. Na svadbi se mnogo pilo i silni darovi razdani su gostima tako da su neki svati, koji su došli na svadbu siromašni otišli iz svatova bogati. Svi su se vratili, svaki u svoju postojbinu, i kraljica je preuzela sve počasne položaje koji su joj pripadali.

I njena kći se zvala Izolda kao i kraljeva, ali se ona nije ljudima činila tako lepom kao kraljeva kći, i, za razliku od kraljeve kćeri, koju su zvali plavokosom Izoldom, nazovu kraljičinu kćer crnokosom Izoldom. Plavokosa Izolda, kraljeva kći, živela je u devojačkoj kući sa svojim dvorjanima i sluškinjama, od kojih su samo dve zapamćene po imenima, Eja i Meja. Njih dve su svagda i svukud išle s njom i za njom i pratile je u stopu čak i kad se šetala u bašti.

Jednom — i to ubrzo posle svadbe — morao je kralj da obiđe svoje zemlje, i on otplovi s mnogo lađa, tako da u dvoru ostane samo malo ljudi.

Kad je kralj već bio daleko na moru, ode kraljica svojoj pastorki, plavokosoj Izoldi, i zapita je ne bi li htela da se s njom prošeta po šumi. Kraljeva kći reče da bi, i pođe sa svojim sluškinjama Ejom i Mejom. S kraljicom je bila i njena kći.

Tako odu daleko u šumu, i išle su dok nisu došle do jedne jame. Jama im je bila za leđima, i kad su to kraljeva kći i njene dve sluškinje najmanje očekivale, kraljica i njena kći gurnu ih sve tri u ovu neobično duboku jamu.

— S ovom jamom ćeš da se venčaš, a ne sa Fertramom! —t reče kraljica plavokosoj Izoldi.

Posle toga kraljica i njena kći (koje su zapravo bile dve opake divkinje) vrate se u dvor. Kraljičina kći je već bila uzela lik i oblik kraljeve kćeri, prešla u njezinu kuću i obukla njezine haljine. Svi su mislili da se u devojačkoj kući zaista nalazi kraljeva kći, plavokosa Izolda, samo su govorili kako se crnokosa Izolda više ne viđa, a malo je bilo takvih koji su smatrali da je time nešto izgubljeno.

Dalje se do kraljeva povratka s puta nije u dvoru dogodilo ništa naročito.

Kad je kraljica videla da se kralj vraća, izvezla mu se u susret da mu kaže kako venčanje Fertrama s njegovom kćerju ne treba dalje odgađati. Kralj se s tim saglasi i naredi da se priredi svečana svadbena gozba i pozove na nju mnoge velike kneževe.

Ali onoga dana kad je trebalo da se obavi venčanje, dođe kraljičina kći materi i reče joj kako se ne oseća dobro, jer se upravo navršilo vreme da rodi dete.

— Mogu ti dati dobar savet — kaže joj mati. — U kuhinji se nalazi devojka po imenu Nefrakola. Idi do nje i zamoli je da umesto tebe ode na venčanje kao nevesta.

— Misliš li da ta neće posle ništa izbrbljati? — zapita je kći.

Kraljica joj odgovori kako će se ona već postarati za to da Nefrakola ne priča ništa drugo do ono što ona, kraljica, bude htela.

Tako kraljičina kći ode u kuhinju i zamoli Nefrakolu da umesto nje odigra na venčanju ulogu neveste, jer da sama to ne može. Nefrakola pristane i ode kraljici koja je odmah uzme da oblati za venčanje.

(Nefrakola je prerušena kraljeva kći Izolda. Njene sluškinje, Eja i Meja, umrle su u jami od gladi, dok je ona ostala živa, jer je bila opasana čudotvornim pojasom koji ju je spasao od gladi. A izišla je iz jame kad je zlatnim makazama napravila u njoj stepenice. Čudotvorni pojas i zlatne makaze bili su joj nasledstvo od majke, koja joj je to, pred svoju smrt, dala u ruke kao najveće blago.

Kad je izišla iz jame, obukla je sirotinjsku haljinu i tako prerušena otišla u dvor gde je pod imenom Nefrakola služila kao švalja i sašila venčanu haljinu i ostalo, sve tako kao da šije za sebe.

Fertramu, mladoženji, kraljica je pred venčanje podmetnula napitak zaborava da se ne bi sećao ničeg iz prošlosti, čak ni onog što bi maločas rekao ili što bi drugi rekli. Dejstvo tog napitka bilo je, međutim, kraćeg dejstva nego što se kraljica nadala. Odmah posle venčanja Fertram se pribrao i počeo da podozreva da se u kraljici krije opaka divkinja. Sam je malo govorio, ali je zato pažljivo slušao šta govore drugi, a naročito kraljica i devojka s kojom se venčao.)

Posle venčanja napravljen je izlet na konjima u šumu. Kad je kraljica navukla Nefrakoli na ruke rukave kakvi se nose u ovakvoj prilici, Nekrafola reče:

„Dobro pristaju rukavi ,
onoj kojoj su šiveni."

Kraljica na to reče kako svi znaju da ih je ona šila samoj sebi.

Zatim su Nefrakoli dali rukavice, a ona, pogledavši ih, reče:

„Poznajem dobro prste
koji su ih opleli.“

Kraljica i sad reče onako isto kao prvi put, a onda doda kako ne treba da o svemu tome toliko brblja.

Onda pođu na izlet u šumu, a kad su došli do jednog potoka, Nefrakola reče:

„Došla sam do one lipe

pod kojom su se negda Fertram i Izolda
zakleli jedno drugom na vernost.
On će mi biti veran i danas."

Išli su i dalje, a kad su došli do one jame, reče opet Nefrakola:

„Ovde leže Eja i Meja,
dve moje dobre sluškinje.
Mene su spasli pojas i makaze moje majke."

Kad su se vraćali, konj nevestin se otme. Na to ona reče:

„Stresi se, stresi, putonogasti!
I ti ćeš noćas spavati sam,
onako kao i mladi vojvoda."
Onda su došli u dvor.

Za to vreme kraljičina kći bila se oslobodila deteta i s Nafrakolom izmeni haljine. Osim kraljice, niko o tome nije ništa znao.

Uveče pođu svi na spavanje. Mladoženja je već bio otišao u ložnicu. Kad se i kraljičina kći, kao mlada, htede svući, mladoženja je zapita šta ona ono reče kad su joj pred izlet u šumu navukli rukave.

— Ne znam da sam rekla nešto što bi bilo važno — odgovori kraljičina kći — ne sećam se više šta sam kazala. Ali mogu upitati kraljicu, Ode majci i reče joj:

— Šta je to reklo ono nisko stvorenje kad su joj pred izlet u šumu navukli rukavice?

Kraljica joj odgovori:

— Rekla je:

„Dobro pristaju rukavi
onoj kojoj su šiveni.“

Ona se vrati u ložnicu, ponovi te reči mladoženji i počne da se svlači.

On je onda zapita:

— A šta si rekla kad su ti dali rukavice?

— Ništa važno — odvrati ona.

— Ali ti ćeš mi to kazati, inače se nećeš popeti na krevet — reče mladoženja.

Ona opet ode majci i zapita je šta je švalja kazala kad su joj navukli rukavice.

— Rekla je:

„Poznajem dobro prste
koji su ih opleli.“

— odgovori joj kraljica.

Ona se vrati k njemu, kaže mu to i uzme da so dalje svlači. Ali on je po treći put upita šta jo rekla kad su došli do lipe, zatim do jame, a onda do trećeg mesta, gde se konj oteo.

— Ne znam više šta sam gde rekla — odgovori ona. — Nešto što bi bilo važno, nisam nigde kazala.

— Sve ćeš mi to reći — odvrati on.

Ona ponovo otrči materi i zapita je za sve ovo. Kraljica joj odgovori:

— Kad je došla do lipe, rekla je:

„Došla sam do one lipe
pod kojom su se negda Fertram i Izolda
zakleli jedno drugom na vernost.
On će mi biti veran i danas."

— Kad je došla do jame, rekla je:

„Ovde leže Eja i Meja, dve moje dobre sluškinje.

Mene su spasli pojas i makaze moje majke."

— Na trećem mestu, gde se konj oteo, rekla je:

„Stresi se, stresi, putonogasti!
I ti ćeš noćas spavati sam,
Onako kao i mladi vojvoda.“ ,

Ona se vrati u ložnicu, kaže mu sve to i doda da sad valjda sme u krevet. Ali on skoči, primora je da se pojavi u svojoj pravoj prirodi divovice, a kad se pokazala, probode je mačem rekavši kako tako mora da bude da bi te noći spavao sam. Utom dođe kraljica i vidi šta se zbilo. Vojvoda primora odmah i nju da se otkrije u svojoj prirodi divkinje, i kad se takvom pokazala, poseče je mačem.

Odmah zatim pošalje po Nefrakolu i ona ispriča sve kako je bilo. Kralj se veoma radovao što se otarasio čudovišne žene i njene kćeri, i svadbeno svetkovanje počne još jedanput iz početka.

KRALj VILENjAKA NA SELOJU

Jednog leta nekoliko ljudi otišlo je na ostrvo Seloj u Rejdarfjordu da tamo, kao svake godine, pecaju ribu.

Kad je osušenu ribu valjalo preneti sa Seloja, dogodilo se da veliki deo ribe sveštenika s Holma ostane u ribarskoj daščari. Vreme se toliko bilo pogoršalo da se daščari nije moglo prići i na prenos zaostale ribe moralo se čekati do pogodne prilike u jesen.

Onda jednog jesenjeg dana, kad im se činilo da će lepo vreme potrajati malo duže, zaplove k ostrvu i uzmu da tovare u lađu ostatak osušene ribe. Neki rekoše kako bi trebalo otići na drugu stranu ostrva i videti nisu li talasi izbacili na obalu nešto od vrednosti. Jedan, i to upravo sluga sveštenika s Holma, pristade da, dok oni budu tovarili ribu u lađu, obiđe drugu stranu ostrva i osmotri ima li tamo nešto što bi valjalo poneti. Tako on ode, a ostali nastave rad oko prenošenja ribe iz daščare u lađu.

Odjedanput more postade nemirno i ljudi jedva stigoše da utovare svu ribu i na vreme se ukrcaju u lađu. Čekali su čas-dva na sveštenikovog slugu, ali upravo u trenutku kad je on pristizao, talasi su već bili tako veliki da su morali da otisnu lađu od obale. Njemu pak doviknu neka ostane na ostrvu, a oni će idućeg dana, kad se vreme bude poboljšalo, doći po njega. Smatrali su za najbolje da prvo misle na sebe i svoje živote, i tako zaplove pravce k Holmu; on pak ostane na ostrvu bez zalogaja bilo kakve hrane.

Utom se stiša vetar i počne padati sneg s kišom. Ne znajući šta bi drugo radio, čovek ode u ribarsku kolibu i ostane tamo do mraka. Onda ga obuzme očajanje: mislio je da bi bolje bilo da digne ruku na sebe no da umre od gladi. S tom mišlju u glavi, iziđe iz kolibe.

Kad je izišao, sinu mu pred očima sjaj jedne ljupke zvezde.

„Kakva bi to zvezda mogla da bude“, pomisli sveštenikov sluga, „kad je ove noći sve nebo zastrto crnim oblacima?"

Pogledavši pažljivije, učini mu se da ta svetlost dopire od osvetljena prozora, i uputi se ka njoj. Išao je neko vreme, dok nije stigao do jedne kuće koja je bila veličanstvena kao kakav kraljevski dvor. Čuje kako neko unutra reče:

— Da, devojke, to nam pred kuću niko drugi nije došao nego onaj nesrećni čovek, koji je danas ostavljen na ostrvu. Neka iziđe koja od vas i uvede ga, jer neću da umre pred mojim vratima.

U istom času pojavi se pred njim jedna mlada devojka, uvede ga unutra i reče mu da svuče i ostavi svoje gornje mokro odelo. Potom ga po visoku stepeništu odvede gore u vrlo lepu dvoranu, ukrašenu zlatom i dragim kamenjem. Tamo sluga vidi mnogo žena, a jedna među njima, mlada devojka, bila je lepša od svih. On ih pristojno pozdravi i one mu ljubazno odgovore na pozdrav.

Tada ona lepa devojka ustane, priđe i odvede ga u jednu malu, ali prijatnu sobu, postavi sto, donese mu vina i jela, a onda ode. O tome gde mu je namestila postelju da spava, ne priča se u pripovetki. Tako prođe noć. Ujutro dođe devojka i reče mu kako ne ome da ostane kod njega da mu pravi društvo i zabavlja se s njim, ali mu donese sve što bi mu moglo da posluži za razonodu.

Tako je protekla zima do Božića. Na Badnji dan dođe lepa devojka i porazgovara s njim.

Ako smatra, reče, da mu je učinila neko dobro, onda bi morao da joj iopuni jednu molbu i ne odbije je. Sutra će u dvoru biti igranka i ona ga moli da ne bude radoznao, kad nju otac bude pozvao da gleda igre, i ne motri kroz prozor. Ona će mu doneti dovoljno svega da se sam u sobi zanima i zabavlja.

On joj obeća da neće biti radoznao.

Izjutra, prvog dana Božića, ona mu donese vina i sve drugo što mu je za jelo bilo potrebno, oprosti se s njim i ode.

Odmah posle toga začuje sveštenikov sluga pesmu i svirku. Pomisli kako tamo jamačno vlada veliko veselje i kako se neće ništa desiti ako na trenutak priviri u dvoranu — neće to niko primetiti.

I onda se popne da kroz prozor vidi igru. A kad je bacio pogled u dvoranu, utleda mnoštvo ljudi od kojih su neki igrali a drugi svirali na svakojake svirale; usred ove velike gužve sedeo je jedan kraljevski čovek s krunom na glavi, a s desne i leve strane sedela mu je po jedna žena. To, pomisli, mora da su kraljica i kraljeva kći, i ovu potonju odmah pozna. Nije smeo da gleda duže i ukloni se s prozora. Igra je trajala do večeri.

Kad mu je devojka došla posle u sobu, bila je mimo svojeg običaja ćutljiva. Ipak mu reče kako je slabo održao obećanje da neće zagledati u dvoranu; ona je, srećom, mogla udesiti da joj otac ovom prilikom ništa ne primeti.

Do Nove godine nije bilo naročitih događaja.

U noći uoči Nove godine dođe mu devojka i reče kako će sutra poći s ocem da gleda igru, a on neka sad održi obećanje bolje nego što ga je održao o Božiću i neka ne bude radoznao. On joj se zakune svim što mu je bilo sveto da ovom prilikom neće gledati kroz prozor. Ona mu opet donese vina i jela i svakojakih stvari za razonodu, pa ode.

Ujutro mu dopre do ušiju još veća i veselija graja od one o Božiću. On reče sam sebi kako neće viriti u dvoranu, jer da je i sad tamo isto onako kako je bilo o Božiću. I tako je dobar deo dana mirno sedeo.

Ali ga onda počne da muči radoznalost i bi mu žao da od tako vesele igranke baš ništa ne vidi, te se i sad popne i pogleda kroz prozor. Vidi da je sad igra mnogo svečanija i lepša no prošli put, jer sad su pred kraljem i kraljicom igrali mnogi sjajni vitezovi.

Gledao je trenutak-dva i činilo mu se da niko nije skrenuo pogled na njegov prozor. Tako je prošlo vreme do večeri.

Kad mu je devojka uveče došla, bila je ljuta i korila ga je što ju je opet prevario. Ipak to nije pomutilo odnose između njih, jer je ona i posle bila isto tako dobra prema njemu kao i pre toga.

Prolazila je zima i bližio se Uskrs. Uoči Uskrsa ona se pojavi, porazgovara s njim ljubazno i zamoli ga da idućeg dana ne bude radoznao, ma kako bučno i veselo u dvorani bilo. Jer ako joj, reče, otac bude opazio da drži kod sebe muško lice, staće je to života.

Na dan Uskrsa donese mu izjutra sve što je samo poželeti mogao, pozdravi se s njim i ode.

Zabava u dvorani počela je kao i ranije. Ali kad se dan približi kraju, njemu dosadi usamljenost, pa pređe iz svoje sobe u susednu; mislio je da devojka neće opaziti ako iz te sobe bude pogledao u dvoranu. Gledao je samo trenutak šta se zbiva u njoj i video istu onakvu sliku kakvu je video o Novoj godini. Onda se vrati u svoju sobu i ostane u njoj do devojčina dolaska uveče.

Ona se na njega srdila i prebacivala mu kako ju je i danas ostavio na cedilu kao i prošli put. Ne zna, veli, da li joj je otac primetio da ga ona drži kod sebe, ali je bio hladan prema njoj, kakav inače nikad nije bio. Od njega, kaže, nije očekivala da će se pokazati tako neveran, i jamačno da će se i kasnije, u drugim stvarima, pokazati takav.

Proleće se približilo. Poslednjeg zimskog dana reče mu devojka da je sutra prvi letnji dan i da će s kopna doći ljudi da ga odvedu; zbog toga treba ujutro da porani i ode u ribarsku kolibu. Od njega ona želi da joj ispuni jednu molbu, ako drži nešto do toga što ga je u toku zime očuvala u životu.

Ta jedna njezina molba glasi: da dete koje ona sad očekuje prizna za svoje. On joj obeća kako nikad neće odreći da je otac njenog i svog deteta. Tim pre što ga to ne staje ništa, jer od priznanja istine neće imati nikakvih neprilika.

Onda se oprosti s njom, zahvali joj na svima dobročinstvima i sutradan izjutra ode iz dvora kralja vilenjaka. Kad je prešao malo puta, okrete se da vidi dvor, ali ne vide ništa drugo osim kamena brežuljka i stena na južnom delu ostrva. Tako nastavi put ka ribarskoj kolibi.

Tog dana vreme je bilo blago i more mirno i on posle nekoliko časova ugleda lađu koja je plovila k ostrvu. To su dolazili njegovi meštani, i kad su prispeli do obale, on im pođe u susret.

Ali kad su ga ljudi iz lađe ugledali, spopao ih je strah, jer se pred njima nalazila silna ljudina, te su mislili da je možda kakav trol. Držali su da je sveštenikov sluga preko zime umro, a ne da se ovako raskrupnjao i zaoblio. Tako ga niko od njih ne smede osloviti, a još manje izići na zemlju i prići mu.

Naposletku se najsmeliji ohrabri, skoči na obalu i zapita ga da li je on čovek, vilenjak ili trol, pa ako je čovek, da li je on onaj koga su jesenas ostavili na ostrvu. I kad sveštenikog sluga potvrdi da je isti onaj kota su ostavili na ostrvu prošle jeseni, čovek s lađe reče da je neshvatljivo kako je mogao preživeti zimu bez ikakve hrane. On na to odgovori samo toliko da morske alge oko Seloja nisu nimalo gora hrana od žitke prekrupe na Holmu.

Više im ne htede pričati, nego se popne na lađu i ljudi ga odvezu kući. Tamo su se svi čudili što ga vide živa; postavljali su mu mnoga pitanja o tome kako je na pustu ostrvu mogao da ostane živ preko zime i od čega je živeo, ali niko ne ču od njega ništa više osim onog što je rekao ljudima koji su ga prevezli s ostrva.

U pozno leto, jedne nedelje, bilo je lepo vreme i mnogi ljudi pošli su u crkvu, među njima i on, sveštenikov sluga. Kad su sveštenik i parohijani ušli u crkvu, spaze kraj oltara kolevku s detetom a da niko nije primetio kad se ta kolevka tamo stvorila.

Preko deteta u kolevci bio je prostrt zlatom izvezen pokrivač. Nikoga kraj deteta nije bilo, samo se videla na dršci kolevke jedna lepa ženska ruka.

Svi su se čudili ovom prizoru i očima pitali šta to treba da znači.

Onda sveštenik uzme reč i kaže kako je ovo dete doneseno u crkvu zato da bude kršteno; očevidno je, reče, da je neko od lica koja se nalaze u crkvi otac ovog deteta. Njemu, svešteniku, čini se najverovatnije da je ovo dete poslato sa Seloja za njegovim slugom, i da je to dete njegovo.

Ali on, sveštenikov sluga, odsečno reče da o detetu ništa ne zna.

Na to sveštenik izjavi da će krstiti dete i da će mu nadenuti slugino ime.

On ponovo odrekne da je otac toga deteta i izjavi da nikakve veze s njime nema.

Na sveštenikovu primedbu da na ostrvu nije mogao da preživi zimu bez ljudske pomoći, on odlučno odgovori kako nikad neće priznati ovo dete za svoje i zabranjuje svešteniku da mu na krštenju da njegovo ime.

Na te njegove reči kolevka s detetom odjednom iščezne, a u istom trenutku začuje se i nečiji gorak plač koji je polako nestajao iz crkve. Sveštenik i drugi ljudi pođu za plačem, iziđu iz crkve i čuju kako se plač i jecanje gube u pravcu mora. Pokrivač kojim je dete bilo pokriveno spao je s kolevke i ostao na podu u crkvi. Taj čaršav je u holmokoj crkvi bio u upotrebi još mnogo vremena posle toga.

Svi su se veoma čudili ovom događaju, a sveštenika je on duboko uzbudio.

Njegov sluga je postao turoban. Kad ga je sveštenik jednog dana stao da ispituje zašto je tako sumoran, on mu ispriča sve. Kaže mu kako je proveo zimu kod kralja vilenjaka i njegove kćeri i kako će se celog svojeg veka kajati što nije priznao dete za svoje.

Od toga dana sveštenikov sluga nije više bio onakav kakav je bio do tada.

I to je kraj pripovetke o kralju vilenjaka na ostrvu Seloju.

JON I DIVKINjA

U Severnoj oblasti Islanda živeo negda seljak koji je svake jeseni i zime odlazio na jug da u vodama oko Vestmanskih ostrva lovi ribu. Imao je sina, koji je u vreme ove pripovetke bio već odrastao. Zvao se Jon i bio je mladić od koga se moglo mnogo očekivati.

Jednom seljak povede Jona sa sobom u ribolov oko ovih ostrva. Išli su pravo tamo, a o njihovu putu i uspehu ništa se ne govori u pripovetki.

Iduće jeseni reče seljak sinu da bez njega ode na južno zborno mesto ribara i sporazume se s nekim da se udruže za ribolov. On je, reče, već ostareo i ne uzda se više u svoju snagu, jer smatra da je nema onoliko koliko se traži za naporno dugotrajno veslanje.

Ali pre no što je Jon ostavio za sobom roditeljski dom, zamoli ga otac da više svega ostalog ima na umu da ne treba da zastaje i odmara se ispod visokih stena na padini duž koje vodi put. To mu je tako ozbiljno stavio na srce da Jon obeća kako tamo neće zastajati ni odmarati se ma šta se događalo i ma kakvo vreme bilo kad onuda bude prolazio.

Onda s dva tovarna konja i jednim jahaćim krene Jon na put. Konje je nameravao da ostavi negde pri pribrežnim ostrvima, da se preko zime prehrane. Tako je radio i njegov otac.

O Jonovu putu ne priča se ništa drugo doli toliko da je sve teklo dobro.

Idući tako, dospeo je Jon do padine onog brda i išao neko vreme duž nje. Veći deo dana je već bio protekao i on se trudio da taj deo puta pređe još za videla, onako kako ga je otac molio.

Ali kad se približio stenama o kojima je otac govorio, nastane odjednom strahovito nevreme s burom i kišom. Bio je upravo prispeo do visokih stena i na malom uzvišenju ispod jedne stene ugledao tako lepo i zgodno mesto kakvo se po ovakvu vremenu moglo samo poželeti, s obiljem trave za konje a zaklonom od kiše.

Jon stane razmišljati šta da radi. Mesto mu se svidelo i nije mogao da razume kakva bi zla motlo biti u tome da se ovde zadrži i otpočine. Na kraju se reši da tamo ostane. Pookida konjima uzde i sputa ih. Nedaleko smotri, gore na steni, ulaz u nekakvu pećinu. Unese tamo stvari i položi ih uz jednu stranu pećine, nedaleko od ulaza, a zatim sedne među stvari kako mu je bilo najudobnije i prihvati se jela.

Unutra, u pećini, bilo je mračno.

Upravo u trenutku kad je najslađe jeo, čuje Jon nekoliko puta krike koji su dopirali iz unutrašnjosti pećine. On se trgne od iznenađenja i straha, ali se ubrzo pribra i ohrabri. Izvadi iz torbe jednu golemu ribu, zaljušti kožu na njoj, ali tako da se ne ošteti, premaže celu ribu debelim slojem masla i preko njega razvuče opet zaljuštenu kožu.

Kad je s tim bio gotov, hitne ribu svom snagom u unutrašnjost pećine, viknuvši onima tamo da paze ga to šta im dobacuje. Pa ako im je s voljom, mogu to da zadrže za sebe. Potom Jon ne ču više nikakve krike, ali razabra kako neko rastrže ribu.

Kad je večerao, leže da spava. Odjednom začuje kako neko hoda napolju po šljunku i teškim koracima prilazi k pećini. Utom se na ulazu pojavi jedna velika, krupna divkinja, i njemu se učini kao da je sva njezina prilika obasjana nekakvim blagim svetlucanjem. Jonu od te pojave postade hladno oko srca.

Čim je ušla, divkinja reče:

— U mojoj pećini miriše na čoveka!

Onda krupnim koracima ode unutra i zbaci s leđa tovar što ga je donela. Tresak je bio tako jak da je sva pećina zadrhtala.

Potom dopre Jonu do ušiju razgovor divkinje s nekim unutra. Čuje kako stara kaže:

— Bolje učinjeno nego ne učinjeno i bilo bi zlo kad bi ostalo nenagrađeno!

I kad je to rekla, vidi Jon kako mu divkinja prilazi sa svećom u ruci. Pozdravi ga, oslovivši ga imenom, zahvali mu u ime svoje dece i pozove ga unutra, u pećinu. On se sa zahvalnošću odazove pozivu. Divkinja zahvati s dva mala prsta petlje konopca kojim je bio zavezan njegov prtljag i ponese ga unutra.

Zakoračivši malo dalje u pećinu, vidi Jon dva kreveta; u jednom su ležala dva deteta; to su bila deca divkinje čije je krike malopre bio čuo i koja su pojela njegovu ribu. Na podu je ležala gomila pastrmki što ih je stara pred veče upecala i na leđima donela kući; od njih je poticalo ono svetlucanje oko nje što ga je video kad je ušla u pećinu i prolazila kraj njega.

Stara zapita Jona gde više voli da spava: u njezinu krevetu ili u dečjem. On joj odgovori da bi više voleo dečji. Ona na to namesti deci postelju na podu i, uzevši čiste navlake i čaršav, presvuče dečji krevet.

Jon legne da spava, ali se ubrzo trgne iz dremeža kad mu divkinja donese u sudu skuvane pastrmke. Zahvali joj na pažnji i dok je jeo stara je živo razgovarala s njim i bila dobre volje. Zapita ga gde namerava da lovi ribu, a on joj onda ispriča šta je naumio i kako je smislio da radi u toku zime.

Onda ga ona upita da li je već šta ugovorio s kim i da li je obezbedio sebi mesto u nekoj ribarskoj lađi. On odgovori:

— Ne, nisam.

Na to mu ona reče da su već sva mesta u ribarskim lađama na ostrvu zauzeta tako da niko više ne može da dobije mesto, jer ni jedno jedino nije ostalo slobodno. Isto tako je i sa stanom: ni njega ne bi mogao nigde dobiti.

Samo u jednog starog ribara mogao bi da dobije i mesto u njegovoj lađi i stan. Taj stari ribar danas jedva može da ulovi kakvu riblju kosku, ima dotrajalu i jedva upotrebljivu lađu i lošu momčad, jer sposobne ljude ne može više da dobije.

— Mogu te posavetovati — reče mu divkinja — da zakupiš mesto u lađi tog ribara. On se neće pokazati voljan da ti izda jedno mesto i primi te, ali ti ne popuštaj dok god ne pristane.

— Ja te za ono što si učinio mojoj deci ne mogu sada nagraditi kako bi trebalo da te nagradim, ali evo ti darujem dve udice: jednu zadrži za sebe, drugu podaj starom ribaru. Kad budete pecali, budite uvek sami; udice će se, nadam se, pokazati u vašim rukama odlične.

— Na pecanje polazite uvek poslednji, a kad se uveče budete vraćali kući, starajte se da uvek stignete prvi. Ne treba nikad da odlazite dalje od stena što se nalaze upravo spram mesta odakle se polazi u ribolov.

— Kad budeš došao pred pribrežne ostrvske eprudove, zateći ćeš tamo poslednje lađe spremne da zaplove preko. Pobrini se da se na njima prebaciš na sprudove; konje veži i ostavi na obali ne tražeći ni od koga da se za njih stara, i uopšte ne vodi dalje brigu o njima. Ja ću se već pobrinuti malo za njih preko zime.

— Ako u ribolovu budeš imao sreće, kao što se nadam da ćeš je imati, biće mi drago da tvojim konjima pridružim svoga konja, pa da na njemu doneseš malo ribe za mene, jer ja sam ti — to ti moram otkriti — velika ljubiteljka sušene ribe.

Jon joj obeća da će joj ispuniti ovu želju i da će u svemu da postupi po njezinu savetu.

Sutradan, u zoru, prijateljski se oprosti s divkinjom i krene od pećine dalje. O njegovu putovanju ništa se ne priča dok nije došao do mesta spram pribrežnih ostrvskih sprudova. Zatekne tamo poslednje lađe spremne da zaplove preko. On brzo poskida konjima uzde, veže ih na obali sva tri zajedno ne zamolivši nikoga za uslugu da se o njima stara.

Ljudi su se smejali i šegačili s Jonom govoreći kako će krajem zime zateći krasne konje kad se tako svojski postarao da im na obali spremi zimovanje, ali se on nije osvrtao na njihova ismejavanja, čak se pravio kao da ih ne čuje i ne vidi, i pređe s njima na ostrvske eprudove.

Kad je stao notom na zemlju, potraži mesto u nekoj ribarskoj lađi, ali ne nađe nijedno, jer jer je u svakoj lađi već bilo toliko ljudi koliko i mesta. Naposletku dođe do starog ribara kome ga je uputila divkinja. Zamoli i njega da ga primi.

Stari sprva ne htede o tom ni da razgovara i reče kako tako okretnu čoveku kao što je on, Jon, ne želi da nanese štetu primajući ga na svoju lađu.

— Meni — reče mu — ne polazi za rukom ni riblju kost da izvučem iz vode i imam same nesposobne mladiće koji se staraju o ovoj mojoj pre olupini nego lađi. Ja se s njom smem da otisnem na more samo kad je vreme sasvim mirno, i nije uopšte preporučljivo za sposobna čoveka da se povezuje s mojom nesposobnošću.

Jon odgovori da se onda on, ako je tako kako stari ribar kazuje, svesno povezuje s njim, na svoju sopstvenu odgovornost a možda i štetu. Zahvalan je starom ribaru što je prema njemu tako iskren, i spreman je da deli s njim sve uspehe i neuspehe, pa kako bude. I dotle ga je molio i nagovarao da ga primi dok stari naposletku nije pristao i Jon pređe k njemu. Drugi su ribari smatrali da se time nije mnogo usrećio i šegačili su se s njim.

Došlo je vreme da se pođe u ribolov. Jedno jutro probudi Jona i starog ribara glas da su svi ribari na ostrvu već pošli u ribolov po najlepšem i najmirnijem vremenu. Stari tada reče:

— Ne znam treba li da svojom lađicom zaplovim i ja kao što su uradili drugi. Ne verujem da će od pecanja biti šta.

Jon na to primeti kako ne vidi ničeg opasnog u tome da pođu i oni, i kako u svakom slučaju valja okušati sreću. I tako obuku kožna odela i otisnu se od obale.

Kad su se našli upravo spram mesta odakle su kroz pristanišni zaliv bili pošli, učini se Jonu da poznade stene o kojima je govorila divkinja. Zato zapita starog ribara ne bi li možda bilo pametno da na tom mestu pokušaju pecati.

Stari se veoma začudi što mu Jon tako šta predlaže i reče kako to nema nikakva smisla.

Ali ga Jon zamoli neka mu šale radi dopusti da baci na ovom mestu kanap sa udicom i stari mu to dopusti.

Tek što je udica pala u more, kad riba zagrize i Jon je ubaci u lađicu. Onda brzo tutne starom ribaru u ruke onu drugu udicu što ju je od divkinje dobio na dar.

Ukratko se može ispričati da su njih dvojica na tome mestu triput napunili lađicu ribom i da je i jednom i drugom pripalo po šezdeset odličnih riba. Potom se vrate na obalu mnogo pre no što su se vratili drugi ribari, i uskoro posvršavaju sav posao oko čitćenja i pripremanja ribe za sušenje.

Svi su se ribari iznenadili kad su videli koliko je ribe upecao stari tog dana. Zapitaju ga gde li je našao toliko ribe i on im isprića kako je bilo.

Svi stanovnici ostrva porane sutradan da love ribu ispred stena, ali kad se uveriše da na tom mestu nema ni traga od nekakva bujna riblja života, odu dalje. Tek posle toga otisnu se od obale Jon i stari ribar. Njima se toga dana ponovilo isto što i dan ranije.

Nije potrebno mnogo reči pričajući o pecanju riba njih dvojice. Preko cele zime pecali su uvek na istom mestu, spram stena, i sastavili na kraju i jedan i drugi po dvanaest stotina komada izvrsne ribe. Od svih ribara na ostrvu, njih dvojica imali su te zime najviše sreće u ribolovu.

Pretposlednjeg zimskog dana odu poslednji put na isto mesto i pecali su dobar deo dana. Tad se odjednom dogodi da izvuku iz vode vrpce bez udica; koliko su mogli da ocene, udice su bile otrgnute s kanapa. Ne razbijajući mnogo glavu šta je to moglo da bude s udicama, okrenu lađicu i vrate se na obalu.

Sad valja ispričati da se Jon s ribom vratio na kopno onom istom lađom kojom se jesenas prevezao na ostrvske sprudove. Za vreme plovidbe govorili su mu na lađi s podsmehom kako će on lako odneti u svoj kraj toliku osušenu ribu pošto ga čekaju konji za koje se jesenas onako lepo postarao ostavivši ih vezane na obali.

Ali kad se približiše kopnu, ugledaše Jonove konje kako stoje na obali privezani jedan za drugog, isto onako kako ih je on ostavio. Veći broj momaka s lađe bio je radoznao da vidi konje sasvim izbliza i svi su se iznenadili i veoma začudili kad su videli da izgledaju tako kao da su preko cele zime bili najbolje hranjeni i timareni.

Osim Jonovih konja, stajao je kraj njih i jedan drugi konj — osamaren, čvrst i veoma snažan mrkov.

Sad su momci s lađe počeli čak zazirati od Jona smatrajući ga za velika čarobnjaka, koji je tako mnogo ribe nahvatao i čiji su konji zatečeni u tako odličnu stanju, mada se, koliko se znalo, niko za njih nije starao.

Jon natovari osušenu ribu na konje, na mrkova samog isto toliko koliko na svoja dva tovarna zajedno. A onda uzjaše jahaćeg konja i uputi se sam na sever.

Nema nikakvih podataka o njegovu putu dok nije došao do pećine stare divkinje. Ona ga ljubazno primi i on ostade kod nje nekoliko dana. Preda joj sve ribe što ih je nosio i doneo njen mrkov. Razgovarali su o mnogim stvarima. Ona mu reče da su joj deca u toku zime umrla i da ih je sahranila ispod pećine, kraj pokojnog muža.

Ispriča mu i to kako je ona bila ta koja je njemu i starom ribaru poskidala s kanapa udice kad su poslednji put bili na pecanju i da mu je ona u isto vreme dovela konje na obalu, a inače ih preko zime, isto onako kao svoga mrkova, hranila i timarila.

Zapita Jona ima li kakvih vesti od kuće, na što on odgovori da nema. Ona mu onda reče da mu je otac zimus umro, a pošto je on jedinac u oca, nalediće ga i uzeće u svoje ruke očevo imanje. Vratiće se srećno kući, a na leto će se oženiti i biće vrlo srećan čovek.

Naposletku mu kaže kako mu se obraća s jednom molbom. Jon je zapita kakva je to molba. Divkinja mu reče:

— Meni sada ne ostaje mnogo da poživim, pa te molim da dođeš ovamo kad ti se budem javila u snu. Želja mi je i molba da me ti sahraniš pored moga muža i moje dece.

Onda mu pokaže mesto na kojem ih je pogrebla.

Potom otvori jednu prostranu pećinu u kojoj su se nalazila dva kovčega puna zlata i svakojakih drugih dragocenosti. Te sanduke, reče, ostavlja njemu u nasleđe, a isto tako i svoga mrkova. Ona će već sama, dok još bude bila živa, svezati oba sanduka i izneti ih napolje. Podmetnuće nešto ispod njih da budu na potrebnoj visini. Njegovo će biti da samo privede njenog mrkova između sanduka i čvrsto priveže omče konopca za drvene nosače na samaru. Ona će

sama osamariti mrkova i konj će s lakoćom moći da nosi kovčege a da on ne uzmora ništa menjati na samaru dok ne stigne kući.

Onda se Jon i divkinja s velikom ljubavlju oproste, i on krene kući.

O njegovu putu ne priča se ništa više doli toliko da je sve teklo dobro i da je srećno prispeo u svoj zavičaj i dom. Kod kuće je sve zatekao onako kako mu je divkinja kazala i sve se dalje događalo po njezinim rečima. Preuzeo je očevo kućanstvo i nasledio sve očevo imanje. Početkom leta oženio se jednom valjanom seljačkom devojkom iz svojega kraja.

Tako je došlo i vreme kosidbe livada a da se ništa novo nije dogodilo.

Tada jedne noći sanja Jon divkinju. Trgne se iza sna, seti se odmah njezine molbe, ustane i obuče se. Bila je tamna noć; napolju se čula huka olujine i kiša. Jon probudi slugu i zamoli ga da mu osedla obadva jahaća konja. Sluga smesta učini tako i Jon se hitno spremi za odlazak.

Žena ga zapita zašto tako iznenada, usred noći i po ovakvu vremenu, odlazi od kuće i kud je naumio. On joj o svojem putu ne htede ništa da priča; reče joj samo toliko da bude spokojna i ništa ne brine, čak i u slučaju da ostane van kuće nekoliko dana.

Onda ode jašući jedno vreme jednog, a zatim drugog konja i hitajući koliko god je bilo mogućno. Put je protekao dobro i on je stigao do pećine u poslednji čas: divkinja je stajala pred pećinom čekajući ga, i mogla je izmenjati s njim još samo nekoliko reči.

Ostao je kraj nje dok nije izdahnula i sahranio je na mestu koje je sama bila izabrala.

Onda je prišao mrkovu koji je stajao osamaren. Pred pećinom su se nalazila dva sanduka vezana konopcem, s omčama na krajevima. Jon privede mrkova sanducima i čvrsto priveže omče za drvene nosače samara. Potom s konjima i svim što je bilo u sanducima krene put severa; putovao je dobro i srećno prispeo kući.

Sad je Jon ostao kod kuće i postao bogat čovek. Živeo je dugo i zadovoljno na imanju što ga je nasledio od oca, imao uspeha u svemu čega se latio i bio od svih ljudi veoma poštovan.

I tako vam o ovoj pripovetki ne znam reći ništa više.

ULFOVO JEZERO

Među dolinama Skagefjorda leži ribom bogato Ulfovo jezero, nazvano tako po imenu izgnanika Ulfa, o čijoj pogibiji i događajima u vezi s njom postoji jedna stara pripovetka.

Na Molifjelsou živeo negda jedan bogat seljak i imao u svakom pogledu valjana sina Gudmunda. Gudmund je bio snažan mladić, osobito vešt u rvanju, i srčan. Često je odlazio u planine da traži nestalu stoku; svagda kad bi ljudi pošli u potragu, on im je bio vođ. Ima krajeva gde takve koji se po planinama kreću kao po svojim livadama nazivaju gorskim carevima.

Jednom pođe Gudmund s nekoliko ljudi u potragu za odbeglim ovcama. Za vreme traženja ostane naposletku sam s jednim momčetom i dođe s njim do Ulfova jezera. Tamo pronađu dva jagnjeta i poteknu za njima da ih uhvate. Jezero je bilo zaleđeno i oni ugledaju nekakva čoveka gde leži i na rupi u ledu peca ribu.

Kad su se Gudmund i njegov pratilac približili jezeru, ribar skoči, dohvati sekiru koja je ležala pored njega i zaleti se i zatocilja ka Gudmundu. Čim je momčić to video, strugne glavom bez obzira; Gudmund pak sačeka čoveka.

Ovaj, kad je stao tik pred Gudmunda, zamahne sekirom da ga udari, ali se Gudmund izmakne. Sekira ispadne izgnaniku iz ruke, Gudmund je podigne, zaleti se i otocilja podalje od obale, a izgnanik potekne za njim. Jurnjava je trajala neko vreme dok se Gudmundu nije u jednom trenutku dala pogodna prilika da se okrene i zada napadaču smrtonosan udarac. Pre no što se srušio, ovaj je, kao da poziva na osvetu, stigao da glasno izgovori samo tri imena: Braid, Torgils i Olaf.

Onda Gudmund potraži svoje ljude i ispriča im šta se dogodilo. Odu svi zajedno na jezero, ali ne nađu poginula izgnanika. Videli su da je odnesen, jer su na to ukazivali krvavi tragovi od mesta njegove pogibije na ledu do obale.

Posle toga ostao je Gudmund kod kuće i nikad više nije odlazio da traži nestale ovce: strahovao je od zasede izgnanika. Ali se jednom u pozno leto dogodi da im čobanin oboli, a nikog na imanju nije bilo, osim Gudmunda, koji bi bio u stanju da okupi stado. Tako Gudmund pođe u planine da traži ovce; tražio ih je i tražio, a sve uzalud. Išao je sve dalje i dalje, otišao čak do pustih krajeva, ali ih ni tamo nije našao. Utom se spusti tako gusta magla da nije znao gde je. Ipak je išao dalje, sve dok nije ugledao veliko stado ovaca sa jednim čovekom.

Taj čovek, koji je pripadao rodu izgnanika, napadne odmah Gudmunda i oni su se dugo rvali dok ga Gudmund ne obori. Tada ga izgnanik zamoli da mu poštedi život i obeća mu da će ga za to nagraditi. Gudmund ga zapita ko je on i odakle je.

Izgnanik odgovori da mu je ime Olaf i da je brat onoga čoveka kojega je Gudmund ubio na ledu; taj se pak zvao Ulf (Vuk).

— Ima nas — reče — šestoro braće, i ja sam najmlađi i najmanji. Otac nam živi na imanju do kojeg odavde nije daleko. On te je začarao, jer hoće da ti se osveti što si mu ubio sina: u prednjem delu dvorišta dao je da se iskopa raka i tebe je odredio za gosta u njoj.

— Imamo sestru, koja se zove Sitrid i koju otac od svih nas najviše voli. Ona bi ti najbolje mogla da pomogne kad bi htela. Moj brat Brand nalazi se u blizini, i kad bi mogao da i njega baciš pod noge, tako da nam oba dvojici pokloniš život, ona bi ti svakako pomogla koliko god bi mogla.

Na to Gudmund reče Olafu da ustane a onda nastavi put dok ne nađe Branda. Uhvati se s njim u koštac i, kao njegova najmlađega brata, baci i njega pod noge. Tada ga i ovaj zamoli za milost i obeća mu svoju pomoć rekavši ono isto što mu je malopre ispričao Olaf.

Tako Gudmund reče i njemu da ustane, pa ode do izgnaničkog majura i zateče Sigrid napolju. Isporuči joj pozdrave njene braće, i doda kako su je zamolili da pomogne onom ko im je poklonio život.

Na te njegove reči odvede ga Sigrid na stajski tavan, natoči mu vina, koje on popije i veoma se potkrepi. Onda mu ona opiše raku iskopanu za njega u prednjem delu dvorišta i posavetuje ga da se od njena oca, kad se budu rvali, da dogurati do nje, a kad dođe do ivice rake da je preskoči te da njen otac padne u nju. Ali da ga ne ubije kad bude pao u raku. Kaže mu kako joj otac sad spava, ali da će se uskoro probuditi. Neka tada pređe dvorište i zakuca na vrata.

Gudmund učini kako mu je ona rekla. A kad je stari začuo kucanje, ustade iz postelje i reče:

— Najzad je Gudmund došao; neka sad pokaže šta vredi!

A onda izleti napolje. Ali o nekom uzajamnom pozdravljanju nije bilo ni govora; naprotiv, oni odmah nasrnu jedan na drugog i između njih zametne se ljuta borba.

Gudmund brzo uvide da starac nema više nego tek pola snage i zbog toga se samo branio, ne napadajući. Stari ga je hteo da dogura do rake i Gudmund dopusti da ga potiskuje, ali kad je došao do nje, hitro je preskoči i strmoglavi starog U nju.

Na to odmah dođu Sigrid i ona dva njena brata, s kojima se Gudmund pre toga rvao, i zamole ga da pokloni život njihovu ocu. On na to pristane, pod uslovom da mu odsad ne nanose nikakvo zlo. Stari mu to svečano obeća.

Kad su ga izvukli iz jame, zahvali stari Gudmundu što mu je poklonio život i pozove ga da Uđe U kuću, ali reče kako ne zna da li će mu se drugi sinovi, kad budu došli kući, pomiriti s ovakvim ishodom. Zatim ga počaste kao gosta, a kad je bilo uveče, zatvore ga u jednu sobu.

Utom se vrate kući starčevi stariji sinovi i zapitaju oca da li je već prispeo gost za raku Što su mu je iskopali i namenili. Stari im ispriča sve šta se tog dana dogodilo. Oni se na to strašno razdraže. Htedoše razvaliti vrata od sobe u koje se nalazio Gudmund, ali starac stade pred vrata i reče da prvo moraju ubiti njega, svoga oca, ako hoće da povrede gostoljubivost i ubiju Gudmunda. Tako se oni stišaju i odu na počinak.

Sutradan ujutro prikaže stari Gudmunda starijim sinovima i zapovedi im da mu ne učine nikakvo zlo. Gudmund ostane tamo

preko zime. Sigrid mu se svidela, jer je bila lepolika i k tome divno razvijena i tako snažna da se snagom mogla meriti s ma kojim svojim bratom. Ona i Gudmund postanu dobri prijatelji.

Kad se ukazalo proleće, obuzme Gudmunda čežnja za kućom; Sigrid je bila voljna i spremna da pođe s njim, a stari nije ni pokušao da je od toga odvrati. Tako Gudmund krene s njom kući, ne zastajući nigde dok nije stigao do Molifjelsoa. Tamo ga dočekaju svi s velikom radošću; svi su mislili da je već odavno umro, a, u najboljem slučaju, da stradava negde u pustim krajevima.

Gudmund se venča sa Sigridom. Dugo su živeli na Molifjelsou; ona je od svih bila cenjena kao odlična žena, plemenita osećanja.

Posle sestrina odlaska i smrti oca im, potomcima izgnanika, braći Sigridinoj, dojadi život u divljini, učini im se pust i prazan; zbog toga i oni, sa svim svojim pokretnim dobrom, pređu u naseljene krajeve. Jedni su postali seljaci u Skagefjordu, a svi su stekli ugled vrednih i valjanih ljudi.

SIGRID, „SUNCE OSTRVSKOG FJORDA“

Na Medrufjelu, uz Ostrvski fjord, prebivali negda bogati čovek i žena, čija imena nisu zapamćena. Imali su jedinicu kćer, koja se zvala Sigrid. Ona je bila najlepša među devojkama i ženama, i zbog toga su je nazvali Suncem Ostrvskog fjorda. A odlikovala se vrlinama isto tako kao i lepotom.

Kad je odrasla, dolazili su mnogi mladi ljudi, učeni i ne učeni, da je prose. Ali ih je njen otac odbijao sve redom, mada bi ona ,rado bila pošla za kojeg od njih.

U ono vreme bio je opšti običaj da se o božićnoj noći odlazi u crkvu, i te noći niko na majuru nije bio rad da ostane sam kod kuće. Tako među slugama na Medrufjelu počne jednom razgovor o tome ko je voljan da iduće Badnje večeri ostane sam u kući.

Usred tog razgovora naiđe Sigrid i zapita ih šta će joj dati ako ona ostane kod kuće tako da svi uzmognu otići u crkvu. Svi su se složili

u tom da bi joj, kad bi šta imali, dali to od sveg srca rado.

Ona im na to reče kako se samo šalila; ne bi ona, veli, ni od koga od njih nešto primila i kad bi imali. Ali je voljna da ostane kod kuće umesto nekog od njih. I rado će ostati ako oni tako žele. Oni odgovoriše kako misle da joj to otac neće dopustiti.

Njenom ocu odista nije ni bilo pravo kad ga je ona zamolila da o božićnoj noći ostane sama kod kuće umesto nekog drugog, i čudno mu je bilo što neće, kao inače, da s njim, s majkom i ostalima ide u crkvu. Reče kako sluti da joj se sprema nekakvo zlo kad ima tako veliku želju da se te noći osami. Ona je, međutim, ostala uporna i pošto je s najvećim spokojstvom govorila o tome da joj se ništa neće dogoditi, otac naposletku popusti i, na radost slugu, reče im kako svi

mogu da pođu u crkvu, jer Sigrid neće da ide, nego će ostati kod kuće.

Kad je došlo Badnje veče, svi ljudi na majuru stanu se najvećom radošću da spremaju za polazak. Vreme je bilo lepo, zemlja nepokrivena snegom a zamrznuta, inače noć bez mesečine. Kad su se svi spremili, reče seljak svima da se oproste sa Sigridom i polako krenu, a on će se oprostiti s njom poslednji, kad kuću dobro obezbedi pre no što pođe.

Ona isprati sve do pred kuću, a onda se s njima rastane. Otac joj reče kako u toku noći ne sme nikoga pustiti u kuću ako bi, možda, ko došao i hteo da uđe. Isto tako ne sme izići iz kuće ni prići kome, ako bude ko došao; ne treba da mari ako neko lupa na kapiju ili je zove; neka se pravi kao da ništa ne čuje. Onda se rastanu. Na rastanku otac joj reče kako niko neće moći da uđe ako kuća ostane dobro zatvorena.

Tako ljudi, zajedno sa njenim ocem, odu, a ona se vrati u kuću, zaključa vrata i obuče se. Onda zapali sveću, uzme knjigu i u roditeljskoj ložnici sedne da čita.

Do ponoći nije se dogodilo ništa naročito. Tad iznenada zakuca neko na vrata, ali devojka se ni ne pomače s mesta. Kucanje se ponovi drugi i treći put, treći put tako jako da bi se kuća valjda srušila da nije bila temeljno i čvrsto sagrađena. Ali devojka ostade opet potpuno mirna.

Ubrzo potom čuje kako se neko penje na kuću, ide ozgo po krovu i prilazi k prozoru koji se nalazio u visini njezine glave. Vikne joj s prozora i pozdravi je. Ona mu uzvrati pozdrav i pogleda kroz prozor.

Mada je napolju bio mrak, devojka ipak uoči čoveka tako lepa lica kakvo još nikad nije videla. Čovek je zamoli da iziđe, ali mu ona odgovori da ne može i ne sme. On je uzme još više moliti da iziđe makar samo na časak, ali mu ona odvrati kako je to svejedno da li na čaeak ili na više časaka — ona neće izići^ a on neka joj kaže s prozora ono što želi i što joj ima reći.

On na to upita kako to da ne može da mu da koji gutljaj pića. Ona odgovori neka uzme vedro što se nalazi napolju uz kućni zid, zahvati u njemu vode iz potoka koji protiče kraj njihova majura i napije se.

On reče kako ne može da pije samo vodu, a ona odvrati da mu onda ne može pomoći.

On joj dalje reče kako zbog ovakva njezina držanja mora da ode nesvršena posla; samo joj, veli, mora odlazeći još i to reći kako će doći vreme da i njoj u dubini srca bude ovako bolno kao njemu sad. Ona mu na to odgovori:

— To će se i dogoditi, ako mi je tako suđeno.

Onda čovek ode i te noći ne zbude se ništa drugo.

Ujutro se ljudi vratiše iz crkve. Odmah posle pozdrava zapita otac Sigridu da li se u noći šta desilo, na što ona odgovori da nije. Ali otac reče kako joj usta govore jedno, a lice drugo; on, veli, vidi da je nešto te noći doživela, i zaokupi da je pita šta je to bilo. Ona mu naposletku ispriča sve. Otac je zapita da li je strancu otvorila vrata. Ne, nije, odgovorila je. On reče da je dobro uradila što ih nije otvorila.

— Još se ne može znati — odvrati Sigrid — da li je dobro što mu nisam otvorila vrata ili nije. Tek docnije će se moći videti kakve bih sreće bila da sam učinila onako kako je tražio.

Posle toga nije više bilo reči o događaju one noći.

Pred idući Božić opet se govorilo o tome ko će da ostane kod kuće. Sigrid reče kako je i sad voljna da božićnu noć provede u roditeljskoj sobi, i to bude primljeno na znanje. Badnje večeri bilo je, kao i lane, lepo vreme, a k tome i mesečina. Ali upravo tog dana Sigridina majka iznenada oboli, tako da nije mogla da ide u crkvu. Sigrid tada reče slugama kako svi mogu poći, jer će ovog Božića ostati kod kuće više lica nego što je predviđeno, jer teško da će joj i otac hteti da ostavi kuću..

Tako se svi ljudi na majuru spreme u crkvu i odu, a kod kuće ostanu Sigrid i njeni roditelji. Otac zaključa kućna vrata, a onda se preda čitanju.

Pred ponoć, kad je prestao da čita, začuje se kako neko gromko lupa na vrata. Sigrid zapita oca da li da ih otvori. Ne, reče joj otac; on će sam izići, jer ti što su došli hoće najpre da razgovaraju s njim, i to nasamo.

I to rekavši iziđe i ostane napolju zadugo tako da su majka i kći već počele da strahuju. Naposletku zamoli Sigrid majku da joj odobri da iziđe i vidi šta je s ocem. Majka joj na to nikako nije pristajala. Reče, ako su zli duhovi odneli oca, ništa se neće dobiti budu li joj odneli i kćer.

Posle još nekog vremena odluči se Sigrid da ipak iziđe napolje, ali se uto vrati otac. Bio je veoma uzbuđen. Naredi Sigridi da se što je mogućno brže spremi, jer je, veli, došao po nju onaj kome ju je već odavno obećao.

Ona je od straha bila gotovo onemela i mogla ga je samo toliko da zapita ko je taj i kamo treba s njim da pođe. Otac joj reče da će to doznati kasnije, a sad valja da se požuri, jer čovek neće da čeka.

Majka upita šta sve ovo treba da znači i kome to predaje kćer. Još mu reče kako joj njegovo držanje izgleda čudno, ali on odgovori samo toliko kako ni ona ni Sigrid ne treba da se za to brinu.

Tako se Sigrid obuče za put i otac joj naredi da se oprosti s majkom. Ona se oprosti, i može se misliti s kakvim su se raspoloženjem rastajale majka i kći. Majka reče kako se uvek nadala da će joj kći imati srećniju sudbinu i kako joj se sad čini da su te nade izgubljene.

Onda otac izvede kćer iz sobe.

Pred kućom ugleda Sigrid tri čoveka koji su bili pre nalik na trolove negoli na ljude. Jedan je bio osobito velik i ružan, opak na izgled, tako da se Sigrid zgrozi od njega. Četiri konja stajala su kraj njih, jedan među njima i njen jahaći konj, sva četiri već osedlana. Najružniji među ovom trojicom priđe joj tada i podigne je u sedlo. Onda se njih trojica oproste s njenim ocem veoma učtivo, naročito onaj treći, te se i ona na rastanku pozdravi s ocem.

Potom uzjašu konje i pođu. Napred je išao onaj najružniji, koga je Sigrid smatrala za mladoženju. Išli su prvo duž fjorda, a posle se uspeli na brdo, i ona nije više znala ni gde je ni kud ide. S njom nisu razgovarali, a ni među sobom. Ona je već bila umorna i klatila se u sedlu.

Tako su jahali dalje i dalje, triput po dvanaest časova, kako joj se činilo; pred veče izbiju na nekakvu usku putanju. Tamo sjašu. Onaj

najveći joj priđe, strgne je sa sedla i kratko joj naredi da niz brdo pođe pešice. Povedu konje za uzde. Ona je išla pozadi, ali je staza bila tako uzana da se morala držati za nogu svoga konja, koji je išao poslednji.

S brda siđu u jednu duboku dolinu. Ljudi opet uzjašu konje, a onaj jedan podigne je grubo u sedlo, ne progovorivši s njom nijedne reči. Išli su duž doline u kojoj je bilo trave; dolina je bila crvena kao krv sve do vrhova stena. Jedna reka proticala je tuda, a nigde da se ugleda kakvo delo ljudskih ruku. U boljem raspoloženju Sigrid bi svakako primetila da je ova dolina prijatna i ubava.

Ćuteći, jahali su dalje dok nisu ugledali pred sobom velik dželep konja svih boja i uzrasta. Onaj jedan prizove je i upita ne bi li htela imati za muža čoveka u čijem je vlasništvu ovo stado. Ona mu odgovori:

— Bolje radost nego bogatstvo.

Onda su jahali dok nisu ugledali veliko krdo krava i volova, s bikom i teladi. On je opet zapita isto onako, a ona mu odgovori istim rečima kao i na prvo pitanje.

Potom su došli do neobično velika stada ovaca. Činilo joj se da u tom stadu ima više ovaca nego što ih ima duž celog Ostrvskog fjorda. On je opet zapita što i pre, a ona mu odgovori isto onako kako mu je ranije odgovorila.

Posle malo vremena ugledaju velik prekrasan majur, s dobrim i čvrstim kućama, kako joj se učini. Inače nije videla dalje nikakav drugi majur. Dođu do ograđene, velike bašte, s kapijom od koje je živicom omeđena staza vodila do kuća. Mnogo lepa povrća raslo je u bašti.

Došli su do pred kuću. Tamo se nalazila lepa, mala crkva koja se Sigridi činila lepšom od svega. Sjašu; onaj je prihvati, skine sa sedla i zapita je:

— Šta sad želiš?

— Da odem u crkvu — odgovori mu ona.

On na to reče:

— Onda moraš sa mnom.

I izvadivši iz džepa ključ, otvori crkvu, naredi joj da uđe unutra i reče da ostane u crkvi koliko god hoće, a posle da se vrati pred kuću.

Sigrid uđe u crkvu i ode na kraj priprate, tamo sedne, pomoli se i zaspi. Sanja kako je ispod poda izišla jedna u plavo obučena žena, prišla joj i rekla:

— Evo, dakle, i tebe ovde, Sigrid, Sunce Ostrvskog fjorda. Tvoj otac nije te uzalud tako dugo držao uza se. Ovaj čovek je već imao dve žene, ja sam mu bila druga, i ubio nas je obadve. S njim je ovako: on i njegova dva brata začarana su činima. Prve večeri, kad smo posle venčanja pošle s njim u ložnicu, postavio nam je nekoja pitanja; i pošto nismo umele na njih da odgovorimo, on je, kako prvoj svojoj ženi tako i meni, nožem probo srce. Sad pak znam šta mu je trebalo odgovoriti, i to hoću da ti saopštim, jer ti želim duži život s njim nego što je nama bilo dato da živimo.

I onda joj ta pitanja iskaže triput, zatraži od nje da ih ponovi i doslovce utuvi. Na svako njegovo pitanje, reče joj, mora odgovoriti čim ga on postavi, i ne sme se uplašiti, makar kako joj se učinilo da on izgleda strašno.

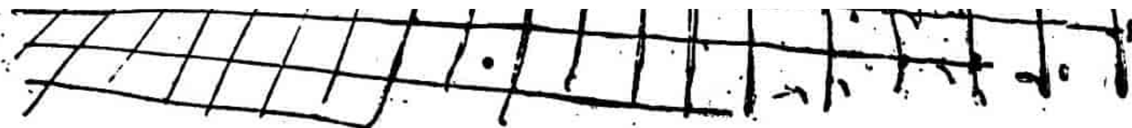
Sigridi se činilo kao da je u snu triput ponovila izgovorena pitanja i odgovore na njih. Onda se probudi i učini joj se da je žene u tom času nestalo. Reči što ih je ona izrekla još je znala i neprekidno ih je ponavljala i tiho izgovarala.

Onda iziđe iz crkve i ode pred kuću. Na pragu kućnih vrata stajala je jedna lepa devojka. Ona pozdravi Sigridu i uvede je unutra. Reče joj da je sestra trojice braće i zabavljaše se s njom ljubazno i veselo. Provede je kroz sva odeljenja u kući i Sigrid je bila iznenađena videvši kako svuda vlada red i sjaj. Bogatstvo se ogledalo na svim stvarima, ali osim braće i njihove sestre ne vide Sigrid u kući nijednog drugog čoveka.

Prošlo je pola meseca; tada joj reče buduća zaova kako se približio dan venčanja, čemu se Sigrid nije nimalo obradovala. S velikim sjajem otpočnu pripreme za svadbu. Kad je osvanuo taj dan, pojavi se u kući sveštenik s nekoliko ljudi. Mladenci se venčaju i održa se svatovski pir; svega je bilo na gozbi, i vina i svih đakonija.

Posle gozbe gosti se postaraše da što pre i što brže odu iz kuće, dok su se braća tako izopijala da su bili kao van sebe i ponašali se kao najgori trolovi. Pokraj velike zajedničke sobe nalazila se i jedna mala soba u kojoj su njih trojica, onako napiti, produžili cele noći da piju i divljaju.

Pred zoru reče zaova Sigridi da pođe i legne, pa je odvede u pobočnu, izvanredno lepu sobu određenu mladencima za ložnicu. Tamo su njih dve stajale jedna prema drugoj žalosno se gledajući. Onda zaova reče Sigridi neka legne, mladoženja će odmah doći. Sigrid uradi kako joj je rečeno.

Ubrzo posle toga iziđu braća iz one sobice i odu da spavaju, a mladoženja dođe Sigridi i sedne na kraj kreveta. Na licu mu se videlo nešto zlo i strašno. Čim je seo, počeo joj je postavljati pitanja, a činilo se kako u isto vreme pokušava da dohvati nekakav predmet ispod kreveta.

Ali čim bi joj on postavio koje pitanje, ona je smesta odgovarala pravilno i tačno, onako kako je naučila od žene koja joj se javila u snu. On se na kraju stropošta nemoćno na pod i odjednom se preobrazi u najlepša čoveka. To isto, i u isto vreme, zbude se i s njegovom braćom. I onda dođoše odnekud mnogi ljudi da se braći nađu u pomoći.

Od tog trenutka Sigrid je na svoj brak gledala s mnogo više prijatnosti, jer joj se sada njen muž činio tako lep kao onaj koji je one božićne noći stajao uz njezin prozor. I kad joj je muž došao k svesti, odu da spavaju. Tri brata bila su otad ljubazni i dobri ljudi, a Sigrid i njen muž veoma su se zavoleli.

Sutradan iziđe Sigrid da razgleda imanje. Ugleda majure i ljude i na jednoj i na drugoj strani doline, a i na imanju gde je ona sad postala domaćica nalazilo se mnogo ljudi i žena. Sad je Sigrid bila potpuno obezbeđena, imala je svega u obilju i mogla je po volji gazdovati, jer je muž bio prema njoj vrlo dobar.

Posle godinu dana dobiju kćer, koju nazovu Sigridom, majčinim imenom. Kćerkici je to ime najbolje i priličilo, jer je bila prava pravcata Slika materina, ista druga Sigrid.

U letnje doba svake godine ljudi iz ove doline odlazili su svi zajedno u jedno trgovačko mesto i ostajali tamo po tri sedmice.

Jednom predloži muž Sigridi da pođe s njim u to mesto, makar razonode i zadovoljstva radi. Ali ona ne htede poći zbog deteta koje je nedavno rodila. Tako on ode sam, a kad se vrati preda ženi pismo od njena oca u kojem javlja kćeri da joj je majka umrla i kako treba da dođe i primi nasleđe od pokojne majke.

Idućeg leta, kad joj je muž opet polazio u ono trgovačko mesto, pošalje po njemu pismo ocu zamolivši ga da njezino nasledstvo razda siromašnim ljudima na Ostrvskom fjordu; ona je, reče mu u pismu, bogata i ima dovoljno svega.

Trećeg leta, kad je njenoj devojčici bilo tri godine, moralo se jednog dana po lepu vremenu otići na livade na vezivanje sena u snopove. Svi su bili na livadama, samo je Sigrid s detetom ostala kod kuće.

Tada neko zakuca na vrata. Ona iziđe s detetom i vidi pred kućom lepa čoveka, otmeno obučena, s lepo osedlanim konjem. Čovek joj priđe, pozdravi je i zamoli da nešto popije. Ona mu odgovori ljubazno na pozdrav, ode, donese mleka i da mu. On ga popije i vrati sud. Ona ponovo ode u ostavu, da ga još jedanput napuni.

Ali kad se vratila, od čoveka ni traga nestalo ga je zajedno s njenom kćerkicom koja je bila ostala pred kućom i igrala se. Ona pretrne od straha. Gledala je na sve strane i, ne ugledavši strana čoveka ni u daljini, čudila se kako je mogao tako neverovatno brzo da iščezne. Kćerkicu je tražila svuda, zvala je po imenu i dozivala, ali sve uzalud: nit joj se dete odazivalo niti ga je našla.

Utom dođe jedan sluga s povorkom konja natovarenih senom. Ona mu naredi da što pre poskida tovare i na najbržem konju pohita k njenom mužu i kaže da joj život zavisi od što hitnijeg razgovora s njim.

Sluga izvrši naredbu. Muž joj smesta dođe kući i dozna od nje sve. Bio je veoma ožalošćen, ali se savladavao nje radi. Pozove odmah s livada svoje ljude i sve ostale stanovnike doline da pomognu u traženju deteta. Tri dana tražili su u svim pravcima, ali je sve bilo uzalud.

Sigrid oboli i padne u krevet; svi su mislili da će umreti. Muž ju je tešio kako je umeo i mogao. Tek posle pola godine pridigla se Sigrid iz postelje, ali je bila tužnanevesela i bleda.

Vreme je prolazilo i muž ju je često pozivao da pođe s njim u ono trgovačko mesto, ali mu je ona uvek odgovarala da nije željna takva zadovoljstva. Tako je proteklo dvanaest godina a da se nije dogodilo ništa od većeg značaja.

Kad su se braća u leto opet uzela da spremaju na put, reče Sigrid, upravo pred njihov polazak, kako sad i ona oseća kao neku volju da pođe s njima; čini joj kako to sigurno nešto znači. Muž joj se tome veoma obraduje: nadao se da će je putovanje razgaliti i pomoći joj da prežali nestanak kćeri. Da joj najboljeg konja i tako krenu od kuće.

O tome kako su putovali, ne priča se u pripovetki ništa više, jedino to da su jedne večeri stigli pred ono trgovačko mesto i tamo stali, poskidali s konja tovare i zanoćili.

Sutradan ujutro pozove muž Sigridu da pođe s njim do trgovca, vlasnika velika stovarišta u kojem će imati šta da vidi. Mnogo je, veli, u tome mestu trgovaca, ali on trguje uvek samo s ovim.

Dogodi se, međutim, da ih na putu do tog trgovca iznenadi jak pljusak te svrate u jednu kuću da se sklone. To je bila kuća nekog trgovca koji je u trenutku kad su oni prešli njegov kućni prag sedeo za stolom i nešto pisao. Oni se pozdrave; osim trgovca, nikog drugog nije bilo u sobi.

Čim je pljusak malo popustio, Sigridin muž zamoli domaćina za odobrenje da mu žena ostane u kući dok se vreme sasvim ne stiša, a on će posle doći po nju. Trgovac to rado odobri, pozdravi Sigridu dobrodošlicom, donese i postavi stolicu uz drugi kraj stola i zamoli je da sedne. Onda joj muž ode, a ona ostane da ga tu sačeka.

Trgovac je sedeo i pisao; sa Sigridom nije razgovarao, ali je ona primetila da s vremena na vreme baca pogled na nju. Njoj se činilo da je to lice već jednom negde videla.

Naposletku počne trgovac da razgovara s njom i zapita je da li je dosad već bila u ovom trgovištu. Ona reče da nije. On se čudio kako to da nije kojeg leta došla s mužem; njega, veli, dobro poznaje. Ona

mu na to odgovori kako nikad nije imala volju da dođe ovamo, jedino sad, prvi put, mada joj je to inače bilo dopušteno. On na to reče kako je vrlo dobro što se sad nakanila da pođe s mužem.

I to rekavši, prestane da piše i zapita je imaju li koje dete ona i muž joj. Ona odgovori da nemaju i odjednom sva prebledi. Kad je video da se uzbudila, on se nasmeši i reče kako ne veruje da mu kaže istinu. Ona na to odvrati da on može verovati šta hoće, ali oni nemaju dece. On reče kako je onda bogatiji od njih, jer ima jednu mladu devojku, i nju će joj sad pokazati da se zabavi s njom.

I onda ustane, ode u sobu iza ove velike u kojoj je sedeo sa Sigridom, i brzo se vrati s devojkom kojoj je, kako je Sigrid odoka ocenila, moglo biti otprilike petnaest do šesnaest godina. Sigrid je pozdravi i vidi da je devojka lepa, u cvetu, i da je krasno obučena. Trgovac reče da je to ta devojka na koju je mislio. Sigrid je se nije mogla sita nagledati i posmatrala ju je vrlo pažljivo. Trgovac opet sedne za sto i primeti kako je Sigrid ponovo sva prebledela.

Onda upita Sigridu nije li ona rodom sa Ostrvskog fjorda. Ona potvrdi. — Nije li možda prebivala u Medrufjelu? Ona odgovori da je tako; tamo su, veli, živeli njeni roditelji. — Da li se seća kako je jedne božićne noći ostala sama kod kuće? Ona reče da se seća. — A da li se seća kako je tada jedan čovek razgovarao s njom na prozoru? Ona odgovori da se i toga seća. — Da li još zna šta su oni tada govorili? Da, zna. — Ne nalazi li da se sad ispunilo ono što joj je taj čovek rekao odlazeći? Ona potvrdi da je sad upravo tako kako je on rekao.

Onda joj trgovac izjavi kako sad više ne može da se krije od nje.

— Ja sam — reče — onaj čovek koji je tada razgovarao s tobom; priznajem da bih te oteo da si mi tada otvorila vrata. Ali moja otmičarska namera nije ostvarena, i onda je u meni buknula želja da ti jednom nanesem najveći bol i tako sam ti oteo kćerkicu. To se dogodilo pre dvanaest godina, kad je njoj bilo tri godine. Ona je ta devojka koju imam ovde u kući i nju sam odnegovao kao svoje rođeno. Umešna je u svima ženskim poslovima i obrazovana koliko god je uopšte mogućno.

— Ali sam ti kćer uzeo zato što sam hteo da imam tvoju najverniju sliku, tako sam te silno voleo.

— Sve sam ti priznao i sad zavisi od tebe, ili od vas, roditelja, da li će mi namera i želja biti ostvarene. Ti ćeš se, bez sumnje, s pravom ljutiti na mene, ali, uprkos tome, ja prosim u tebe i tvoga muža vašu kćer za ženu.

Sigrid reče kako je načisto s tim da ona kćer ne bi mogla tako dobro da izuči i obrazuje kao što vidi da je naučena u njega, ali kako ipak ne može sama odlučiti o kćerinoj udaji. Trgovac reče kako ga ne mori briga šta će joj muž reći. On će jamačno da pristane jer se njih dvojica dobro poznaju.

Utom uđe u sobu sluga i Sigrid mu naredi da joj pozove muža, ima, veli, s njim važan razgovor. Ubrzo joj dođe muž, Sigrid mu ispriča sve i tada nastane velika radost. Trgovac zaprosi u roditelja ruku njihove kćeri i reče kako devojka od srca rado pristaje da se uda za njega.

Tako se obavi veridba i trgovac reče kako devojka može sad poći prvo k roditeljima i provesti s njima tri godine, jer on se neće venčati s njom pre nego što bude navršila osamnaest godina. Ali se devojka ne htede rastati s njim ni na jedan dan, tako ga je jako volela. Roditelji su joj se sad umirili, jer su videli kako im je kći dobro zbrinuta.

Posle tri godine došli su opet u ovo mesto i tada se na najsvečaniji način obavi venčanje njihove kćeri s trgovcem. Zet im i kći postanu srećan bračni par, provodeći život u slozi i uzajamnoj ljubavi. Otad je Sigrid odlazila svake godine u ovo trgovačko mesto da poseti kćer. I ona je s mužem, tamo u dolini, doživela u miru duboku starost.

I to je kraj povesti o Sigridi, Suncu Ostrvskog fjorda.

KRALjEVIĆ TORŠTAJN I ZAHVALNI POKOJNIK

Bili jednom kralj i kraljica. Njihov sin se zvao Torpggajn. On je još kao dete bio čvrst i snažan, a zbog njegove dobrote i darežljivosti svi su ga voleli.

Ali njegova sklonost da daje i razdaje kao da je bila preterano velika, jer ga je majka zbog nje često korila. Ona je preduzimala sve mere predostrožnosti protiv ove njegove, kako ju je zvala, rasipničke bolesti, ali je on ostao kakav je bio, i razdavao je sve što bi od roditelja dobio.

Kad mu je majka umrla, mislio je kako sad može bez brige da daje i razdaje, i radovao se što neće više morati da sluša njezin savet, nego će sam biti svoj savetnik. Čvrsto je verovao da mu otac misli isto tako kao što on misli, jer ga pre toga nikad nije ukorio.

Bilo je, međutim, drukčije. Zbog njegove darežljivosti korio ga je sad otac upravo isto onako kako ga je ranije korila majka. Kralj je pokušao da utuvi sinu u glavu kako mu ovakvo rasipništvo ne priliči, da će, radeći ovako kako radi, osiromašiti i na kraju ostati bez ičeg u rukama. Ali očeve opomene nisu ništa pomogle da se sin promeni: Torštajn ostade kakav je i bio, i ove što bi kadgod imao — razdavao je.

Onda se dogodi da mu i otac umre. Tako je mogao da se oseća sasvim srećan, jer je sad bio sam i smeo je da čini što mu je bilo po volji. Novac je davao svakom koji je hteo da ima novca, a pošto je takvih bilo podosta, bogatstvo što ga je od oca nasledio, a ono je bilo vrlo veliko, ubrzo je počelo da se smanjuje.

O tome šta je dalje bilo nije nužno mnogo da se priča: došlo je do toga da je sva Torštajnova imovina straćena, tako da mu nije ostalo

ništa drugo do gola kraljevina. On smisli da proda i nju i na taj način dobije u ruke novac i ima šta poklanjati. Na kraju ostvari mu se ta želja: dobije za kraljevinu konja natovarena zlatom i srebrom.

Kad je prodao svoju kraljevinu, navale prijatelji da mu razvuku novac što ga je za nju dobio, a kad je i taj konjski tovar već skoro sasvim splasnuo, okretoše mu prijatelji leđa, jer videše da u njihove krave muzare jedva i da je ostalo šta mleka.

Tek tada uvide Torštajn kako je dospeo u žalostan položaj i onda odluči da ostavi neverne prijatelje. Tako se uze spremati na put; potovari na teretna konja sve što mu je još ostalo, a sam pojaše svoga Riđana. Toga konja, zbog njegovih sjajnih odlika, nikad nije hteo prodati. U pripovetki se inače ništa dalje ne govori o Riđanovim odlikama.

Torštajn je putovao i putovao, išao najpre putevima a posle bespućem, prešao u pustopoljine i nije znao ni gde je dospeo ni kamo dalje ide.

Puštao je konje da pasu tamo gde bi u pustim krajevima našao trave; inače se nije nigde zadržavao.

Jednom kad je tako pustio konje da pasu, veoma se rastužio: činilo mu se da ga na ovom putu neminovno čeka smrt. U isto vreme uviđao je i to da mu ništa drugo ne ostaje nego da dalje putuje, pa išao dokle bilo i prispeo gde bilo.

Onda jednog dana dođe do nečija majura i veoma se obraduje, jer je već mnogo vremena bilo prošlo a da se nije sreo ni s jednim čovekom. Zamoli za odobrenje da tamo zastane i odmori se, i to mu bez ustručavanja bude odobreno. Tako onde prespava noć, a kad je sutradan poranio, nigde u kući ni na dvorištu, niti gde na imanju, da ugleda čoveka.

Čudeći se tome, pomisli da se iza svega ovog krije nekakva namera. Iziđe brzo iz dvorišta i uzme da razgleda svud oko kuće ne bi li koga uočio. Tako smotri seljaka koji ga je primio u kuću kako sa svima slugama na imanju najrevnosnije raskopava mogilu što se nalazila nedaleko od kuće.

Prilično iznenađen seljakovim postupkom, zapita ga Torštajn zašto se dao na ovako čudan posao. Ali mu seljak odgovori kako to što čini

ne čini iz lakomosti i gramžljivosti; u ovoj humki počiva čovek koji mu je dugovao dve stotine državnih talira i nikad mu ih nije vratio.

Kraljević mu na to stane objašnjavati kako na ovakav način neće nikad moći da naplati dug nego da time samo traći vreme. Seljak mu odgovori kako ne mari za to; on je zadovoljan što mrtvac ne može da nađe u grobu mira ni pokoja, i još doda da dok god bude živ neće prestati sa raskopavanjem ove mogile.

Tada ga kraljević zapita ne bi li pristao na to da mu ko drugi isplati pokojnikov dug. Seljak odgovori da bi pristao na to. Onda mu kraljević da svoj poslednji novac.

Tako seljak obustavi rad oko raskopavanja mogile i zakune se da to nikada više neće činiti.

Potom kraljević zapita seljaka može li mu pokazati put u naseljeni kraj u kojem ima mnogo ljudi. Seljak mu ga pokaže i rekne da će tim putem koji vodi od njegove kuće posle malo vremena doći do jedne raskrsnice, a onda neka se čuva da odatle ne nastavi putem koji vodi k istoku, nego neka nastavi dalje onim drugim.

Kraljević mu zahvali na prenoćištu i uputstvu i rastane se s njim. Došavši do one raskrsnice, uputi se k zapadu. Jahao je tako neko vreme, a onda mu pade na um misao kako bi bilo zanimljivo znati da li je onaj drugi put opasan.

I tako obrne konja, vrati se do raskrsnice, a onda nastavi putem koji je vodio k istoku. Išao je i išao, dok nije došao do jednog divnog majura, opkoljenog sa svih strana prirodnom preprekom i zidom podignutim ljudskim rukama. Nađe stazu koja je vodila kućama, ostavi konje napolju, a on uđe u dvorište i u prvu kuću.

Kuća je bila otvorena, a nigde pred njom ne ugleda nijednog čoveka. Unutra vide osam vrlo lepih postelja; jedna među njima bila je izvanredno lepa. Duž cele sobe, u sredini, nalazio se sto i na njemu postavljeni tanjiri. Ali ni u kući nit igde oko nje ne vide nikoje ljudsko stvorenje.

Mada mu se ovo mesto činilo opasnim, reši da tamo prenoći i ode napolje da zbrine konje. Skine Riđanu sedlo i uzdu, a teretnom konju samar, i ostavi ih da pasu. Izvadi iz putničke torbe sve što mu je bilo

potrebno, a ponese i mač, koji mu je, pored Riđana, bio najdragocenije blago.

Zatim se vrati u prvu kuću i razgleda sve sobe u koje je mogao ući. U jednoj nađe ostavu s jelom. Uzme sam nekoliko zalogaja, metne u svaki tanjir pozamašan obrok, a onda brižljivo namesti sve postelje. Mada je pomišljao na to kako bi za njega već bilo vreme da otpočine, ne smede da se olako izloži opasnosti. Zbog toga se osvrte za kakvim skrivenim kutkom, odakle bi mogao da motri što se bude dešavalo, i naposletku nađe pogodan zaklon sasvim pozadi, oko sredine zida.

Nije dugo potrajalo, kad začuje odozdo veliku buku: nekakvi ljudi gurnuše vrata i rupiše u sobu. Jedan od njih odmah reče:

— Ovde ima nekog; tom ćemo prekratiti vreme.

— Ne — reče drugi — neće biti tako; uzimam ga u zaštitu. Kažem samo toliko kako je moje pravo da rešavam o pitanju života čoveka koji se ovde zatekne. Ovaj došljak pokazao se spremnim da nas služi: namestio nam je postelje, postavio jelo na sto i sve doveo u red. Kad se bude pojavio, nikakvo zlo da mu se ne učini!

Na te reči Torštajn odahne i smiri se. Stanovnici ovog majura bili su krupne momčine i više nalik na trolove nego na ljude; njihov vođ bio je osobito velik i silan div.

Torštajn provede noć kod njih. Sutradan ga zamole da ostane nedelju dana. Rekoše mu kako će mu jedini posao biti da im gotovi jelo i namešta postelje. On pristane na to i ostane kod njih još nedelju dana. A kako im se svima svideo, uzmu da ga nagovaraju da ostane celu godinu dana. On reče da pristaje i na to, mada mu je prebivanje kod njih bilo veoma dosadno.

Veliki div mu obeća bogatu nagradu i preda mu sve ključeve osim jednog. Taj je na uzici nosio o vratu.

Kraljević zađe odmah po sobama da vidi šta se u kojoj nalazi i pregledao ih je sve osim ons jedne čiji je ključ zadržao div uza se Nju nije mogao otvoriti nikojim drugim ključem; pokušao je da istavi vrata na njoj, ali mu nije uspelo.

Opazio je kako veliki div svake večeri i svakog jutra navraća u tu sobu. I kad je već proveo kod njih podože vreme, zapita jednom

velikog diva zašto mu nije predao ključ i od te sobe. Reče mu da bi se, pošto je veran u svemu što mu je dosad povereno, pokazao veran i s ključem te sobe.

Div mu odgovori da ništa drugo nema što bi trebalo da mu preda i poveri, a on se, veli, zaista pokazao veran u velikim stvarima. I time je razgovor o onoj sobi bio završen.

Ukratko rečeno: kraljević Torštajn mirno je proveo u domu divova već četiri godine i za svoju službu bio bogato nagrađen. Sviđalo mu se kod njih, a divovi su iz dana u dan bivali s njim sve zadovoljniji. Ono, pak, što ga je najviše pobudilo da tako dugo ostane kod njih bila je želja da otkrije i sazna šta se nalazi u onoj tajanstvenoj sobi.

Jednoga jutra dao se opet u razmišljanje o tome, onako kako je već često činio. Tada mu sine u glavi jedna misao: udari snažno po kućnim vratima, a onda — s testom u ruci, jer je upravo mesio za njih kolače — dotrči bez daha k divovima praveći se kao da ršće od straha. Zapita ih nisu li šta čuli. Oni odgovore da su čuli, ali su mislili da je on, radeći, napravio tu buku. Ne, veli on, nije tako, nego je jamačno neko kucao na vrata, a on se nije usudio da ih otvori.

Oni na to kažu kako je sasvim dobro uradio što ih nije otvorio. A onda pođipaju iz postelja, obuku se na vrat nanos i potrče k vratima. Veliki div potrčao je prvi. Ključ od one sobe ostao mu je pod jastukom, gde ga je uvek držao dok je spavao. Torštajn hitro izvuče ključ, otisne ga u testu i isto tako hitro vrati pod jastuk.

Ne našavši nikog pred vratima ni pred kapijom, divovi se ubrzo vrate u sobu. Bili su besni i ljutito reknu Torštajnu da ih je vukao za nos i digao iz postelje pre vremena, ali on ostane pri svome i rekne kako je zaista neko lupao na vrata, a pošto oni nisu nikoga našli, onda je to sigurno lupao kakav duh.

Kad su divovi otišli, uzme kraljević da pravi ključ po otisku u testu. Dugo vremena nije imao sreću s tim, ali mu naposletku, posle mnogo truda, pođe za rukom da ga napravi. Otvori vrata i uđe u onu sobu; u njoj je vladao mrak kao u rogu. Zapali sveću i, zavirujući u sve kutke, vidi nekakvu devojku koja je sopstvenim vlasima bila čvrsto privezana za jedan stub.

On je odmah odreši i zapita je ko joj je otac i odakle je. Ona mu kaže da je kći jednog kralja, da ju je veliki div oteo i primorava je da

mu postane žena, ali da ona to nikako neće i zbog toga je ovako kinji i muči.

Devojka je bila gotovo sama kost i koža, jer ju je div ostavljao i da gladuje. Onda joj da kraljević da jede, a kad je bilo pred veče, opet je čvrsto priveže vlasima za stub, tako da niko ništa ne uzmogne primetiti. Posle toga dolazio joj je svaki dan, odvezao bi je, dobro nahranio, a pred veče, pre no što bi se divovi vratili, ponovo bi je njezinom kosom čvrsto privezao za stub, onako isto kako ju je veliki div vezivao tako da niko nikakvu promenu ne bi mogao da opazi niti šta da posumnja.

Kad se navršila i peta godina, izjavi Torštajn divovima kako je došlo vreme da ih ostavi i ode, ali oni navale na njega da još ostane. On im na to rekne kako pristaje da ostane još godinu dana ako mu veliki div obeća da će mu kao nagradu dati ono što se nalazi u sobi u koju mu ne dopušta da uđe, pa makar šta tamo bilo.

Div ga stane od tog odvraćati, ponavljajući stalno kako u onoj sobi nema ništa, i preporučujući mu da primi nagradu kakvu je spreman da mu da; to je, veli, mnogo bolje za njega. Ali se kraljević ne dade odvratiti. Reče divu da on traži što traži, pa bilo na svoju štetu ili na korist. Drugo šta ne traži, i drukčije, veli, neće. Dugo su o tome 'raspravljali, dok mu div naposletku nije obećao da će mu kao nagradu dati ono što želi i zahteva.

O tome kako se Torštajn te godine starao za princezu i kako ju je negavao, nije potrebno pričati. Kad se navršila godina, otvori veliki div onu sobu, jer kraljević ne htede dalje da ostane u službi. Izvede odande princezu čudeći se kako se dobro drži i kako je jedra. Ali ne pridajući tome nikakvu naročitu važnost, privede je i preda Torštajnu.

Tada se kraljević uzme da sprema za odlazak. Dovede konje, o kojima se celo vreme brinuo i dobro ih timario, skupi sve svoje putne stvari, sredi ih i ono najpotrebnije baci na tovarna konja. Nagradom što ju je dobio od divova njegova imovina opet je tako narasla da je mislio kako neće ni moći da ponese sve što je sad imao.

Princeza mu reče kako treba da bude na oprezu, jer će divovi ići za tim da ga uz put ubiju. On zbog toga navuče na sebe oklop i uzme u ruke svoj dobri mač.

Bilo je onako kako mu je princeza rekla. Tek su malo odmakli, kad dojure tri diva i nasrnu na Torštajna. On se žestoko branio i posekao je svu trojicu. Još nije dobro ni odahnuo, kad ga već stignu druga tri diva. On poseče i njih. Uto se pojave i poslednja dva, veliki div i njegov brat, i besno navale na njega. Torštajn odmah probode brata velikog diva, što ovog razdraži do najvećeg besa, te hitne oružje, dohvati se s kraljevićem u koštac i stane rvati s njim. Kraljević, koji je već bio iznuren od silna napora, ne mogade se duže rvati već padne, a div na njega.

Kad je princeza videla da je zlo sa Torštajnom, uzme kratki mač jednog od ubijenih divova i probode njim velikog diva. Zatim pomogne Torštajnu da svalja sa sebe mrtvu grdosiju.

Posle teške borbe sa divovima Torštajn se nije mogao odvažiti da onako iznuren nastavi odmah put i zato se vrati u dom divova. Pa mada ni on ni princeza nisu želeli da se u njemu zadržavaju, ipak su smatrali za najbolje da sačekaju tamo kakvu lađu, jer se divski majur nalazio sasvim blizu mora. A hteli su i da od silna divovskog blaga ponesu sa sobom što više i koliko god bude mogućno.

Kratko vreme posle toga, vide zaista kako jedna lađa plovi pravcem k obali i pođu pred nju da razgovaraju s ljudima. Kapetan lađe se zvao Red i bio je ministar princezina oca. Kralj mu je obećao svoju kćer za ženu ako je bude našao i vratio se s njom.

Mornari su bili ljubazni prema Torštajnu i princezi i preneli su im na lađu sve njihovo blago, a to je bilo silno bogatstvo. Onda se ukrcaju i lađa zaplovi.

Kad su bili daleko na pučini, naredi Red da se kraljević iskrca i ostavi u čamcu. Onda primora mornare na zakletvu da o Torštajnu nikom ništa ne pričaju, a svima i svakom da kažu kako je on, Red, pobio divove i oslobodio kraljevu kćer. Nju pak ni milom ni silom, ni dobrim rečima ni pretnjama, nije mogao primorati ga na takvu zakletvu. Ipak je verovao da je i bez njezina priznanja sve u najboljem redu i bezbrižno je plovio u zavičaj.

Čamac sa Torštajnom plovio je morem po ćudi talasa i kraljević je živeo u velikom strahu. Odjednom čuje kako mu neko kaže:

— Ne brini se ništa, makar kud te terali talasi; ja ću ti pomoći.

I posle tih reči, čamac zaplovi tako brzo i pravo kao da ga neko vuče za sobom i doplovi do obale u isto vreme kad i lađa s Redom i princezom, samo na drugo mesto. Onaj pak koji je dovukao čamac do zemlje, bio je pokojnik čije je dugove Torštajn odužio.

On reče kraljeviću da ga je doveo u zemlju kralja čiju je kćer oslobodio od divova i neka se pogodi za kraljevog slugu u konjušnici. Neka čuva i timari kraljeve riđe konje i neka uzme kao svoje dobro ono što bude našao pod zemljom ispod njihovih jasala. I to rekavši nestane.

Tako Torštajn ode u dvor i bude primljen za slugu u kraljevoj konjušnici. Dovedu mu s lađe njegova Riđana i on ga pridruži kraljevim riđim konjima. Niko Riđanu nije smeo prići osim njega i kraljeve kćeri.

Kad je kralj video da mu je kći nađena i da se vratila živa i zdrava, toliko se radovao da je to jedva mogućno iskazati rečima. Priredio je u dvoru veliku veselu svetkovinu. Ubrzo je trebalo da se obavi i venčanje kraljeve kćeri s Redom. Ali princeza nikako nije pristajala da se s njim venča, nego zamoli oca da mu sluga.konjušar ispriča svoje doživljaje. Kralj to odobri, i tako dođe delo na videlo.

Onda Red plati glavom za učinjeno nevaljalstvo, a mornari koji su se držali lažne zakletve budu kažnjeni. Torštajnu pak da kralj svoju Kćer za ženu, a s njom i polovinu države. U zemlji ispod konjskih jasala nađe Torštajn silestvo dragocenih stvari svih vrsta.

Posle kraljeve smrti nasledi Torštajn celu državu. Živeo je dugo i srećno i bio voljen od sviju do kraja života.

JON ASMUNDSON

Živeli negda siromašni čovek i žena. Prebivali su u Borgarfjordu; čovek se zvao Asmund. Imali su mnogo dece, a sva su im deca još bila mala. Ne zna se kako su se zvala; zna se samo toliko da im se najstariji sin zvao Jon. Tada je u zemlji bilo teško vreme. Nevolja je naterala Asmunda da ostavi kuću, a decu preda imućnim seljacima da ih hrane i vaspitaju.

U to doba živeo je u Rejkjaviku jedan paroh koji se zvao Kristijan. On primi Jona Asmudsona, usvoji ga i kod njega je Jon odrastao. Jon je bio lep dečak i jači od svojih vršnjaka. Bio je mirne naravi, malo je govorio i bio vrlo vredan. Paroh ga je veoma voleo, a voleli su ga i svi ljudi na parohovu imanju.

Kao što je bivalo često, dogodilo se i jednoga leta da u luku Rejkjavik uplovi jedna trgovačka lađa. Na njoj se nalazio neki strani trgovac, čije ime nije zapamćeno. Taj je mnogo trgovao, pored drugih i sa parohom Kristijanom.

Jednom, kad je paroh bio kod njega na lađi, povede se razgovor o jakim ljudima. Trgovac, koji je bio krupan i snažan čovek, priđe k mestu na kojem su ležale svezane skupa četiri vreće raži, podiže ih i obeća da će dati tri marke zlata čoveku koji uzmogne da učini to isto; ali se među prisutnima ne nađe niko ko bi se odvažio na ovakvo merenje snage.

Kad se paroh vratio kući, ispriča Jonu Asmundsonu šta je trgovac obećao i zamoli ga da ogleda može li i on učiniti tako šta. Jon ne izgovori mnogo reči; reče samo toliko da će pokušati.

Videvši se ponovo s trgovcem na lađi, reče mu paroh kako dovodi čoveka koji ima volju da zaradi obećani novac. Na to trgovac odvede

Jona tamo gde su ležale vreće raži. Jon ih dohvati, baci na rame, prođe tamo-amo po palubi i spusti ih na isto mesto. Trgovac pobledi i požuti, ali ipak izmeri zlato i isplati koliko je obećao.

Potom paroh i Jon pođu s lađe. Opraštajući se s njima, zamoli trgovac Jona da ga poseti pre nego što bude otplovio, i mladić mu to obeća. Onda odu kući, i paroh je bio veseo zbog uspeha na lađi; Jon se držao kao da se ništa nije dogodilo.

Jednoga dana, pre nego što će trgovac otploviti, podseti paroh Jona na to kako treba da mu ode na lađu. Tako Jon pođe da poseti trgovca i paroh krene zajedno s njim. Trgovac ih primi pristojno i zamoli Jona da siđe s njim u kajitu. Htede i paroh da pođe s njima, ali mu trgovac reče kako s njim nema šta da pregovara. Paroh odgovori kako smatra da neće svojim prisustvom ometati njihov razgovor i naposletku uđe za njima u kajitu.

Tamo trgovac reče da između njih još nije sve svršeno. On će idućeg leta povesti sa sobom jednog momka s kojim Jon valja da se porve, pa ako pobedi, dobiće deset maraka zlata. I s tim se rastanu; ubrzo posle toga otplovi trgovac.

Tako prođe u miru neko vreme. Jednom, u toku zime, zapita paroh Jona da li se seća šta mu je trgovac na rastanku rekao. Jon odgovori da retko kad misli na to. Paroh mu kaže kako bi najbolje bilo da smisle nekakav izlaz, jer momak koga trgovac smera dovesti da se rve s Jonom neće biti običan čovek, nego jedan od crnih ljudi. Ali on će se postarati da ipak pronađe izlaz za njega, svoga usvojenika. Na leto moraju biti spremni, jer će trgovčeva lađa uploviti u luku posle prve tri letnje nedelje.

Posle ovog razgovora s parohom Jon na tu stvar nije dalje mislio.

Upravo kad su se navršile tri nedelje od početka leta, jedna lađa bližila se Rejkjaviku.

Paroh ode k Jonu, ispriča mu šta ih sada čeka, da mu grudnjak od crne vune s rukavima da obuče i pojas da se dobro opaše, a onda mu preda i malen oštar nož da ga drži sakrivena u rukavu grudnjaka. Rekne mu da nije presudno što će ga crni čovek u prvom naletu baciti preko glave, važno je samo to da se dočeka na noge. Zatim mu valja pozvati crnog čoveka da svuče sukneni ogrtač te da se

uhvate u koštac, a dok crni bude svlačio ogrtač da izvuče iz rukava nož i drži ga u pripravnosti.

Onda odu u luku.

Tek što je s lađe bačena kotva, kad se od nje otisne čamac i jedan golem crni čovek, ogrnut suknenim ogrtačem, iskrca se na obalu.

Paroh i Jon stajali su kraj stuba za merenje visine plime.

Čim je izišao iz čamca, crni čovek nasrne na Jona, dohvati ga i baci uvis, ali se Jon dočeka na noge. Onda pozove crnog čoveka da svuče sukneni ogrtač i da se rvu. Crni tako i učini. Za to vreme Jon izvuče iz rukava nož i kad je crni jurnuo na njega po drugi put, pritrči i sjuri mu pravo nož u grudi. Rvanje je trajalo neko vreme, i Jon bi se rđavo proveo da se udarci crnoga nisu odbijali od njegovog vunenog grudnjaka. Rvanje se završi time što je Jon oborio crnog čoveka.

Potom Jon sedne s parohom u čamac, pređe na lađu i pozdravi trgovca. Paroh rekne da je Jon zaslužio obećani novac, jer je savladao crnog čoveka, koji eno leži na poprištu borbe. Trgovac je bio veoma uzbuđen. Kaže im da su se poslužili lukavstvom i prevarom, a da nisu pokazali hrabrost ni srčanost.

Paroh mu odgovori da se u tom slučaju ogledalo jednako s jednakim, jer da onaj koga je trgovac poslao na rvanje nije bio običan čovek. Naposletku preda trgovac Jonu obećani novac, zamolivši ga da ga opet poseti pre nego što krajem leta bude otišao iz zemlje.

Sve je ostalo po starom dok nije došlo vreme da trgovčeva lađa otplovi. Tada paroh podseti Jona na to kako je trgovac tražio od njega da ga poseti i rekne mu kako će i on poći s njim i prisustvovati sastanku.

Tako odu na lađu i pozdrave trgovca. Ovaj im odgovori na pozdrav i zamoli Jona da pođe s njim malo u stranu. Jon mu učini po želji a paroh pođe ustopce za njima. Trgovac na to primeti kako se njega, paroha, ništa ne tiče ono o čemu on ima da razgovara s Jonom; paroh odvrati kako mu nije ni na umu da ih buni u razgovoru, on samo želi da bude blizu svog čoveka.

Sad trgovac rekne kako će idućeg leta dovesti mlado malo pseto na kojem Jon treba da odmeri snagu. Bude li nadvladao to pseto,

dobiće od njega petnaest maraka zlata. Onda se rastanu.

Prošlo je leto i dobar deo zime a da Jon ne pomene ništa o toj stvari. Onda ga jednom zapita paroh da li kadgod misli na trgovčeve reči. Jon odgovori da nikad na njih ne misli. Paroh mu kaže kako trgovac neće na leto dovesti ništa bolje nego što je doveo letos. On će da doplovi pola meseca posle početka leta, a kuče s kojim Jonu valja odmeriti snagu biće u stvari krvoločan veliki pas. Zbog toga moraju pokušati da izmisle kakvo lukavstvo. Jon zamoli poočima da izmisli sam sve što smatra nužnim.

Kad je prošlo pola meseca kako je nastalo leto, pojavi se na moru lađa koja je plovila ka Rejkjaviku. Paroh pozove Jona k sebi i pokaže mu onaj isti grudnjak od crne vune, koji je prošlog leta imao na sebi prilikom rvanja s crnim čovekom, samo što je oko njega bio sada obmotan preplet jakog lađarskog užeta. Pošto je obukao taj grudnjak, da mu paroh i nekakvo gvozdeno oružje, slično šestopercu, sa šiljcima na kraju; na jednom šiljku bio je nataknut komad mesa. Naredi Jonu da oružje drži u ruci a psu prilazi tako da pas onjuši meso na šiljku, a kad bude zinuo, onda da mu zabije oružje u ždrelo. Potom oba dvojica odu u luku.

Čim je s lađe bačena kotva, pusti trgovac psa da iziđe na kopno. To je bio velik pas, na pogled strašan. Jon pođe preda nj; pas s divljim besom skoči na njega da ga raskomada, ali ga ne mogade ugristi, jer ga je štitio grudnjak s prepletom palamara. Jon se i inače branio što je bolje mogao držeći pred sobom oružje s nataknutim komadom mesa.

Naposletku pas obzine meso; u tom trenutku Jon mu svom snagom ugura oružje u ždrelo. Uzalud se pas silovito otimao da se oslobodi oštrih šiljaka i kuka šestoperca, uguši ga krv i lipsa na mestu. Zahvaljujući grudnjaku, ali i svojoj snazi i prisebnosti, Jon je iz ove borbe sa psom izišao bez ikakve povrede.

Onda paroh i Jon odu na lađu i pozdrave trgovca. On im mrzovoljno odgovori na pozdrav; u licu je bio crn i otečen, i s velikom mukom prikrivao je srdžbu.

Paroh reče da je Jon savladao psa i tako zaslužio novac što mu ga je trgovac prošlog leta obećao kao nagradu. Trgovac napomene

kako je veliko pitanje da li je tako ili nije, jer mladić se, veli, više poslužio lukavstvom nego što je pokazao hrabrost.

Ali mu paroh na to odvrati da se on, trgovac, pokazao ovom prilikom najsramotnije: rekao je da će dovesti štene, a napujdao je na Jona jednu tako divlju vašketinu.

Na to trgovac isplati obećani novac, zamolivši Jona da u toku leta, pre nego što lađa otplovi, dođe na razgovor s njim.

Onda je došlo vreme da trgovac pođe na put i paroh reče Jonu kako mu se valja opomenuti trgovčevih reči. Vreme je da pođe, a on, paroh, pratiće ga na sastanak.

Tako odu zajedno i zateknu trgovca na lađi. On zamoli odmah Jona da pođe s njim u kajitu. Paroh im se htede pridružiti, ali mu trgovac reče da ne ide s njima, jer on, paroh, nema u kajiti nikakva posla. Ali mu ovaj odvrati kako je Jon njegov momak i da neće napraviti nijedan korak bez njegove, parohove, pratnje.

Tada trgovac popusti, te tako sva trojica uđu u kajitu. Kad su se našli u njoj, skine trgovac s police nekakvu knjigu, otvori je i izvadi iz nje jedan otcepljen list kojim uzme da brzo maše pred Jonovim očima, i to tako kao da želi da paroh ne uoči dobro šta on to drži u ruci. Trgovac nije primetio kako je paroh jednim kratkim pogledom nazreo čime on to maše pred Jonovim očima.

Onda trgovac brzo vrati list u knjigu iz koje ga je bio izvadio i reče kako Jonu za iduće leto predstoji ili da mu donese knjigu kojoj pripada onaj list što mu ga je pokazao, ili da stekne ime bednog strašljivca. Ako mu knjigu bude doneo i predao, on će mu izmeriti i isplatiti trideset maraka zlata.

Potom se oproste, te paroh i Jon odu kući, a trgovac odmah digne kotvu i otplovi.

Kad je preostala još samo jedna sedmica do svršetka leta, porazgovara paroh Kristijan s Jonom i zapita ga šta misli o nalogu koji mu je trgovac dao.

Jon odgovori da o tome ništa ne misli.

Paroh ga dalje upita da li zna kakav je ono list bio što mu ga je trgovac pokazao.

Jon odgovori:

— Ne, ne znam.

Paroh mu na to reče kako nije ni čudo što to ne zna. To je, kaže mu, bio list iz đavolove priručne knjige. Tako mu je trgovac sada odredio opasan zadatak, da nađe tu knjigu i donese mu je, a to, bogme, nije šala.

Onda reče kako ima brata, paroha u podzemnom svetu, i kako samo on može pomoći Jonu da đavolovu priručnu knjigu pronađe; na neki drugi način ne bi mogao do nje doći. Toga radi treba da se odmah spremi, krene u podzemni svet i poseti njegova brata. Prvog zimskog dana morao bi stići u podzemni svet i ostati tamo preko zime.

Jon se uzme spremati za put i kad je bio gotov da mu paroh pismo za brata i jedno klupče konca da mu pokazuje put. Poželi mu srećan put i opomene ga izrikom kako se nigde uz put ne sme osvrnuti i da u podzemnom svetu cele zime ne sme izgovoriti ni jednu jedinu reč. Jon samo reče da mu to neće pasti teško.

Onda Jon pođe na put i baci klupče preda se držeći kraj konca u ruci. Klupče se kotrljalo pred njim sve dok nije došao do jednog brda na severu od Rejkjavika a na brdu do ulaza u jednu pećinu. Tamo se klupče skotrlja u pećinu i on pođe za njim. U unutrašnjosti pećine bilo je mračno a put neravan i Jon se poče dvoumiti da li da nastavi putovanje.

Ali dok se u sebi kolebao, klupče ga je sve jače povlačilo i on se tada ponovo ohrabri. Tako je prešao dalek put, dok ga odjednom ne obasja opet svetlost. Tada ugleda ubavu dolinu koja se prostirala pred njim. Klupče se kotrljalo po njoj neko vreme dok Jon nije došao do jednog velikog grada sa prekrasnim zgradama. Pred jednim vratima klupče se zaustavi i Jon ga podigne sa zemlje.

Tada zakuca na vrata i jedna mlada devojka iziđe preda nj. Bila je lepo obučena, ali bez ikakva nakita na sebi, smerna držanja, a najlepša od svih devojaka koje je Jon ikad video. On se pokloni pred njom i pruži joj pismo, koje ona uzme ćuteći. Uzme mu i klupče, pa s pismom i klupčetom uđe u kuću.

Posle nekoliko časaka iziđe opet iz kuće ista devojka u pratnji jedne druge, koja je bila mlađa. Ova pogleda dobro Jona, a onda ode opet u kuću. Prva pak devojka uzme Jona za ruku i, prošavši s

njim kroz nekoliko hodnika, odvede ga u jednu sobu u kojoj su stajali stočić, klupa, stolica i krevet. Onda devojka iziđe, ali mu odmah zatim donese jelo i postavi sto.

Šta je dalje bilo, može se ispričati ukratko: Jon je tamo dugo ostao, mislio je da je već sredina zime; nijednog čoveka nije video osim te iste mlade devojke koja mu je dolazila svaki dan, postavljala mu sto i nameštala krevet. Nikakav razgovor nije se nikad između njih poveo i nikad Jon nije čuo ljudski glas.

Onda mu jednog dana dođe lep, visok, stasit čovek. To je bio paroh podzemnog sveta, brat paroha Kristijana. Imao je na sebi dugačku, crnu rizu. Pozdravi Jona svakidašnjim ljudskim pozdravom, a glasom punim blagosti.

Jon je ćutao.

Paroh ga zapita da li zna koliko je vremena proveo u podzemnom svetu.

Jon je opet ćutao.

Tada mu sveštenik podzemnog sveta reče:

— Dobro je, Jone, što si tako postojan, jer samo tako mogao si s uspehom izvršiti nalog koji si dobio. Za svoje samosavlađivanje bićeš nagrađen. Danas je, pak, prvi letnji dan i zato sad smeš progovoriti.

Ovim rečima Jon se veoma obraduje.

Zatim mu sveštenik podzemnog sveta reče kako mu se sad valja vratiti kući i kako ne sme odugovlačiti s odlaskom, jer ovog leta trgovac će doći čim bude minula prva letnja sedmica.

Onda mu da jednu knjigu i zamoli ga da je dobro čuva i odnese njegovu bratu. Neće, međutim, proći mnogo vremena kad će vlasnik te knjige opaziti da mu je ona nestala te će otići po nju da je uzme natrag. To ne sme biti pre, nego tek tada kad se knjiga bude nalazila u trgovčevim rukama. Toga radi treba da odmah krene kući i stigne na vreme.

Dalje mu reče da njegov brat treba da otkupi od trgovca sav tovar koji bude dovezao i prenese ga na zemlju pre nego što mu bude predao knjigu.

Naposletku paroh podzemnog sveta zamoli Jona da mu pozdravi brata, a onda se oprosti s njim rekavši mu da će ga njegova kći ispratiti i pokazati mu kako da stigne kući.

Čas dva posle toga dođe devojka i izvede ga na put. To je bila ona ista devojka koja mu je preko zime postavljala sto i nameštala krevet. Pođoše držeći se za ruke. Ne priča se o tome šta su razgovarali, dok ona odjednom zastade na jednom mestu i reče da ne može ići dalje, ali da će mu sad biti lako da nađe odatle put što mu ga još valja preći do kuće.

Onda mu reče kako se moraju sada rastati, mada im rastanak teško pada na srca; ne mogu više da ostanu zajedno i uživaju u zajedničkoj sreći i radostima, jer on ne može živeti u podzemnom svetu nit ona može živeti na zemlji.

— Ali — reče mu — ne mogu zatajiti pred tobom da očekujem dete, i ja ću ti dete poslati; bude li muškarčić, poslaću ti ga kad navrši šest godina, a ako bude žensko dete, poslaću ti je kad napuni devetnaest godina. Od tebe i tvojeg držanja prema detetu zavisiće mnogo šta.

I to rekavši, da mu klupče s napomenom da mu ono za pokazivanje puta nije u stvari više ni potrebno, neka se samo drži njezina uputstva pa će stići kući na vreme.

Onda s bolom rekoše jedno drugom zbogom, jer im je rastanak padao veoma teško.

On pođe putem koji mu je ona pokazala i taj put nije bio ni težak ni opasan, samo što nije pravo znao gde se nalazi putujući ovako između dva sveta. Pri kraju prve letnje nedelje stigne u Rejkjavik, gde ga paroh Kristijan dočeka s radošću. I kad mu je Jon isporučio bratov pozdrav i predao knjigu, bio je veoma zadovoljan što je Jon tako dobro izvršio zadatak.

Ubrzo posle toga uplovi u luku trgovčeva lađa; čim se ukotvila, poseti paroh trgovca. Ali su njihovi pozdravi bili sada suvi i hladni. Paroh ispriča trgovcu kako je prošla letina omanula te u zemlji vlada velika oskudica u životnim namirnicama. Zato ga, reče, moli da mu proda sav tovar što ga ima na lađi. Sporazumeju se o ceni i pre nego što su protekla tri dana sav tovar bio je prenesen na zemlju.

Kad je taj posao obavljen, ode paroh s Jonom na lađu i trgovac odmah zapita mladića da li je izvršio njegov nalog. Jon mu odgovori da ga je izvršio, a paroh mu, u potvrdu Jonova odgovora, preda knjigu. Veoma neprijatno iznenadio se trgovac kad je video da je to zaista ona knjiga čijim je jednim iščupanim listom mahao prošlof leta pred Jonovim očima.

Paroh ga tad zamoli da isplati novac što ga je obećao Jonu, i trgovac tako i učini. Potom se oproste s njim i posedaju u čamac. Ali tek što su stali na zemlju, kad se more odjednom veoma uznemiri. Njihovi pogledi okretoše se k mestu gde je stajala lađa, ali nje tamo više nije bilo: nestala je i niko je nikad više nije video.

Sad je parohova imovina predstavljala veliko bogatstvo.

Prošla je prva polovina godine i Jon je ostao kod paroha. Uvek je i bio ćutljiv, ali nikad toliko i tako povučen kao posle povratka iz podzemnog sveta.

Jednom je paroh razgovarao s njim o tome šta ga to tišti, rekavši mu kako naslućuje zbog čega je postao još ćutljiviji no što je pre bio; to je, reče mu, valjda zato što mu se njegova sinovica, bratova kći u podzemnom svetu, veoma svidela. Ali mu Jon na to nije ništa odgovorio.

Paroh Kristijan imao je tri kćeri, čija imena nisu sačuvana u sećanju pripovedača ove pripovetke. Reče Jonu da će mu dati koju želi kćer za ženu, ako smatra da bi mu se raspoloženje moglo ženidbom razgaliti. Jon izabere naposletku najmlađu i paroh ih venča. Posle venčanja pokloni mladencima jedno od najlepših imanja u blizini. Oni odu tamo i zasnuju na njemu svoj dom. Živeli su u međusobnoj slozi i bili dovoljno imućni. Ali uprkos svemu tome, Jon je ostao ćutljiv i setan.

Godine su prolazile i oni su izrodili decu. Jednoga dana zakuca neko na vrata Jonove kućo kad su se svi nalazili u velikoj zajedničkoj sobi. Jon pošalje jednog od svojih sinova, kome je tada bilo šest godina, da vidi ko to lupa. Vrativši se, dečak reče da napolju stoji vanredno lepa mala devojka koja ga je lepo pozdravila i zamolila da javi unutra kako bi htela da razgovara s njegovim, dečakovim, ocem.

Na te reči pređe preko Jonova lica nešto kao sunčev zrak. On smesta ustane i iziđe napolje. Mala ga devojka poljubi i pozdravi

nazvavši ga ocem, a on je primi s velikom usrdnošću i radošću.

Mala mu ispriča da ju je poslala njena mati, kći sveštenika iz podzemnog sveta; od nje mu donosi srdačan pozdrav. Jon je odmah odvede k ženi, porazgovara s njom o poreklu devojčice i o velikoj obavezi koju ima prema njoj, i zamoli je da joj bude mesto majke, onakva kakva je prema svojoj rođenoj deci. Žena je na to primi veoma usrdno.

Mala se zvala Sigrid; bilo joj je dvanaest godina kad se ovo dogodilo. I ne samo da je bili osobito lepša nego se mimo drugih odlikovala i mnogim krasnim osobinama.

Kad je Sigrid provela kod oca tri godine i bila za sve to vreme veoma pažena i voljena, zamoli jednom za odobrenje da poseti majku. On joj to usrdno odobri i reče joj da kod matere može da ostane i celu godinu dana, ako to želi i hoće.

Posle godinu dana vrati se Sigrid ocu, koji je dočeka i primi isto tako srdačno kao i pre.

Ona mu isporuči poslednji pozdrav svoje majke, koja je, kako mu je ispričala, umrla pre nego što je Sigrid pošla iz podzemnog sveta. U isto vreme saopšti mu Sigrid i majčinu poruku da će je on nadživeti samo mesec dana. Izgledalo je da se Jon ovoj poruci pre obradovao nego sneveselio, i nikakva, čak ni najmanja promena nije se na njemu mogla opaziti.

Odmah je tačno odredio kako će se imetak podeliti: svojoj kćeri Sigridi zaveštao je imanje na kojem je prebivao, i po svemu se videlo da je nju od sve dece najviše voleo. Ona je zaista i bila ukras među svima ženama. Svojoj ženi i deci koju je s njom imao zaveštao je sve svoje pokretno dobro, a ono je predstavljalo veliko bogatstvo. A onda je Jon umro i mnogi su oplakali njegovu smrt.

Posle nekoliko godina, udala se Sigrid za valjana čoveka i živela s njim na imanju što joj ga je otac ostavio u nasleđe, najlepšem u celom onom kraju. Bila je uvek cenjena kao odlična žena. S mužem je živela u slozi i ljubavi; dugo su živeli i imali gomilu dece; od njih potiče veliko pleme koje prebiva na jugu Islanda.

SIROMAŠNI MLADIĆ I NjEGOVA MAČKA

Živeli negda jedan star čovek i stara žena u bednoj kolibi i jedan kralj i kraljica u kraljevstvu. Stari čovek bio je tako škrt da je nakupio mnogo novca. Ljudi su govorili da on za jedan dinar dobije uvek dva.

Jednoga dana stari oboli i umre. On i žena imali su samo jedinca sina. Prve noći posle očeve smrti sinu se pojavi u snu neki stran čovek i reče:

— Ti ležiš ovde, otac ti je mrtav i sve njegovo bogatstvo pripada tebi, jer će ti i mati uskoro umreti. Polovina tog novca stečena je nepošteno i ti ćeš zbog toga pola podeliti među siromahe, a pola baciti u more. Ono pak što u moru bude plivalo, kad sve drugo potone, pa bio to komad hartije ili šta drugo, to uzmi i dobro čuvaj.

Potom strana čoveka nestade i sin se probudi.

Ovaj san ga veoma rastuži; stane razmišljati i lomiti se u sebi šta da čini, jer nimalo nije bio rad da baci nasleđenu imovinu.

Ali na kraju odluči da polovinu razda siromasima, a drugu polovinu baci u more, i tako se zbude ono što mu je rekao strani čovek: povrh vode nešto je plivalo; on to izvadi, odmota hartijicu u koju je predmet bio zamotan i nađe jedan groš.

„Šta ću s ovim grošem“, pomisli u sebi, „kad sam razdao i bacio svu svoju veliku imovinu?" Ali ga ipak zadrža i metne u džep.

Žalostan i zabrinut zbog gubitka, legne u krevet, ali ubrzo opet ustane.

Bio je sahranio i majku, te pogružen krene u svet. Prolazio je kroz veliku šumu i dugo išao dok nije došao do nekakve sirotinjske kolibe.

Tamo zakuca i jedna starica pojavi se na vratima. On je zamoli za prenoćište, ali reče da nema novaca.

Žena mu na to odgovori neka samo spokojno uđe, primiće ga i ovako, bez novca. Tako on uđe i ona mu da da jede. U kući su bile dve žene i tri čoveka, malo su govorili, i činilo se da su dobri ljudi. On vidi unutra i nekakvu sivu, ne mnogo veliku životinju, kakvu još nikad u životu nije video. Zapita kako se zove ta životinja i oni mu kažu da se zove mačka.

On ih onda zapita da li bi mu je prodali i pošto, a oni mu odgovore da je može dobiti za groš. Tako je on kupi za onaj jedini groš što ga je imao i legne da spava. Ujutru se oprosti s ljudima i uzme mačku pod ogrtač.

Ceo dan išao je šumskim bespućem i pred veče dospe do jednog majura. Tamo zakuca i jedan star čovek pojavi se na vratima. To je bio domaćin. Mladić ga zamoli za prenoćište, ali i njemu reče da nema novaca.

— Onda ćeš sve dobiti besplatno — odvrati mu stari i uvede ga u sobu, u kojoj su se nalazile još dve žene i dva čoveka. To su bile žena i kći domaćinova. Mladić otkopča ogrtač i mačka skoči na pod; svi u sobi iznenade se ugledavši čudnovatu životinju kakvu nikad pre toga nisu videli. Mladić ostane kod njih i prenoći.

Ujutro mu reknu kako bi trebalo da ode i javi se kralju; njegov dvor nije daleko. Kralj je dobar i ljubazno će ga primiti.

Mladić tako i učini. Poruči kralju kako bi rad bio da ga poseti; kralj mu odgovori i zamoli ga da dođe u trpezariju, i mladić dođe.

Kad je ušao u dvoranu, svi ljudi sedeli su za trpezom. On pozdravi kralja i njegove dvorjane, ali se veoma začudi kad smotri bezbroj malih životinja kako trče po dvorani. Dolazile su sasvim blizu kralja i dvorjana, skakale oko trpeze i na tanjire i razvlačile što su u njima našle; one su čak ujedale kralja za ruke i nije imao mira od njih. Kraljeve ruke bile su okrvavljene i ljudi nisu znali kako da se brane od ovih poganih životinja.

Mladić zapita šta se to zbiva u dvorani i kako se zovu te životinje. Kralj reče da se zovu pacovi i da ga muče već godinama, a ne zna kako da se spase od njih.

Utom iz mladićeva ogrtača iskoči mačka i jurne na pacove; ubrzo je u dvorani ležalo u krvi nekoliko pacova a svi drugi razbegli su se na sve strane.

Kralj i dvorjani veoma su se začudili ovom prizoru. Zapitaju mladića kako se zove ova životinja, a on im odgovori da je to mačka i da ju je kupio za groš.

Tada kralj reče:

— Zato što si došao i doneo mi sreću, biraj što ti je milije: da li da budeš moj prvi ministar ili da se oženiš mojom kćerju i budeš moj naslednik.

Mladić odgovori kako mu je milije da dobije kraljevu kćer i državu. Na to se obavi njegovo venčanje s kraljevom kćerkom i odsvadbuje svadba. A kad je sve prošlo, uputi mladić glasnike seljacima kod kojih je prenoćio, i kad je on postao kralj. oni postanu njegovi ministri.

KORMORAN I GAVKA

U ono vreme kad se pticama delilo perje, bude određeno da najmekše perje dobije ili kormoran ili gavka. Njima dvoma ostavljeno je da po svojoj slobodnoj oceni presude ko ima više prava na to da se najbujnijim i najmekšim paperjem koristi, on ili ona. Ne bude li između njih došlo do srdačnog sporazuma, onda ga neće dobiti ni on ni ona, nego će najmekše perje, po višoj odredbi, biti dodeljeno kojoj inoj plovuši.

Dugo su se kormoran i gavka prepirali oko toga kome je od njih dvoje ovakvo paperje nužnije.

Kormoran je govorio kako pati od nezasitljivosti, a pošto se hrani samo ribom, nikad — tako reći — ni ne izlazi iz vode. Bez obilja najtoplija paperja bio bi u stalnoj opasnosti da od hladne vode nazebe i žalosno skonča.

Gavka je na to odgovarala kako joj je znano da on spada u najveće gladnice među pticama, ali da ona za to nije ni najmanje kriva. Osim toga, on živi ne samo u hladnim nego i u toplim vodama, a u toplim vodama najbujnije paperje bilo bi mu više na smetnji negoli od vajde. Drukčije je pak s njom: ona živi samo u vodama studenog severa i nijednoj ptici u svemu ptičijem carstvu nije bujno paperje tako neophodno kao upravo njoj da bi je u svetu svirepe hladnoće održalo u životu.

Na pustim visokim stenama — govorila je gavka — od čega ću da svijem gnezdo, snesem u njemu jaja i obezbedim toplu postelju svojim ptićima kad ih budem izlegla, ako ne budem imala obilje sopstvena paperja?

Tako su se kormoran i gavka prepirali i nadgovarali od jutra do mraka, i nijedno od njih ne htede da popusti. Ali da ne bi došlo do najgorega, to jest do toga da ga ne dobije ni on ni ona, slože se naposletku da svoj spor privedu kraju ovakvim sporazumom:

Neka najbujnije i najmekše paperje pripadne onom od njih dvoje ko se sutra u zoru bude pre probudio i objavio drugom rađanje sunca iz mora.

Kormoran je dobro znao da nije nimalo lakosan i da se vrlo teško budi iza sna. I bojeći se da se neće probuditi pre zore, reši da ne spava; mislio je da paperja radi vredi probdeti jednu noć. I tako sedne gordeći se u sebi svojim podvigom: on, kormoran, kome su druge ptice već bile nadenule ime čmavala, provodi, eto, celu bogovetnu noć u bdenju, dok pored njega gavka spava kao zaklana!

Prvi deo noći bio mu je snošljiv, ali što dalje, sve mu je teže padala nesanica i sve mučnija odbrana od sna koji ga je napadao. Ipak je sedeo još polubudan i čim su se ukazali prvi zraci svitanja, kriknu radosno:

— Evo se plavi na istoku!

Na njegov krik gavka se probudila. Ona se već bila dobro ispavala, dok je kormoran bio tako sanjiv da su mu se oči same svele, i to upravo onda kada je bilo najvažnije da bude budan. I kad je sunce počelo da se rađa iz mora, gavka uzvikne iz svega glasa:

— Dan u moru! Dan u moru!

Tako ona dobije paperje.

A kormorana je zadesila još i ta nevolja da izgubi jezik zato što nije umeo da ćuti kad je trebalo ćutati.

Zbog toga se često i kaže, kad se čuje da iz nečijih usta izleću reči u nevreme:

„Zašto je kormoran bez jezika?“

Time se taj, kome tako lete reči iz usta, podseća na to kad valja nešto reći a kad, pak, držati jezik za zubima.

**

Severnu plovku, o kojoj je reč u ovoj fererskoj etiološkoj skasci, Islanđani, Fererani, Norvežani i nekoji drugi narodi evropskog

zapada nazivaju ajderkom, a Rusi gavkom. Ona se gnezdi na visokim stenama, a pravi gnezda uglavnom od sopstvenog, izvanredno finog paperja. Da bi se dokopali njezina paperja (za dunje i jastuke), ljudi su joj u tolikoj meri uništavali gnezda (a to znači i jaja i ptiđe) da samo što je nisu utamanili. (Treba uništiti najmanje jedno tuce gavkinih gnezda da bi se dobilo jedva pola kilograma paperja.) Tek poslednjih decenija gnezda ove severne patke stavljena su pod zaštitu zakona.

Kormoran (što znači morski gavran) — je ptica plovuša koja živi duž obala mora i reka, najviše u severnom ledenom i umerenom pojasu. Perje mu je vrane boje te je valjda po njemu i nazvan „morskim gavranom“, jer neke druge sličnosti i srodnosti s gavranom nema. Izvrstan je gnjurac i ribolovac, a hrani se isključivo ribom. Kinezi se služe kormoranima kao pomagačima u ribolovu. Za vreme ribarenja metnu im prstenove oko šija da ne uzmognu progutati uhvaćenu ribu, nego da je, kad je ulove, donesu i ubace u ribarov čamac.

Kormorana u Crnoj Gori zovu vrancem.

PREVARENA SMRT

Vladao negda u svojoj državi moćan kralj i imao blaga svakojaka, odabrane savetnike, mnogobrojne znake svetska dostojanstva i neizmerno bogatstvo u zlatu i dragom kamenju. Negujući svoje častoljublje, okupljao je u kraljevskoj dvorani oko sebe lica koja zovu filozofima, to jest vrlo učenim mudracima. U tom i u mnogim drugim stvarima tražio je slavu za kojom je težila njegova veoma ponosita priroda.

Jednoga dana zbio se događaj koji je izazvao opštu radost u svoj njegovoj državi: kraljica je rodila sina. Okružen bogatstvom, rastao je i razvijao se mali princ kako priliči kraljevskom detetu: bio je umiljat i ljubak, postojan i valjan, ispoljavajući iz godine u godinu sve više muške odlike i vrline budućeg velmože bez straha i mane.

Godine su prolazile i od kraljevskog deteta postao je dečak, te je valjalo misliti na to da mu se nađe što bolji učitelj. I tako se dogodilo jednoga dana, kad je kralj sedeo za trpezom, da najmudriji učitelj među onima koji su se nalazili oko kralja u dvorani ustane, priđe uzvišenu sedištu, pokloni se kralju i rekne:

— Ti, gospodaru, imaš mlada sina na koga svi tvoji prijatelji gledaju s radošću. On nam je, kako svi verujemo, dan od boga, da s velikom čašću sedne posle tebe na tvoj presto koji mu rođenjem po pravu pripada. On je sad u godinama kad valja da dobije učitelja, obogati se znanjem potrebnim za ocenu vrednosti stvari i odlika ljudi, razvije svoj dar za pravilno rasuđivanje i smisao za izricanje pravednih presuda. Toga radi, čast mi je izjaviti svoju gotovost i ponuditi se da mu budem učitelj i podučavam ga u znanjima i

mudrosti što sam ih crpao iz knjiga i sopstvena iskustva, tako da mu ime postane tim čuvenije što bude mudriji od drugih ljudi.

Kad je zaćutao, pokazalo se odmah da kralj nije primio njegov govor onako ljubazno kako su gotovo svi prisutni očekivali; izraz njegova lica čak je pokazivao ljutnju kad je rekao:

— Šta ti, dragi moj, možeš da naučiš našeg sina? Tvoja mudrost ne vredi više nego lakrdije raznih skitnica i dečje igre.

Mudrac mu na to odgovori:

— Da ove reči ne izlaze iz usta jednog kralja, bile bi bez sumnje neistinite, jer moja mudrost nije još nikad bila deci na porugu; ja sam, naprotiv, stekao tako bogato znanje da bi za tvoga sina bilo veoma časno kad bi i sam toliko naučio. To mogu svi potvrditi.

Ljutito mu na to reče kralj:

— Odstupi! Kažem ti kako mora biti: naš sin će ili ostati nepodučavan i neće sedeti kraj tvojih nogu ili će dobiti učitelja koji će ga posvetiti u neznanu mudrost o kojoj ti nikad nisi ništa čuo.

Mudrac mu još jednom odgovori:

— Ako je tvoj sin čovek, onda on ima samo moć poimanja čoveka; a kad je iko u svetu čuo da čovek ne može podučavati drugog čoveka?

I to rekavši, završi mudrac svoj govor, pokloni se kralju i vrati na svoje mesto.

Na to za trpezom zavlada neko vreme potpuna tišina, jer je kralj bio ljutit i svi su ćutali.

Posle nekoliko dana, kad je kralj opet sedeo za trpezom, začuje se tiho kucanje na dvorskoj kapiji; neko je tražio da bude pušten u dvor. I kad su stražari pogledali ko to kuca, vide da pred kapijom stoji čovek s izgledom mudraca, koji je tražio da bude priveden kralju.

Kralj naredi da ga puste i čovek uđe u kraljevsku dvoranu i priđe k uzvišenu sedištu. Lice toga nepoznatog mudraca nije se moglo jasno da vidi jer je imao na glavi mek šešir široka oborena oboda. On u znak poštovanja ovlaš dodirne prstom kraj oboda, pozdravi kralja i reče:

— Da živi kralj, gospodar! — A zatim nastavi:

— Po mojem držanju vidiš, gospodaru, da se mogu ubrojati u mudrace. I kako mi je u vezi s podučavanjem tvoga sina doprla do ušiju jedna tvoja reč, koja se tvojim savetnicima činila oholom, došao sam ti s namerom da se svojom mudrošću stavim na raspolaganje tvome sinu. Uveren sam da to što prema tvojoj želji može od mene da nauči, ne bi mogao naučiti ni od kojeg živog čoveka.

— Kako sam, međutim, star i ćudljiv, ne želim da budem izložen buci sveta i mnogih ljudi; stoga naredi da se u šumi, na dve milje od grada, podigne za nas dvojicu kuća i toliko životnih namirnica donese u nju koliko je potrebno da se godinu dana njima prehranimo. Jer od časa kad budemo ušli u tu kuću, neću da nam godinu dana iko dođe niti nas ičim buni.

Kralj se veoma obraduje ovom govoru i predlogu neznanog mudraca i naredi da se sve učini onako kako je želeo i koliko je najbrže mogućno.

Pređimo preko priprema i nastavimo pripovetku od trenutka kad su učitelj i kraljević, njegov učenik, prešli u kuću podignutu samo za njih dvojicu. Učitelj sede na uzvišeno sedište, kako mu priliči, a kraljević smerno kraj njegovih nogu. Tako su ćuteći sedeli prvoga dana, i tako drugog i trećeg, i nijedna reč nije bila izgovorena;

Ukratko se može reći da je kraljević celu godinu dana služio učitelja i jutrom i večerom i svaki dan kraj njegovih nogu sedeo ćuteći.

Kad se navršila godina, na dan uoči očekivana viđenja s kraljem, reče učitelj kraljeviću:

— Sinko, sutra će doći po nas i odvešće nas kralju. On će te pitati šta si učio, a ti mu, ako ti se tako sviđa, odgovori da o svojem učenju ne smeš ništa reći, ali da znaš kako takvu nastavu kao što si je ti imao nikad nije čulo ljudsko uho. Potom će te otac zapitati hoćeš li da i dalje ostaneš kod mene na podučavanju. O tome šta da odgovoriš na to, ne dajem ti nikakav savet.

Dogodilo se tako kako je učitelj rekao: sutradan budu oba dvojica pozvani u dvor i privedeni kralju. Kad ovaj zapita sina hoće li da i dalje ide u školu, odgovori kraljević najljubaznije kako od sveg srca želi da se vrati u školu svoga dosadašnjeg učitelja. Tako im ponovo opreme namirnice za godinu dana.

Može se sasvim ukratko reći da je druga godina kraljevićeva učenja od početka do kraja protekla tačno onako kao prva. A posle nje odluči se kraljev sin da i dalje ostane s učiteljem i provodi život u samoći.

Treća godina protekla je u jednakom ćutanju i jednakoj čami. Kad se i ona navršila i došao dan uoči njihova odlaska u dvor, progovori učitelj i reče:

— Sinko moj dragi, za tvoje ćutanje, tvoje strpljenje i vernost dobićeš kao nagradu to da tvoja muževnost i postojanost što si ih pokazao u tri godine ne budu nikad zaboravljene nego da budu zabeležene u knjige povesti; priliči, zatim, da očekivanje s kojim si osamljen sedeo ovde ne ostane neostvareno, jer ti si dostojan nauke koja pre tebe nije otkrivena nikojem mudracu.

— Treba najpre da znaš ko sam. Ja se zovem Smrt; nisam čovek, premda ti se činilo da jesam. Naš rastanak, do kojeg će uskoro doći, biće za tebe znak početka tvoje mudrosti koja će se daleko pročuti i postati slavna u svim zemljama; nijedan čovek neće biti tako ugledan kao ti; svi ljudi će želeti da te vide, mada se mnogima ta želja neće ispuniti.

— Sad, sinko, pazi i utuvi što ću ti reći sa malo reči — premda sam dugo ćutao — jer će ti to biti od koristi:

— Kad se bude dogodilo da koji čovek u gradu oboli, pođi k njemu makar i nepozvan, jer taj će biti jedini koji te neće usrdno zamoliti da ga posetiš. Kod tog bolesnika, kao i kod svakog drugog koga budeš posetio, videćeš uvek mene kako sedim pored njega.

— Treba da paziš na to gde sedim. Ako me zatekneš da mu sedim kraj nogu, reći ćeš da će bolest trajati duže, ali da neće biti teška i da će se bolesnik već pridići — a tako će i biti. Budeš li me našao da mu sedim sa strane, bolest će biti kraća a mnogo teža, ali će bolesnik posle ipak ozdraviti i potpuno se oporaviti. Ako vidiš da mu sedim čelo glave, smrt mu je neminovna, pa trajale njegove muke duže ili kraće vreme.

— To će biti uzrok tvoje slave što ćeš svakom čoveku moći da predskažeš kakav će biti kraj njegove bolesti, tako da će se prema tome moći upravljati i izdati potrebna naređenja.

— Ali osim toga hoću da te još nečem naučim. Kad bude oboleo koji tvoj prijatelj ili kogod od uglednih ljudi koje hoćeš da obveseliš i čije prijateljstvo želiš, ili nameravaš da od njega dobiješ novac i stekneš slavu, onda uzmi pticu koja se zove haradrija.

— I kad vidiš da mu ne sedim čelo glave, odnesi pticu do bolesnika i drži mu je pred licem, jer je odlika te ptice u tome da ona isisa iz čoveka bolest od koje boluje i unese je u sebe. A kad potom iziđeš iz bolesnikove kuće, pusti pticu; ona zna svoju prirodu: odleteće sa bolešću visoko u vazduh i koliko god je mogućno bliže suncu i tamo će izduvati iz sebe bolest u sunčane zrake koje će je primiti i svojom jarom rastvoriti, dok će ptica ostati zdrava.

— Usled našeg sastajanja i sporazumevanja, dogodiće se da će ljudi iz tvojih reči doznati za odlike ove ptice; one će biti zapamćene i s imenom ptice zabeležene i unesene u knjigu koju ljudi zovu fiziologos.

— S ovim ti je, dragi sinko, kraj moje nauke, a isto tako i kraj našeg prvog susreta. Naći ćemo se još jedanput zajedno, ali ti naše drugo viđenje neće doneti nikakavu radost.

Tako je završen razgovor.

Svanuo je dan kad su oba dvojica bili pozvani kralju. Pred svima dvorskim savetnicima i dvorjanima izda kraljević učitelju najpohvalnije svedočanstvo. Kralj mu isto tako zahvali najsvečanije i ponudi bogate darove i znake počasti. Ali on odbije da primi darove i znake počasti, nego samo zamoli za odobrenje da se može oprostiti i otići.

O kraljevićevoj mudrosti nije se, doduše, sprva bogzna kako visoko mislilo, ali u toku izvesnog vremena mišljenje o njoj promenilo se stubokom: iz dana u dan ono je bivalo sve povoljnije po kraljeva sina; njegov ugled postajao je sve veći i jednodušan sud sviju glasio je uskoro da se njemu ravan čovek nikad pre nije rodio. Moglo se reći kako je u svim zemljama nastala želja među ljudima da ga potraže i koriste se njegovom mudrošću, jer sve se do poslednje reči što ju je on kome izrekao obistinilo, onako kako je malopre bilo spomenuto.

Kraljević je odlazio često i na duga putovanja, da pohodi i pregleda ugledne ljude koji su bili oboleli, sve dok mu otac jednoga

dana nije umro. Ali i kad je postao kralj, posećivao je prijatelje, naročito članove svoje pratnje, kad bi bili bolesni, a isto tako i moćne ljude u zemlji, koji su, po njegovu mišljenju, bili važni za napredak države.

Ali mada je od učitelja bio obdaren ovakvim darom, on se nije pogordio, već je bio preduzetljiv, ljubazan i uprdan, a prema svima potčinjenim blag i dobar, kao što i priliči jednom kralju da mu sva deca budu draga srcu. Jer, tako je u svetu: jednog čoveka pohvala stvori deset prijatelja.

Tako su prolazili njegovi dani u slavi i sreći, državi u miru i napretku, a njemu u uživanju najboljeg zdravlja sve dok nije navršio stotu godinu života. Ali je i tada bio krepak, jer je bio visok i snažan i vešt u nezi tela. Ipak ga tada, na veliku žalost njegovih prijatelja, napade nekakva opaka bolest. Ona ga je tako lomila da je već posle kratkog vremena bilo malo nade za njegov spas.

I jednog dana, kad je tako ležao, dobije nastup nesvestice, a kad je nesvestica oduminula i on otvorio oči, ugleda nešto što mu nije bilo ugodno: pod mekim šeširom široka oboda sedeo mu je tik kraj glave njegov stari učitelj. Kralj shvati odmah da ga čeka smrt i reče:

— Učitelju, zašto si mi došao tako brzo?

— Sinko dragi .— odgovori mu ovaj — to jednom mora biti.

— Ne bih tada ni pomisliti mogao — reče kralj — kad sam ja, kraljev sin, tri godine ćuteći sedeo kraj tvojih nogu, da ćeš ovako postupiti sa mnom: istrgnuti me iz sreće i kraljevske časti dok sam ja tako krepak i sposoban za vladavinu.

— Živa je istina, sinko — odgovori mu učitelj — da si mnogo muka morao da podneseš, ali si za to mnogo i dobio. A sada ćeš morati poći sa mnom.

Kad je kralj uvideo da nema više nade u neko odgađanje, reče:

— Pre no što budem pošao s tobom valjda ćeš mi dopustiti da poživim dok ne očitam Očenaš?

Učitelj odgovori da mu to dopušta.

Kralj tada uzme da izgovara reči molitve i očita ih sve do mesta koje glasi: „I oprosti nam...“, ali kad je dotle došao, zastade i ućuta.

Kralj tada uzme da izgovara reči molitve i očita ih sve do mesta koje glasi: „I oprosti nam...“, ali kad je dotle došao, zastade i ućuta.

Učitelj je dugo čekao na kraj molitve, ali je kralj ćutao.

— Zašto si, sinko, prestao s molitvom? — zapita ga stari.

— Zato, učitelju, ne završavam molitvu, jer neću — odgovori mu kralj. — Ti ovde nemaš više nikakva posla, i sad nam se valja rastati. Odobrio si mi da poživim dok ne očitam Očenaš i zato, oslanjajući se na tvoje obećanje, neću da izreknem završni deo molitve dok ne budem poživeo koliko mi srce želi, a onda ću svojevoljno završiti molitvu, bez tvojeg pozivanja i pritiska.

— Prevario si me, sinko, na lukav način — odgovori mu učitelj — i zato će ovoga puta biti po tvojoj volji.

I onda ode. Posle njegova odlaska, kraljevo zdravlje popravi se tako brzo da su se svi čudili kako je moglo da nestane bolesti za tako kratko vreme.

Kralj požive u časti još i drugo stoleće, ali je tada već bio toliko ostareo, oronuo i onemoćao da bi još kakvo produženje života predstavljalo za njega samo teret.

I tako pozva zemaljske velmože na okup te se sabra veliki sabor. Sluge postave uzvišeno sedište te dvorjani uzmu kralja pod ruku i privedu ga. On izda potrebne naredbe i uputstva za celu državu, za sve što se odnosilo na dostojanstvo kraljevske vlasti i drugih staleža i preporuči svima da brane prava države, da se pridržavaju starih, osveptanih zakona nasleđenih od predaka.

Potom leže u postelju usred bela dana i naredi svome svešteniku da ga pripremi za poslednji mu čas. Kad se na svečan način, kako i priliči, pričesti, ispriča svojim prisnim prijateljima koji su se nalazili oko njegove postelje — sve što se zbivalo i zbilo između njega i učitelja, a onda reče:

— Dođi sad, učitelju, i saslušaj kraj molitve koju si mi negda dopustio da očitam!

Ovaj se smesta pojavi i stane mu čelo glave. Kralj tada izgovori završne reči Očenaša. I istoga časa kad je posle molitve rekao „amin“, prestavi se. Veoma je ožaljen od svih, mada je bio star.

I to je pripovetki kraj.

TRI ČUDOTVORNA DRAGA KAMENA

Neki Danac putovao u Indiju i tamo u jednom gradu posetio najuvaženijeg gradskog savetnika. Ovaj ga upita može li da ga obavesti o čemu zanimljivom iz Danske. Danac odgovori da mu ne može ispričati ništa o čemu bi vredelo da se razgovara.

— A zar u vašoj zemlji nema dragog kamenja? — zapita Indus.

— Koliko mi je znano, nema ga — odgovori Danac.

Na to mu indijski gradski savetnik reče:

— Ja ću ti predati tri draga kamena da ih odneseš svome kralju.

I tako rekavši, preda mu tri mala kamena. Danac se vrati s njima u zavičaj i pokloni ih kralju.

Kralj ih uzme u ruku, razmotri ih i reče:

— Nemogućno mi je otkriti imaju li ovi kamenovi kakvu osobitu vrednost, i teško da bih za njih izdao mnogo novca, pošto ne znam njihova svojstva. Ali ih primam, jer smatram da onaj ko mi ih šalje očekuje od mene uzdarje za svoj dar.

Posle dužeg vremena, jednom kad je kralj sedeo za stolom, dođe neki nepoznat čovek u dvor, pozdravi kralja i zapita ga nisu li mu možda predati kakvi kamenovi doneseni s juga.

— Jesu — odgovori kralj.

— Hoćeš li čime nagraditi čoveka koji ti je te kamenove poslao? — upita stranac.

— Ne znam da li su vredni nagrade — odgovori kralj. — Ne znam zapravo šta da radim s njima.

— Pokaži mi ih — zamoli ga stranac.

Kralj donese kamenove i da ih čoveku. Taj ih uzme u ruku i reče:

— Pošto ti se ovi kamenovi čine od male vrednosti, ja ću ti, s tvojim dopuštenjem, reći koja su im svojstva.

I podignuvši prvi kamen, reče:

— Ovaj kamen ima sledeće svojstvo: kad odmeriš toliko zlata koliko on teži, pa ga metneš pored izmerenog zlata, onda to zlato naraste za polovinu svoje težine.

Saslušavši s pažnjom šta govori nepoznati čovek, kralj reče:

— Pa to je kraljevsko blago!

Stranac podigne drugi kamen i reče:

— Svojstvo ovog kamena je u tome što onaj ko ga nosi ne može u boju biti ranjen čak ni onda kad nema na sebi oklop.

Kralj zanemi od čuđenja i počne da se kaje što je kamenove dao iz ruku.

Stranac podigne uvis treći kamen i reče:

— Svojstvo ovog kamena je u tome što me sad evo ovde, a idućeg trenutka biću u Indiji.

I kad je to rekao, nestade ga, premda su vrata bila zatvorena, i niko ga više nije video.

Govori se da je taj kralj bio Valdimar Stari, u koga je bilo mnogo retkih dragocenosti donesenih iz Indije.

POVERENO BLAGO

Bogato se snabdevši novcem za daleki put, pošao jedan Danac u sveta mesta kao poklonik.

Kad je došao u Nemačku, dozna u jednom gradu da je u Francuskoj izbio veliki rat i da je putovanje kroz tu zemlju skopčano s mnogim opasnostima, naročito za one koji imaju uza se kakvo veće blago. Tako on odluči da glavni deo novca što ga je poneo sa sobom ostavi u Nemačkoj i uzme da se raspituje za pouzdana čoveka kome bi svoje dobro poverio na čuvanje.

Ljudi mu pomenu ime jednog starca o kome je, znano da je već više puta vratio sve što su mu poklonici ostavljali u pohranu. Tog starca potraži Danac, preda mu novac i onda krene dalje, pravo do Rima, a posle u Jerusalim.

Na povratku u zavičaj potroši Danac sve što je poneo sa sobom pre no što je prispeo do grada u Nemačkoj gde je ostavio novac na čuvanje. Stigao je tamo kao prosjak.

Kad se našao u tome gradu, mislio je da je na kraju svih muka, ali se dogodilo drukčije, jer je onaj starac tvrdio da ga ne poznaje, da ga nikad u životu nije video i da, prema tome, nikad od njega nije ništa primio na čuvanje. Danac iziđe iz starčeve kuće tužan i žalostan, ali se nije mogao odlučiti da odmah ode iz toga grada.

Kad je jednog dana lutao tako po gradu, naiđe na neku staricu koja je na ulici skupljala kamenje. Starica opazi da je čovek utučen i zapita ga šta mu se dogodilo te je tako žalostan. On joj na to ispriča svoju povest, koju ona sasluša sa saučešćem. A kad joj je kazao sve, ona mu reče:

— Znaj, sinko, da me ljudi zovu pomagačicom onih koji se nađu u nevolji, a to zbog toga što sam već često pomogla nevoljnicima svojim savetima. Možda ću imati sreću da pomognem i tebi.

Danac izjavi da će je u svemu poslušati, a ona mu onda reče da o svom trošku da napraviti šest lepih sanduka. Čim su sanduci bili gotovi, napuni ih starica kamenjem i sveže po dva sanduka konopcem tako da ih dva čoveka uzmognu nositi na motki.

Kad je sve bilo spremno, reče starica Dancu da ovako postupi: čim ona sa šest nosača i šest sanduka bude došla do starčeve kuće, on neka smelo uđe u kuću i traži svoj novac. Ona se, veli, nada da će se starac poneti tom prilikom sasvim drukčije i da će mu predati ono što je njegovo.

Lukava staričina zamisao ostvarila se potpuno i na najlepši način.

Tek što je Danac prispeo u starčevu kuću, kad se na vratima pojavi sjajna staričina povorka. Obmanjen u svojoj lakomosti mišlju da mu se u ovim sanducima donose na čuvanje neizmerne svote novca, starac poviče Dancu čim ga je ugledao:

— Dobro mi došao, dragi prijatelju! Zašto te već tako zadugo nema da uzmeš novac koji sam ti spremio za isplatu čim se pojaviš?

Ovaj izjavi kako je voljan da odmah primi svoj novac i starac izbroji poverenu mu svotu i preda mu sve do poslednjeg marjaša. Danac uzme novac i brzo se izgubi iz starčeve kuće.

Onda se žena obrati starcu rekavši kako je ovlašćena da ostavi kod njega u pohranu znatnu stotu novca i veliku količinu raznovrsnih dragocenih stvari.

Kad ovaj veoma radosno izjavi kako je spreman da sve to blago primi na čuvanje, zatraži starica da joj svojim potpunom potvrdi prijem poverena mu blaga, ali starac odbije da to učini.

Ona na to ustane i, kao da je uvređena i ogorčena, naredi nosačima da uzmu sanduke i odnesu ih tamo odakle su ih doneli.

TRI ISTINE

Grof. Ratepadius u Rimu, čovek blagorodan i veoma blag, izdao negda naredbu po kojoj nijedan krivac, bio to lopov, razbojnik ili ubica, kad bi bio uhvaćen i izveden pred sudiju, nije smeo biti osuđen za počinjena dela ako je umeo da iskaže tri neosporne istine. Takvom se ni pravo nasledstva nije moglo da oduzme ni smanji.

Dogodilo se da se jedan vitez, po imenu Plebens, odmetnuo u šumu i putnike koji su onuda prolazili pljačkao i ubijao. Čim je sudija doznao za to, pošalje pandure, koji ga uhvate i sprovedu u zatvor.

Kad je doveden u sudnicu, sudija reče:

— Prijatelju, ti znaš kako glasi zakon, pa de iskaži odmah tri istine koje niko ne može osporiti, inače ću ti pre no što budem seo za sto izreći kratku presudu: smrt na vešalima.

— Čujte moju reč — kaže vitez — evo govorim, neka se posle mojeg iskaza postupi po zakonu. Prva istina glasi: Ja sam u životu bio lopov, razbojnik i ubica.

Sudija se obrati vitezovima i drugim prisutnim licima i reče:

— To je istina.

Prisutni potvrde da je tako, jer, vele, Plebens ne bi ni dospeo pred sud da nije bio zločinac.

Razbojnik nastavi:

— Druga istina koju vam iskazujem glasi: Ja sam ovamo doveden protiv svoje želje i volje.

— To ti svi verujemo — reče sudija. — Kaži sad treću istinu.

— Kao treću istinu — reče Plebens — saopštavam vam: nikad se ovamo neću dobrovoljno vratiti, ako budem pušten.

— Ti si, saobrazno slovu i duhu zakona, spasao život — izreče sudija presudu — zbog toga idi kud hoćeš i popravi se!

Plebens ode, promeni način života i umre u miru.

PTICA, RIBA I DRVO

Pričali mi da je u Galiciji živeo jednom kralj i imao sina jedinca koga je veoma voleo. O kraljici se u pripovetki ništa ne govori. U dvoru toga kralja nalazili su se, među drugim dvorjanima, jedan vitez i jedan kuvar, koji su zauzimali visoke položaje.

U jednoj drugoj zemlji, koja nije bila daleko od Galicije, vladao je u isto vreme kralj koji je imao krasnu i pametnu kćer. Otac joj je dao podići lepu kuću i sa svojim dvorjankama i sluškinjama ona je provodila vreme tamo.

Jednoga dana reče kraljević ocu:

— Dobio sam volju da razonode radi putujem malo van zemlje i želja mi je i molba da mi daš nekoliko ljudi kao pratnju.

Kralj odgovori kako je voljan da mu želju i molbu od sveg srca ispuni.

— Ne treba mi velika pratnja — reče kraljević. — Biću zadovoljan ako me budu pratili samo vitez i kuvar.

— Kud bi to mogao poći s tako malom pratnjom? — zapita kralj.

— Namera mi je — odgovori mu sin — da odem u susedno kraljevstvo i stavim na probu mudrost kraljeve kćeri o kojoj se tako mnogo priča.

Otac se s njegovim naumom saglasi i kraljević krene na put s ona dva pratioca.

Pre nego što su prispeli do mete svojeg putovanja, kraljević reče:

— Mi ćemo sad izmenjati naše dosadašnje položaje i navike: kuvar neka prvi ulazi i zauzme počasno mesto, a ja ću sesti na

poslednje mesto; i razgovore s kraljem vodiće kuvar, kao da je najotmeniji među nama.

Tako i bude.

Kad su njih trojica prispeli u prestonicu i pozdravili kralja, zapita kralj ko su oni. Kuvar odgovori onako kako je smislio da odgovori, ali to što je odgovorio nije bila istina.

Kralj zapita dalje odakle dolaze. Odgovor je glasio da dolaze izdaleka, pa mole kralja da preko zime ostanu kod njega.

Kralj odgovori da mogu ostati i da u jelu i piću neće biti oskudice. Ponudi ih da se odmore i oni posedaju: kuvar zauzme počasno mesto, kraj njega sedne vitez, a na poslednje mesto sedne kraljević.

Tako oni ostanu tamo neko vreme pokazavši se kao skromni, ali ipak kao ljudi otmena ophođenja.

Jednog dana ode kralj u kuću svoje kćeri. Ona ga upita za novosti, a kad joj on odgovori da ne zna ništa novo, ona upita oca nisu li možda došli kakvi stranci.

Da, jest, priseti se otac. Zaista su došla tri nepoznata čoveka ugledne spoljašnosti i nalaze se kao gosti u dvoru.

Princeza ga zamoli da joj jednom dovede te ljude i kralj joj obeća da će ih dovesti.

Sutradan pozove kralj kuvara da pođe s njim princezi. Ovaj se, dabogme, odazove pozivu i kad je ušao u sobu kraljeve kćeri, pozdravi je i princeza mu odgovori na pozdrav. Ona je sedela na uzvišenu sedištu, a pred njom su se nalazile dve klupe, jedna niža, druga viša. Kuvar sedne na nižu.

Pošto se kralj udaljio, zapita devojka kuvara ko je on. Kuvar joj odgovori, ali mu odgovor nije bio istinit.

— Kaži mi — reče mu princeza — šta bi od ptica najviše voleo da budeš?

— Kako da budem ptica kad sam čovek? — odgovori joj kuvar.

— Vidim, dabogme, da si čovek, i to vrlo ugledan čovek — odvrati mu kraljeva kći. — Ali kad bi morao postati ptica, šta bi ti bilo najmilije da budeš među pticama?

— Jarebica — odgovori joj kuvar.

— Zašto baš jarebica? — zapita princeza.

— Zato što je jarebica gospodsko jelo — odgovori kuvar.

— To je istina — reče devojka. — A šta bi najviše voleo da budeš među ribama?

— Pastrmka — odgovori kuvar.

— A zašto?

— Zato jer je pastrmka gospodsko jelo.

— I to je istina — reče princeza. — A koje bi drvo najviše želeo da budeš?

— Breza — odgovori joj kuvar.

— Zašto baš breza?

— Zato što se brezovo drvo najbrže razgori na vatri.

— To su sve dobri odgovori — reče kraljeva kći — i zato ćeš danas na ručku biti moj gost.

Idućeg dana ode vitez s kraljem do princeze. On sedne na višu klupu. Devojka mu postavi ista pitanja kao i kuvaru. Njegovi odgovori su glasili:

— Soko, jer je smeliji od drugih ptica; štuka, jer se njezinih oštrih zuba boje ostale ribe; jasen, jer je jasenovo drvo najpogodnije za kopljišta.

Trećeg dana pratio je kralja kraljević. On pozdravi princezu sa dostojanstvenošću najvišeg plemića i ona mu na pozdrav odgovori na najljubazniji način. A kad ga je ponudila da sedne, on sedne pored nje, na uzvišeno sedište.

I njemu postavi kraljeva kći ista pitanja.

— Šta bi od ptica najviše voleo da budeš? — zapita ga.

— Ne želim da budem nikoja životinja — odgovori joj kraljević.

— To, dabogme, znam — reče ona. — Ja nisam ni postavila pitanje zato da te uvredim.

— Onda bih najviše voleo da budem vrabac — kaže kraljević.

— Vrabac! — uzvikne princeza. — Pa to je tako neugledna ptica! Zašto si izabrao baš vrapca?

— Zato što je vrabac uvek okružen velikom pratnjom — reče kraljević.

— A šta bi među ribama najviše voleo da budeš? — pitala je dalje.

— Haringa — glasio je odgovor.

— To je tako jadna riba — reče princeza. — Zašto bi hteo da budeš haringa?

— I ona se nalazi uvek u veliku društvu — odgovori kraljević.

— A koje bi drvo najviše voleo da budeš?

— Bršljan.

— To je čudnovat izbor — iznenadi se kraljeva kći — pošto je — veli — bršljan potčinjen drugom drveću. S kojeg si razloga izabrao bršljan?

— Bršljan se uvek obvija oko drugog drveta i čvrsto ga drži — odgovori joj kraljević.

— To ne mogu da osporim — reče kraljeva kći. — A od malih stvari šta bi najviše voleo da budeš?

— Na to ti mogu brzo da odgovorim — dočeka mladić. — Najviše bih voleo da budem kopča na tvojem pojasu.

— A zašto? — zapita ga ona.

— Jer bih te onda svagda obujimao rukama — reče kraljević.

— Je li tako? — na to će princeza. — Onda si mi danas dobro došao kao gost na ručku.

— Primam! — reče joj kraljević.

Tako on bude kod nje na ručku i ostane s njom ceo dan. Imali su vremena da razgovaraju o mnogo čemu.

Uveče se kraljević vrati u dvor i zauzme određeno mesto.

Sutradan ode kralj do kćeri i zapita je kako su joj se svideli stranci.

— Ne znam njihova imena — reče princeza — ali znam kojem staležu pripada svaki od njih trojice. Onaj koji mi je prvi došao, taj je kuvar i biće da je dvorski čovek; drugi je vitez i svakako zauzima visok položaj; treći je pak kraljević; čini mi se da je moćan i

častoljubiv i da s nekojom tajnom namerom skriva svoj visoki čin. Podejstvuj da promeni mesto, pa ćeš ubrzo doznati ko je on.

Kralj se vrati u dvor, priđe kraljeviću i reče:

— Sedni kraj mene na uzvišeno sedište; dosta si dosad sakrivao svoj čin.

Tako oni počnu da razgovaraju i kralj ubrzo sazna ko se krije u tome mladiću.

Posle kraljević isprosi princezu za ženu. Njih dvoje veoma su se voleli, ali se u pripovetki ništa ne govori o njihovoj deci.

POGOVOR

Podelom pripovedaka ove zbirke u dva dela naglašena je nejednakost njihova značenja u pripovedačkoj književnosti: one iz prvog dela jesu narodne u pravom smislu reči, zabeležene onako kako su ih pre sto godina pričali islandski seljaci, pastiri i ribari; druge su srednjovekovne, sačuvane u rukopisima iz prve polovine XIV veka; te druge znatno se razlikuju od čistih narodnih pripovedaka, a islandske su po tome što su sastavljene na Islandu i što u ovom obliku postoje samo na staronorveškoislandskom jeziku.

Lako je uočiti da i pripovetke sadržane u prvom delu ove zbirke pripadaju dvema vrstama bajki: jedne imaju sva obeležja zapadnih i severozapadnih evropskih narodnih pripovedaka i gotovo bez ikakve izmene u obradi mogle bi biti „kod kuće“ u nekojim drugim evropskim zemljama isto tako kao i na Islandu; druge su islandske i „po duhu i po slovu“ i njima je prava postojbina samo Island. Među potonje spadaju sve bajke s huldrima i huldrama, a naročito pripovetke o izgnanicima.

Island je zemlja u kojoj su negdašnji skaldi najduže pevali pesme o drevnim bogovima severnih Germana, ali u narodnim pripovetkama Islanđana jedva da ima šta što bi se moglo osetiti kao odjek germanske mitologije. Samo junakinja bajke Merdela nosi ime kojim se (u malo drukčijem obliku, tj. kao Mardel ili Martel) naziva katkad boginja Frig (u Nemaca Freja); ona kad plače lije, poput ove boginje, zlatne suze. I tri crnoriskinje, Merdeline kume, mogle bi biti mitske germanske Norne — Urd, Verdandi i Skuld.

Ali ako se u islandskim narodnim pripovetkama u tolikoj meri zameo trag negdašnjim germanskim bogovima, postoje u njima

druga bića van ovog našeg sveta, stvorenja pesničke mašte: divovi, huldri, patuljci, trolovi.

Divovi i divkinje su čas neprijatelji, čas prijatelji ljudi, kako u kojoj pripovetki. Opake maćehe — čest motiv u islandskim pripovetkama — obično su divkinje, prerušene u lepe žene, koje zauzmu mesto prave supruge (bajka Divkinja u kamenu čamcu) a ovu izlože mukama, kopaju jamu pastorku ili pastorki da na kraju same padnu u nju (bajka Imenjaci i Prava nevesta). Po koja divkinja je, međutim, vrlo dobra maćeha (u ovoj knjizi bajka Četiri prstena), a zahvalna i vrlo pažljiva prema čoveku koji njenoj deci učini kakvo dobro (Jon i divkinja).

Huldri (vilenjaci) i huldre, čovekolika bića mašte, pokazuju se u islandskim pripovetkama obično kao prijatelji ljudi, a nezgodni su samo u božićnoj noći, najdužoj noći u godini, kad proslavljaju svoj najveći praznik (negdašnji paganski praznik „jul" u severnim zemljama). Ljudi tada zaziru od njih i niko ne želi da te noći bude sam kod kuće. Huldre ili huldrovke pojavljuju se katkad u obliku medvedice (bajka Medvedica), kuje (Čarobna kosa) ili koje druge životinje. I morski psi su vrsta huldra (jer imaju nekoje kosti slične ljudskim kostima). Oni jedanput godišnje, i to ivandanjske noći, najkraće u godini, izlaze na suvo, poskidaju kože, stvore se ljudi i žene, pa u kakvoj pećini ukraj mora igraju i vesele se do zore. A kad jedan od njih vikne: „Dan je, dan je!" — navlače kože, postaju opet morski psi i poskaču u more (Koža morskog psa).

Huldri i huldrovke mogu se učiniti nevidljivima kad hoće da ih ljudi ne vide, a javljaju se najčešće u svojem pravom, ljudskom obliku. Biva i to da devojka zavoli kojeg huldra i rodi dete s njim (ili huldrovka s čovekom), ali takve veze imaju redovno žalostan kraj (bajka Kralj vilenjaka na Seloju, a unekoliko i Jon Asmundson).

Patuljci, živahni starmali belih brada, uslužni pomagači valjanih pepeljuha i pepeljuga, pokazuju u islandskim bajkama da nisu lošiji majstori od patuljaka iz Eda koji su od nevidiša i nečuješa: ženske brade, huke mačja hoda, riblje vike i ptičje pljuvačke opleli tanak kao svilena nit čarobni okov, te bogovi germanske mitologije okovali njim čudovišnog vuka Fenrira.

Pripovetke u kojima se pojavljuju patuljci kao delotvorni pomagači junaka bajke kad mu valja ili izvršiti kakav inače neizvodljiv zadatak, ili poginuti, najpogodnije su pripovetke za decu. Dete kojem pročitaju ili ispričaju bajku Tritil, Litil i ptice tražiće da mu se ona pročita ili podrobno isprića i drugi i treći i deseti put da bi još jedanput i još jedanput doživelo sliku kako patuljci pomažu pepeljuhu. I dok mu se ona priča, dete vidi dva patuljka kako vezuju tri pera i pružaju ih junaku bajke ili kako vode za sobom grdno velikog vola. Jer duhovni život deteta teče u slikama i tonovima.

Trolovi, demonska bića severnih germanskih naroda, neprijatelji ljudi, pominju se u islandskim bajkama po zlu, ali se u njima ne pojavljuju tako često kao u pripovetkama Skandinavaca; njih u islandskim često zamenjuju na suvu zli divovi, a u moru druge nemani opasne po ljude kao i morski trolovi.

Posebno mesto u islandskoj pripovedačkoj književnosti zauzimaju narodne pripovetke o izgnanicima.

U prošlosti, kad su se na Islandu presude za krivična dela izricale na osnovu starog germanskog prava, oni koji su izvršili kakav težak zločin bili su kažnjeni oduzimanjem imovine i izgnanstvom. Izgnaniku posle izrečene presude nije ostajalo ništa drugo nego ili da pobegne u inostranstvo, što je bilo retko kad mogućno, ili da odmah potraži sklonište u nenaseljenim krajevima Islanda, jer je svako imao pravo da ga „kao vuka“ ubije, a da za to ne samo ne bude kažnjen nego da bude čak i nagrađen. Da bi se u nenaseljenim krajevima Islanda održao u životu, izgnanik je morao imati stoku. Do nje je dolazio krađom, a do žene otmicom ili ucenom. Deca izgnanika živela su s roditeljima dok su bila mala, a često i kao zreli ljudi, mada su inače bez smetnje mogli preći u naseljene krajeve i živeti životom slobodnih stanovnika ostrva.

Izgnanika je na Islandu bilo tako reći oduvek i pripovetke o njima spadaju u islandsku književnu tradiciju: i u sagama priča se o izgnanicima nadugačko i naširoko. Ali jedno su sage o izgnanicima iz vikinških vremena, a drugo narodne pripovetke o njima iz prošlog stoleća: prve predstavljaju pričanu povest, to jest nešto srednje između hronike i zabavnog dela, druge su skaske i bajke. Dok se izgnanici u sagama opisuju obično kao junaci, a jedan među njima,

Gretir (Saga o jakom Gretiru), čak veliča kao junak nad junacima, u narodnim islandskim pripovetkama izgnanici su prikazani kao podivljali opaki ljudi (otac Ulfov i sam Ulf u pripovetki Ulfovo jezero), a potomci izgnanika katkad i kao ukleti nesrećnici koje od začaranosti spasava plemenita devojka iz pitomih naseljenih krajeva (Sigrid, „Sunce Ostrvskog fjorda“); u sagama su glavni junaci dela sami izgnanici, u narodnim skaskama i bajkama glavni junaci pripovetke su oni kojima padne u deo da s izgnanicima omere svoju snagu i na kraju ih savladaju pameću, hrabrošću i drugim vrlinama.

Bajke sadržane u prvom delu ove knjige uzete su bezmalo sve iz Zbornika islandskih narodnih pripovedaka što ih je skupio i pre sto godina (1862) izdao Jon Arnason, islandski naučnik i književnik. Čini se da se Arnason u tome radu rukovodio istim načelom kojeg se pre njega držao Vuk beležeći i objavljujući srpske narodne pripovetke: uneo je pripovetke u zbornik onako kako ih je čuo od narodnih islandskih pripovedača, ne menjajući u njima ništa, čak ni na mestima gde bi blage uredničke izmene bile opravdane.

Šest pripovedaka koje čitalac nalazi u drugom delu ove zbirke mnogo su starija porekla: njih je nemački naučnik Hugo Gering sa davnašnjih islandskih rukopisa preneo u dve knjige i pod naslovom Šepdgk Aeiep1utg objavio ih 1882. i 1884. godine u originalu i s nemačkim prevodom i komentarom. Prvobitni rukopisi u kojima su legende, novele i bajke Geringova zbornika bile napisane potiču iz prve polovine XIV veka, tako da sa sagama i edama, stavljenim na pergament, tj. zapisanim samo jedan vek ranije, predstavljaju najstarija islandska književna dela pisana na norveškoislandskom jeziku onog vremena.

M. C.